

Särskilt utlåtande Möjligheternas ÖP

Kommunstyrelsen, Diarienummer KS 2024/182
Karin Löfgren
2025-08-18

Innehåll

1	Sammanfattning och utlåtande	5
1.1	Synpunkter.....	5
1.2	Ändringar efter granskning.....	6
1.3	Kvarstående synpunkter.....	7
1.4	Ställningstagande inför antagande.....	8
2	Yttranden och bemötanden	9
2.1	Statliga instanser	9
2.1.1	Länsstyrelsen Västra Götalands län	9
2.1.2	Statens geotekniska institut	21
2.1.3	Trafikverket.....	23
2.1.4	Sjöfartsverket	24
2.1.5	Lufffartsverket.....	26
2.1.6	Energimyndigheten	26
2.1.7	Svenska kraftnät.....	26
2.1.8	Post- och telestyrelsen	27
2.1.9	Skogsstyrelsen	28
2.1.10	Jordbruksverket.....	29
2.1.11	Havs- och vattenmyndigheten.....	29
2.2	Regionala instanser och grannkommuner.....	29
2.2.1	Bohusläns museum.....	29
2.2.2	Räddningstjänsten Storgöteborg, RSG.....	29
2.2.3	Polismyndigheten, polisregion väst	31
2.2.4	Göteborgsregionen.....	31
2.2.5	Orusts kommun	31
2.2.6	Kungälv kommun	32
2.2.7	Stenungsunds kommun	33
2.2.8	Öckerö kommun.....	34
2.2.9	Göteborgs stad.....	34
2.3	Kommunala instanser	35
2.3.1	Samhällsbyggnadsnämnden.....	35
2.3.2	Kultur- och fritidsnämnden.....	36
2.3.3	Socialnämnden	39
2.3.4	Socialdemokraterna	40
2.3.5	Miljöpartiet de gröna	40
2.4	Föreningar, företag och organisationer.....	42
2.4.1	Tjörns naturskyddsförening.....	42

2.4.2	Lantbrukarnas riksförbund, kommunavdelning Tjörn ..	59
2.4.3	Tjörnekalvs fastboendeförening.....	61
2.4.4	Dyröns Bysamfällighetsförening	70
2.4.5	Åstols Samhällsförening	73
2.4.6	Åstols Båtförening.....	80
2.4.7	Kyrkesunds Båthamnsförening.....	82
2.4.8	Sundsby Kile samfällighetsförening.....	83
2.4.9	Tjörns hembygdsförening (webbformulär)	84
2.4.10	Tjörns ridklubb (webbformulär)	84
2.4.11	Astrids fisk.....	84
2.4.12	Ellevio	88
2.5	Privatpersoner	89

1 Sammanfattning och utlåtande

Kommunstyrelsen beslutade 5 september 2024 att godkänna förslag till ny översiktsplan Möjligheternas ÖP för granskning enligt 3 kap 12 § i plan- och bygglagen. Kungörelse skedde på kommunens anslagstavla 26 september och i ST-tidningen 28 september 2024. Granskningen pågick under perioden 30 september – 1 december 2024. Planförslag med tillhörande handlingar fanns under granskningstiden i kommunhuset samt på kommunens hemsida tjorn.sel/översiktsplan.

1.1 Synpunkter

Skriftliga synpunkter på planförslaget har tagits emot under granskningsperioden. 72 skriftliga yttranden har inkommit med sammantaget omkring 150 separata synpunkter. Många av synpunkterna är redaktionella eller rör nulägesbeskrivning och faktaframställningar i översiktsplanen. Vissa av synpunkterna rör pågående detaljplanering eller andra ärenden mellan kommunen och enskilda eller föreningar (exempelvis hamnavtal, bygglov och servicefrågor). Samtliga yttranden bemöts enskilt under kapitel 2 Yttranden och bemötanden.

Nedan sammanfattas huvudbudskapen i de synpunkter som rör själva planförslagets innehåll och konsekvenser, på översiktsplanenivå:

- Länsstyrelsen saknar prioriterad utbyggnadsordning och tydlig hus hållning med kommunens markresurs. De kan inte utesluta påverkan på riksintressen för högexploaterad kust (bristfälliga tätortsavgränsningar samt behov av mellankommunal samordning kring kumulativa effekter), yrkesfiske (bostadsutveckling nära fiskehamn i Rönköping) respektive friluftsliv (föreslagen bebyggelse inom riksintresset).
- Länsstyrelsen saknar beskrivning av hur översiktsplanen påverkar möjligheten att nå miljö kvalitetsnormer för vatten (MKN vatten). De saknar mellankommunal samordning gällande MKN vatten (framför allt med Orust gällande Stigfjorden).
- Länsstyrelsen kan inte utesluta negativ påverkan på människors hälsa och säkerhet utifrån risken för olyckor, översvämning eller erosion.
- Länsstyrelsen anser vidare att översiktsplanen behöver kompletteras med strategier och åtgärder gällande klimatrelaterade risker, samt att planeringsunderlag gällande småbåtshamnar och fritidsbåtslivets påverkan på MKN vatten bör tas fram inom översiktsplanen.

- Kungälv kommun anser att möjliggörande för personfärja mellan kommunerna i första hand omfattar sommartrafik.
- Socialdemokraterna önskar att centralort ej pekas ut i planen.
- Miljöpartiet de gröna önskar att planen fokuseras på hållbarhet utan tillväxt och att exploatering begränsas till förmån för pågående markanvändning.
- Tjörns naturskyddsförening anser att planen saknar verklighetsförankring gällande klimat, miljö och befolkningsutveckling, inte möter krav på hållbarhet, klimatansvar eller tar tillräcklig hänsyn till miljö och biodiversitet, samt att miljöbedömning av planen baseras på orimliga alternativ.
- Föreningar och privatpersoner på öar utan vägförbindelse saknar fokus på skärgårdsutveckling i planen. De önskar lösning på bostadsfrågor, parkering vid färja samt bostadsförsörjning med ekonomiskt tillgängliga bostäder för helårsboende.
- Flera privatpersoner och föreningar efterfrågar främjande av lokal energiproduktion samt att jordbruksmark värnas för livsmedelsproduktion och djurhållning.
- Flera privatpersoner och föreningar önskar att områden för industriutveckling kring Vallhamn begränsas till förmån för natur-, kultur- och friluftsvärden, jordbruksmark och befintliga boendemiljöer.
- Flera privatpersoner motsätter sig ändrad markanvändning för bebyggelseutveckling inom natur- och rekreationsområden i allmänhet och Lönneskogen och Tubbeskogen i Skärhamn i synnerhet. De önskar att områdena bevaras för sina befintliga natur- och rekreationsvärden.

1.2 Ändringar efter granskning

Följande ändringar görs i översiktsplanen utifrån inkomna synpunkter:

- Länsstyrelsens invändningar gällande ingripandegrunder noteras på tillämpliga ställen.
- Text förtydligas gällande vattenkvalitet, MKN för fisk- och musselvatten samt fritidsbåtlivets potentiella påverkan på MKN vatten.
- Text förtydligas vid berörda områden med att risk med anledning av transporter med farligt gods ska beaktas.
- Hänsynskarta för översvämningrisk kompletteras med information om vilken havsnivå som är karterad.
- Hänsynskarta för miljö- och riskfaktorer kompletteras med information om SEVESO-anläggningar.
- Beteckning i markanvändningskarta ändras grafiskt så att utredningsområde för energiproduktion kan urskiljas från industri.

- Text och ställningstagande förtydligas gällande avstånd till större kraftledning.
- Text om brandrisk rättas avseende egendomsskydd och skydd av kulturarv med riksintresse.
- Text kompletteras gällande befintliga kommunala anläggningar och mötesplatser för kultur och fritid.
- Text om social hållbarhet och folkhälsa förtydligas avseende fysisk tillgänglighet, trygga fysiska miljöer samt blandade boendeformer.
- Skrivning om havsbaserad vindkraft inom Sveriges ekonomiska zon utgår då kommunen inte råder över vattenanvändningen där.
- Texter förtydligas gällande förutsättningar och behov inom kommunens mindre öar utan fast vägförbindelse.
- Genomförandeavsnitt kompletteras med text om behov av fortsatt samverkan mellan kommun, civilsamhälle och näringsliv kring skärgårdsutveckling.
- Ett antal mindre redaktionella ändringar, rättelser, språkliga och layoutmässiga justeringar utan väsentlig betydelse för planförslagets innehåll.

1.3 Kvarstående synpunkter

Följande innehållsliga synpunkter tillgodoses inte inom översiktsplanen:

- Hantering av Länsstyrelsens invändningar gällande ingripandegrunderna hänskjuts delvis till detaljplaneskedet. Kommunen anser att avvägningar och slutlig prövning av frågorna förutsätter mer detaljerade underlag än som föreligger i översiktsplaneskedet, och att frågorna därmed kan avgöras först i samband med detaljplan.
- Länsstyrelsens önskemål om strategier och åtgärder gällande klimatrelaterade risker hänskjuts till kommande arbete med klimatanpassningsplan. Kommunen prioriterar att anta översiktsplanen innan fördjupning av arbetet kring klimatanpassningsstrategier och -åtgärder startar.
- Länsstyrelsens önskemål om planeringsunderlag om småbåtshamnar och fritidsbåtslivets påverkan på MKN vatten hänskjuts till planerat kommungemensamt arbete med Orust kring planeringsunderlag gällande fritidsbåtsliv. Kommunen prioriterar att anta översiktsplanen innan ytterligare planeringsunderlag tas fram.
- Kommunen vidhåller att framtida förstärkt färjetrafik söderut kan ha potential för arbets- och studiependling året om, då fler resmöjligheter under hela året är i kommunens intresse.
- Synpunkter om att prioritera ned befolknings-, näringslivs- och byggelseutveckling är oförenliga med kommunens politiska målsättningar och kommunens behov av utveckling för att upprätthålla

kommunal serviceförmåga och vidhålla kommunal ekonomi i balans.

- Synpunkter gällande pågående detaljplanering hänvisas till respektive detaljplaneprocess.
- Önskemål om möjlighet till ändrad markanvändning till mångfunktionell bebyggelse med bostäder i Rönnängs hamn tillgodoses ej.
- Önskemål om större öppenhet för fortsatt bebyggelseutveckling vid Stigfjorden tillgodoses ej.

1.4 Ställningstagande inför antagande

Kommunen bedömer att de förändringar och kompletteringar som gjorts i översiktsplanen efter granskning är redaktionella och av förtydligande karaktär, och inte medför väsentliga ändringar.

Då planförslaget inte har ändrats väsentligt efter granskningstiden kan översiktsplanen gå till antagande utan ytterligare granskning.

2 Yttranden och bemötanden

Inkomna yttranden redogörs delvis nedkortat och bemöts separat med kommunens kommentarer och svar i kursiv stil. Länsstyrelsens granskningsyttrande redogörs i sin helhet.

2.1 Statliga instanser

2.1.1 Länsstyrelsen Västra Götalands län

Efter att nedan redovisade granskningsyttrande inkommit till kommunen har Länsstyrelsen vid möte 2025-03-07 upplyst kommunen om redaktionella fel i sitt yttrande. Länsstyrelsen avser att reglera dessa formellt i samband med underlag till Tjörns nästa planeringsstrategi. Kommunen beaktar dock de redaktionella felen redan i bearbetning av planförslaget inför antagande av översiktsplanen och i bemötande av granskningsyttrandet nedan. För att underlätta förståelse av Länsstyrelsens granskningsyttrande och kommunens bemötanden av det, redogör kommunen här kort för felaktigheterna i yttrandet:

- Rubriksättning i textstycke om riksintresse (RI) friluftsliv, naturvård och kulturmiljövård stämmer inte. Icke-godtagandet gäller enbart RI friluftsliv. Kommentar om natur- och kulturmiljövård i detta stycke är alltså inte ett tecken på icke-godtagande avseende RI naturvård och RI kulturmiljövård.*
- Första stycket under rubrik RI Yrkesfiske i yttrandet stämmer inte och ska utgå. Icke-godtagandet rör risk för påverkan på RI Yrkesfiske från bostadsbebyggelse öster om Stansviksvägen genom eventuella konflikter med störningar i form av tex lukt och buller från hamnen.*

Granskningsyttrande

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsskede. Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av yttrandet enbart framgå om:

- 1 förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
- 2 förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
- 3 redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,

- 4 sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
- 5 en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 5 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Energimyndigheten, Luftfartsverket (LFV), Post- och telestyrelsen (PTS), Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut (SGI) och Trafikverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen ger god planberedskap för att möta en ökad befolkning och en stärkt arbetsmarknad.

Länsstyrelsen kan inte utesluta att översiktsplanen påtagligt kan skada riksintressena för högexploaterad kust enligt 4 kap MB och friluftsliv, naturvård och kulturmiljövård enligt 3 kap 6 § MB. Påverkan på riksintressena kan också utgöra en mellankommunal fråga. Om ovan nämnda riksintressen kan tillgodoses blir enligt Länsstyrelsen en fråga som i många fall kommer behöva avgöras i kommande planer och prövningar, vilket är en brist i översiktsplanen.

Länsstyrelsen noterar att kommunen inte har utvecklat några riktlinjer för prioriterad utbyggnadsordning på kort och lång sikt utan hänvisar till detaljplanen som verktyg för att prioritera nya planer. Det medför att översiktsplanen inte blir det vägledande dokumentet för att säkerställa god mark- och vattenhushållning.

Det är inte säkerställt att det som kommunen föreslår i översiktsplanen medverkar till att MKN vatten enligt 5 kap. MB kan följas. Det saknas en tydlig motivering till hur översiktsplanen påverkar möjligheten att nå MKN vatten för respektive vattenförekomst och en redovisning av hur påverkan av kvalitetsfaktorerna kan förändras vid genomförandet av planen.

Detta är särskilt viktigt för de vattenförekomster som påverkas av utökad bebyggelse. Det saknas en tydlig koppling mellan vilka typer av

påverkanskällor översiktsplanen kommer att ge upphov till och vilken påverkan det kan få på vattenförekomsterna och möjligheten att följa MKN vatten. Länsstyrelsen saknar också en bedömning av kumulativa effekter på vattenförekomsterna, vilket översiktsplanen är särskilt lämpad för. Dessa aspekter anser Länsstyrelsen därför att översiktsplanen behöver kompletteras med.

Länsstyrelsen anser att det gemensamma planeringsunderlaget med Orust kommun gällande småbåtshamnar bör tas fram inom ramen för översiktsplanen då utvecklingen kommer få en direkt påverkan på MKN vatten.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen på ett mer fördjupat sätt behöver beskriva hur hanteringen av problematiken med enskilda avlopp kopplat till berörda vattenförekomster ska hanteras för att inte riskera en påverkan på miljö kvalitetsnormerna för vatten och musselvatten.

Länsstyrelsen kan inte bedöma om översiktsplanen riskerar medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion att det i ett senare planeringsstadium ska ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL.

Länsstyrelsen anser att beskrivningen av de geologiska och geotekniska förutsättningarna behöver utvecklas. Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen upprättar en plan för hur översvämningsskydd kan utföras.

Länsstyrelsen saknar kommunens redovisning av sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Länsstyrelsen anser att kommunen bör ta fram en strategi för att få riskerna för ras och skred att minska eller upphöra.

Svar: Länsstyrelsen efterfrågar riktlinjer för prioriterad utbyggnadsordning i översiktsplanen. Översiktsplanen är avsiktligt utformad för att möjliggöra parallell utveckling av flera delar av kommunen samtidigt, såväl i kommunens olika serviceorter som på landsbygden. Kommunen vidhåller inriktningen att översiktsplanen ska erbjuda öppenhet och flexibilitet snarare än att styra utvecklingen till att ske i en viss ordning. Utvecklingsordning och utvecklingstakt hanteras kontinuerligt i kommunens process för prioritering av detaljplaner.

Övriga synpunkter i samlad bedömning bemöts nedan under respektive ämnesrubrik för länsstyrelsens ingripandegrunder.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

"Högexploaterad kust" (4 kap. 4 MB)

Kommunen behöver utveckla och motivera sitt resonemang och bedömning om lämpliga tätortsavgränsningar. Detta för att kunna avgöra om föreslagen utveckling ryms enligt 4 kap. 1 § MB för utveckling av befintlig tätort. När en viss tätortsutveckling har förklarats tillåtligt, ska ändå skälig hänsyn tas till bevarandevärdena i området vid exploateringsföretagets utförande.

Länsstyrelsen anser att ett ställningstagande i översiktsplanen om att värna natur- och kulturmiljövärden inte innebär att riksintresset är tillgodosett.

Översiktsplanen saknar det helhetsgrepp som behövs för att bedöma den planerade markanvändningens samlade påverkan på riksintresset. Den saknar också det resonemang och de uppgifter som behövs för att bedöma om den planerade markanvändningen kan ses som en utveckling av befintliga tätorter i enlighet med bestämmelsen om undantag i 4 kap miljöbalken. Enligt Länsstyrelsen innebär omständigheten att en bebyggelse utgör en tätort inte att all form av utveckling av tätorten är undantagen bestämmelserna i 4 kap miljöbalken.

Länsstyrelsen kan inte utesluta att översiktsplanen påtagligt kan skada riksintresset. Det gäller bland annat flera planerade utvecklingsområden på öns västra sida. Det är emellertid inte bara i kustlägen som skadan på riksintresset kan bli påtaglig. Med påtaglig skada avses en bestående negativ inverkan eller en tillfällig men stor negativ påverkan (se prop. 1997/98:45, del 2, sid 30). Påverkan på riksintresset kan också utgöra en mellankommunal fråga.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande RI högexploaterad kust noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen.

Kommunens syn på tätortsavgränsningar framgår av översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta, där områden för pågående, utvecklad och ändrad markanvändning är utpekade för bebyggelseutveckling främst i kommunens befintliga serviceorter och verksamhetsområden. Föreslagen bebyggelseutveckling syftar till bostäder för helårsboende, utvecklad service samt utveckling av lokalt näringsliv och arbetsmarknad.

Kommunens bedömningar stödjer sig på de motiv som anförs i förarbetena till lagtexten, Proposition 1985/86:3, gällande den så kallade "tätortsventilen":

- *Bestämmelserna om skydd för natur- och kulturvärden syftar inte till att hindra en normal utveckling av befintliga tätorter eller lokalt näringsliv. Frågor om tätortsutveckling bör kommunerna så långt möjligt besluta om själva.*
- *Uttrycket "utveckling av befintliga tätorter" avser förändringar av bebyggelse och anläggningar för en normal befolkningsutveckling, förändringar i bostadsstandarden, behovet av trafikleder, grönområden, service, sysselsättning etc.*
- *Utveckling av lokalt näringsliv avser tillväxt i befintliga näringsgrenar eller tillkomst av nya verksamheter i en omfattning som ger tillräckliga sysselsättningstillfällen för befolkningen.*
- *När bestämmelsen tillämpas bör man beakta den befintliga näringslivsstrukturen, tätortsstorleken etc.*

Översiktsplanens ställningstaganden om att värna natur- och kulturmiljöer är en generell vägledning till efterföljande detaljplanering. Genom ställningstagande att fortsatt planering inom känsliga områden ska inledas med landskapskaraktärsanalys lyfts även vikten av att utreda och beakta risk för påverkan på landskapsbild. Kommunen är medveten om att översiktsplanens ställningstaganden behöver fullföljas i detaljplane- och genomförandeskedet för att detta och andra riksintressen ska kunna tillgodoses.

Kommunen är beroende av befolkningsökning för att kunna upprätthålla sin kommunala serviceförmåga och samtidigt vidhålla en kommunal ekonomi i balans. Kommunen anser att årlig befolkningsutveckling på 1 %, som är översiktsplanens inriktning, är att betrakta som normal.

Översiktsplanens utformning innebär att en högre relativ befolkningsutveckling utifrån befintliga tätortsstorlekar möjliggörs i de nordöstra orterna Myggenäs, Höviksnäs och Källekärr, än i de sydvästra orterna Skärhamn och Rönnäng-Bleket. Detta är ett utfall av hänsyn till befintliga natur-, kultur- och landskapsvärden, vilka bedöms känsligare för påverkan i och kring orterna på sydvästra Tjörn. Utfallet ligger även i linje med rådande förutsättningar för regional pendling som är bättre i kommunens nordöstra än dess sydvästra delar.

Förändringar i bostadsstandarden är ett relevant motiv gällande kommunens stora bestånd av fritidshus med låg standard. Potential finns för omvandling till helårsboende och ett mer effektivt nyttjande av befintlig bebyggelse. Flera befintliga fritidshusområden med omvandlingspotential, som Hakenäset och Svanvik Mellängård i Höviksnäs, Röreviken mellan Höviksnäs och Myggenäs och Källdalen i Rönnäng-Bleket, ligger inom eller i

nära anslutning till kommunens serviceorter, och faller inom tätortsavgränsningen.

Även bebyggelseutveckling i Nordvik, Röa, Stockevik och Morik mellan Skärhamn och Rönnäng-Bleket, bedöms utgöra förtätning och vidareutveckling av befintliga tätortsstrukturer. Kommunen ser inga alternativa sätt att utveckla dessa orter än att låta dem fortsätta närma sig varandra, dock med hänsyn till bland annat karaktäristisk landskapsbild och höga kulturhistoriska värden. Kommunen bedömer att viss påverkan på RI högexploaterad kust kan uppstå av ny bebyggelse mellan Skärhamn och Rönnäng-Bleket, men att det i fortsatt planläggning kommer att kunna säkerställas att eventuell skada på riksintresset minimeras och inte blir påtaglig.

Ett fåtal områden för utvecklad bostadsbebyggelse är utpekade utanför serviceorterna; Kil, Fjälebro och Skåpesund på nordöstra Tjörn samt Kuballe strax norr om Rönnäng. Dessa är helt eller delvis redan bebyggda områden med närhet till god infrastruktur, som bedöms ha potential för antingen omvandling av befintliga fritidshus till helårsboende och/eller för förtätning med ny bostadsbebyggelse för helårsboende.

Gällande mellankommunalt och kumulativt perspektiv på RI högexploaterad kust har möten hållits med tjänstepersoner på Orust kommun 2025-03-17 och på Kungälv kommun 2025-02-14. Orust har en nyligen antagen översiktsplan och Kungälv har ett pågående översiktsplanearbete. Båda grannkommunerna signalerar restriktiv hållning till bebyggelseutveckling i kustbandet, med undantag för viss förtätning inom befintliga mindre kustorter. Inriktningar i grannkommunernas översiktsplaner framstår i linje med riksintresset för högexploaterad kust. Orust uppger att bebyggelseutveckling med bostäder i havsbandet i deras kommun riskerar att leda till ökat antal fritidshus, vilket de vill undvika även av samhällsekonomiska skäl.

Förutsättningar för bebyggelseutveckling i kustbandet i väster skiljer sig strukturellt mellan Tjörns kommun och grannkommunerna. Tjörn har flera av sina större serviceorter längst i väster och har relativt god kollektivtrafik och regional pendlingsförbindelse till dem. Kungälv och Orust har sina större serviceorter längre in från kustbandet, med undantag för Marstrand respektive Ellös. Ellös har på grund av långt avstånd relativt svaga förutsättningar för pendling till arbetsmarknadsregionen. Både Marstrand och Ellös berörs även i större utsträckning av riksintresseanspråk enligt 3 kap miljöbalken än serviceorterna på Tjörns västsida. Bebyggelseutveckling på västsidan i grannkommunerna skulle därmed i större utsträckning än på Tjörn riskera att dels resultera i fritidsbebyggelse på grund av bristande regionala kommunikationer, dels tränga undan utpekade natur-, kultur- och friluftsvärden. Ur Tjörns perspektiv är kommunens västra serviceorter fortsatt

lämpliga att utveckla med fler helårsbostäder och arbetsplatser, för att nyttja närhet till god service och infrastruktur.

Då varken Orust eller Kungälv har några planer som bedöms påverka riksintresset för högexploaterad kust negativt så bedömer kommunen att det i denna fråga inte föreligger risk för kumulativa effekter av mellankommunal karaktär just kring Tjörn.

Friluftsliv, naturvård och kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen kan inte utesluta att den planerade markanvändningen påtagligt kan skada riksintresset för friluftsliv. Utbyggnadsområdena vid Nordvik är i stort sett oexploaterade. Om platserna bebyggs kan det medföra stor betydelse för hur området upplevs, även från havet sett. Att planerad exploatering är begränsad relativt riksintressets totala yta kan inte helt utan vidare ligga till grund för att frågan om påtaglig skada kan avfärdas.

Av värdebeskrivningen för riksintresset friluftsliv (Södra Bohusläns kust) framgår att för att bevara skärgårdens genuina natur och bebyggelse krävs stor varsamhet i skötsel och underhåll av såväl marker som de många gamla gårdsmiljöerna och hamnarnas fisketorp och sjöbodrar. Vidare framgår att åtgärder som kan påtagligt skada områdets värden är bland annat privatisering av mark kring hus i kustnära fiskesamhällen med tät bebyggelse och invid stränder, eftersom det kan försvåra tillgängligheten till vattnet, stränder och platser som av hävd varit tillgängliga.

Ett ställningstagande i översiktsplanen om att värna natur- och kulturmiljövärden innebär inte att riksintressena tillgodoses. Om riksintresset kan tillgodoses blir enligt Länsstyrelsen en fråga som i flera fall kommer behöva avgöras i detaljplaneskedet. Det bör sannolikt bli avgörande att områdena utvecklas varsamt och med stor hänsyn till natur-, kultur- och rekreationsvärden i området.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande RI friluftsliv noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen. Enligt förtydligande från Länsstyrelsen vid möte 2025-03-07 rör invändningen inte RI naturvård och RI kulturmiljövård.

I översiktsplanen finns bland annat följande ställningstaganden som kan ha betydelse för att RI friluftsliv tillgodoses:

- *Värna och utveckla rekreationsområden, strövområden och större badplatser samt främja tillgängligheten till dem med gång-, cykel- och kollektivtrafik.*

- *Värna natur- och kulturmiljövärden samtidigt som de görs tillgängliga för friluftsliv. Anpassa friluftslivet till vad områdena tål i områden med höga bevarandevärden eller i tysta, oexploaterade områden.*
- *Undvika att exploatera skyddad och värdefull natur så långt möjligt.*
- *Säkerställa tillgång till grönområde inom gång- och cykelavstånd från bostäder och i närheten av skolor.*
- *Utgå från platsens förutsättningar, karaktär och identitet för att ta tillvara estetiska och kulturhistoriska värden.*
- *Placera byggnader med hänsyn till markens karaktär och topografi genom att så långt möjligt, undvika sprängning och fyllning. Ta fram landskapskaraktärsanalys i inledande skede av detaljplaneprocessen vid byggande i känsliga landskapsrum och exponerade lägen.*

Ställningstagandena utgör generell vägledning till efterföljande detaljplanering. Kommunen är medveten om att översiktsplanens ställningstaganden behöver fullföljas i detaljplane- och genomförandeskedet för att detta och andra riksintressen ska kunna tillgodoses.

Föreslagna områden för bebyggelseutveckling som överlappar RI friluftsliv syftar i huvudsak till mångfunktionell bebyggelse eller ej störande verksamheter i befintliga tätorter (exempelvis Nordvik söder om Skärhamn). Det möjliggör användningar som kan utgöra stöd för friluftslivsintresset. Överlappande utvecklingsområden för bostäder är i huvudsak redan bebyggda, vilket innebär att risk för ytterligare privatisering av kustremsan till följd av översiktsplanen är låg. Kommunen vidhåller bedömningen att den eventuella påverkan på RI friluftsliv som översiktsplanen skulle kunna medföra är så begränsad att det inte kan antas uppstå någon påtaglig skada.

Yrkesfiske (3 kap. 5 § MB)

~~Översiktsplanen redovisar en motstridighet när det gäller Rönnängs hamn där delar av området utgör riksintresse för yrkesfisket, vilket kan påverka möjligheten att tillgodose riksintresset för yrkesfiske. Kommunen har till granskningen reserverat ett område runt Rönnängs hamn för industriverksamheter samt i översiktsplanen redovisat att hamnen ska få fortsätta utvecklas även om det medför en viss störning för sin omgivning. Runt området ligger också en lila markering som indikerar att området ska utvecklas för ej störande verksamheter. Hur riksintresset kommer att tillgodoses kommer att bero av de intresseavvägningar som kommunen gör i framtida planarbete.~~

Länsstyrelsen noterar att ingen bedömning har gjorts kopplat till hur den aktuella utbyggnaden på land kan påverka riksintresset yrkesfiske.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande RI yrkesfiske noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen. Enligt förtydligande från Länsstyrelsen vid möte 2025-03-07 ska första stycket i avsnittet utgå.

Av objektsspecifikt ställningstagande i översiktsplanen för område Öster om Stansviksvägen framgår att störningar i form av risker och buller från industri/hamn i Stansvik ska beaktas. Kommunen avser att i detaljplaneskedet klarlägga risken för intressekonflikt mellan fiskehamn och tillkommande bostäder, samt hur påverkan kan minimeras så att påtaglig skada undviks och riksintresset tillgodoses. I översiktsplanen har preliminär bedömning gjorts att avståndet mellan hamn och tillkommande bostäder är tillräckligt, då riksintresset sedan länge samexisterar med befintlig bostadsbebyggelse på kortare avstånd.

Miljö kvalitetsnormer

Vatten

Det saknas en tydlig motivering till hur översiktsplanen påverkar möjligheten att nå MKN vatten för respektive vattenförekomst och en redovisning av hur påverkan av kvalitetsfaktorerna kan förändras vid genomförandet av planen. Detta är särskilt viktigt för de vattenförekomster som påverkas av utökad bebyggelse. Det saknas en tydlig koppling mellan vilka typer av påverkanskällor översiktsplanen kommer att ge upphov till och vilken påverkan det kan få på vattenförekomsterna och möjligheten att följa MKN vatten. Det har inte heller gjorts någon bedömning av kumulativa effekter på vattenförekomsterna, vilket översiktsplanen är särskilt lämpad för.

På de platser där hamn planeras har preciserats att utfyllnad av vattenområden tillåts för utökning av hamn förutsatt att miljötillstånd ges. Det finns dock ingen samlad bedömning av hur åtgärderna kan påverka MKN vatten för de aktuella vattenförekomsterna eller hur stor den kumulativa påverkan kan bli om samtliga planerade områden fylls ut.

Det planeras ett gemensamt arbete med Orust kommun för att utveckla befintliga småbåtshamnar med fler båtplatser. Utvecklingen kommer att få en direkt påverkan på MKN vatten men även över tid och storleken på påverkan kommer att variera beroende på vilka hamnar som utvecklas. Här saknar Länsstyrelsen en tydlig bedömning av hur MKN vatten påverkas på sikt. Framför allt eftersom Länsstyrelsen inte ansåg det vara tillräckligt bedömt i ändring av översiktsplan för havet.

Problematiken som finns med enskilda avlopp, bland annat kopplat till Stigfjorden och vattenskyddsområdet för den kommunala ytvattentäkten lyfts, men ingen egentlig beskrivning av hur detta ska hanteras redovisas. Ett ställningstagande kring restriktiv bebyggelse på norra Tjörn

görs vilket är positivt men i övrigt hänvisas främst till mellankommunal samverkan.

Fisk och musselvatten

Miljö kvalitetsnormerna nämns i översiktsplanen men kopplas inte till den planerade utvecklingen inom området och som en följd den faktiska påverkan det kan få på miljö kvalitetsnormerna för fisk och musselvatten, vilket är en brist.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande MKN vatten samt fisk- och musselvatten noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen.

Text i översiktsplanen förtydligas avseende risk för påverkan på MKN vatten från fritidsbåtlivet, behov av fortsatt arbete för att bevaka och främja att miljö kvalitetsnormer uppnås samt gällande miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Översiktsplanen har bland annat ställningstaganden om att:

- *säkerställa tillräckliga ytor för rening och fördröjning av dagvatten i detaljplaner och vid bygglov och andra tillstånd,*
- *prioritera lokalt omhändertagande av dagvatten där markens förutsättningar så medger, samt att*
- *utgå från berört avrinningsområde till recipient vid utredningar om eventuell påverkan på yt- eller grundvatten vid planering, byggande och andra tillstånd.*

Ställningstagandena utgör generell vägledning till efterföljande planering. Kommunen arbetar även med att ta fram en preciserad dagvattenstrategi med checklistor till stöd för detaljplanering. Resultatet av projektet förväntas stärka kommunens bevakning av att MKN vatten uppnås för såväl yt- och grundvattenförekomster som kustvattenförekomster.

Ett av syftena med i översiktsplanen föreslaget "högriskområde VA" är att skydda Stigfjorden från ökad belastning från enskilda avlopp och dagvatten genom stor restriktivitet mot ny bebyggelse på norra Tjörn. Inom övriga markytor mot Stigfjorden anges pågående markanvändning till "skyddad natur" i översiktsplanen, vilket också innebär stor restriktivitet mot tillkommande bebyggelse.

Avseende mellankommunala och kumulativa aspekter av MKN-frågor rörande Stigfjorden har möte hållits med tjänsteperson på Orusts kommun 2025-03-17. I Orusts översiktsplan föreslås nya bebyggelseområden mot Stigfjorden enbart kopplat till utbyggnad av eller befintligt kommunalt VA, för att inte öka belastning på recipienten. Orusts översiktsplan har riktlinjer om att uppkomsten av dagvatten ska minimeras, fördröjas och renas lokalt

där det är möjligt. Orusts kommun arbetar med VA-sanering av befintliga bebyggda områden vid Stigfjorden, exempelvis Råssö, för att minska nuvarande belastning. För enskilda avlopp tillämpas den kommungemensamma policyn som tagits fram ihop med Stenungsund och Tjörn.

Orusts kommun delar Tjörns kommuns ambition om att inom de närmaste åren utarbeta ett kommungemensamt planeringsunderlag gällande småbåts- hamnar, bland annat för att bättre kunna förstå och minska fritidsbåtlivets påverkan på MKN vatten i Stigfjorden. STO-kommunerna samverkar även inom projektet 8+fjorðar kring olika vattenvårdande åtgärder både rörande havsmiljö och vattenförekomster på land.

Sammantaget bedömer Tjörns kommun att det finns ett levande och funktionellt mellankommunalt samarbete om vattenmiljöfrågor och MKN vatten.

Kumulativa effekter kopplade till specifika åtgärder som utfyllnad i befintliga hamnar utreds i samband med ansökan om miljötillstånd.

Mellankommunal samordning

Påverkan på riksintresset högexploaterad kust 4 kap MB kan utgöra en mellankommunal fråga. Länsstyrelsen ser också behov av mellankommunal samordning med Orust kommun. I synnerhet gäller detta åtgärder för att uppnå MKN vatten för Stigfjorden och utvecklingen av småbåts- hamnar som kan ge upphov till kumulativa effekter på MKN vatten.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande mellankommunala frågor noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen. Se svar ovan rörande RI Högexploaterad kust respektive MKN vatten.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion När det gäller människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion finns många och komplexa planeringsförutsättningar att hantera i efterföljande planering.

Utifrån underlaget i översiktsplanen kan Länsstyrelsen därför inte utsluta att det som föreslås kommer att medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen.

Översvämning till följd av stigande havsnivåer

Det framgår inte i mark- och vattenanvändningskartan vilken havsnivå som är karterad på kartan. Länsstyrelsen anser att översiktsplanen

behöver kompletteras med information om havsnivå för att öka förståelsen och tydligheten i kartan.

Länsstyrelsen noterar att översiktsplanen anger planeringsnivåer för ny bebyggelse.

Svar: Hänsynskartan för översvämning på grund av höjd havsnivå kompletteras med information om vilken havsnivå som är karterad.

Risker för den byggda miljön

Länsstyrelsen anser att kommunen bör komplettera översiktsplanen med strategier och åtgärder för att minska de klimatrelaterade riskerna samt reservera markanspråk som kan bli aktuella för högvattenskydd.

Svar: Kommunen avser att ta fram en klimatanpassningsplan med ställningstaganden kring preciserade klimatanpassningsåtgärder, vilket framgår av översiktsplanen. Det saknas idag kunskapsunderlag om vilka markanspråk som kan bli aktuella för högvattenskydd.

Farligt gods

Länsstyrelsen anser att kommunen behöver bedöma utvecklingsområdenas lämplighet för risk för olyckor med transport av farligt gods.

När det gäller utvecklingsområdena går det dock inte att göra en lämplighetsbedömning fullt ut på denna övergripande nivå. I kommande detaljplaner kan det komma att krävas mer detaljerade utredningar avseende risken för olyckor med transport av farligt gods. Det gäller framför allt utvecklingsområden utmed väg 169, i samhällena Aröd, Rönnäng samt Myggenäs.

Svar: Ställningstagande i översiktsplanen anger att riskfrågor ska beaktas vid planläggning inom 150 meter från transportled för farligt gods. Berörda områden där bebyggelseutveckling föreslås, kompletteras med text att risker med anledning av transporter med farligt gods ska beaktas.

Geoteknik – erosion, skred och ras

Länsstyrelsen anser att redovisningen av beskrivningen av de geologiska och geotekniska förutsättningarna i översiktsplanen behöver förbättras.

Det finns en geoteknisk problematik som kan uppstå när översvämningsskydd tillför laster på kajer och kustnära områden genom till exempel markhöjningar. En ökning av belastningen på marken medför oftast en försämrad stabilitet. Därför rekommenderas att kommunen upprättar en plan för hur översvämningsskydd kan utföras på ett säkert sätt.

Kartlagret förutsättningar för skred i finkornig jordart är grovt och översiktligt. Kartunderlaget är en bra start i skredriskartering och lämpar sig för översiktsplaner. Det bör dock inte användas för att utesluta skredfara i andra områden.

Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen tar fram en strategi för att få riskerna för ras och skred att minska eller upphöra.

Strategin kan minska behovet av stabilitetshöjande åtgärder och förstärkningsåtgärder samt bidra till att styra i vilken ordning detaljplaner genomförs för att dra nytta av eller minska konsekvenserna av förstärkningar och risker i intilliggande mark.

Svar: Länsstyrelsens invändning gällande beskrivningen av de geologiska och geotekniska förutsättningarna samt kommunens syn på hur risken för skador av klimatrelaterade ras, skred och erosion kan minska eller upphöra noteras på tillämpliga ställen i översiktsplanen.

Ställningstagande i översiktsplanen anger att samtliga tänkbara direkta och indirekta climateffekter på planerad markanvändning ska beaktas i arbetet med att ta fram nya detaljplaner, samt vid bygglovgivning och andra tillstånd utanför planlagt område. Det framgår av översiktsplanens löptext att skyddsåtgärder mot översvämning kan påverka markens stabilitet, att nivåändringar som fyllning och schakter kan öka sannolikheten för ras och skred och att risken för detta behöver uppmärksammas och klarläggas i planeringssammanhang.

Kommunen avser att ta fram en klimatanpassningsplan med ställningstaganden kring preciserade klimatanpassningsåtgärder, vilket framgår av översiktsplanen. Klimatanpassningsplanen bedöms kunna omfatta bland annat utvecklad beskrivning av markens geotekniska förutsättningar, strategi för att få risker för ras och skred att minska eller upphöra samt riktlinjer för hur översvämningsskydd kan utföras på ett säkert sätt.

2.1.2 Statens geotekniska institut

Yttrande över granskningshandling

Statens geotekniska institut (SGI) har beretts möjlighet att yttra sig i ärendet. SGI:s yttrande avser geotekniska säkerhetsfrågor såsom ras, skred, erosion och geotekniska frågeställningar kopplade till översvämning. Grundläggnings- och miljötekniska frågor, såsom hantering av radon, ingår inte i vår granskning.

Underlag:

1. Möjligheternas översiktsplan, granskningshandling, upprättad av Norconsult Sverige AB, daterad 2024-07-05

2. MKB Möjligheternas översiktsplan, granskningshandling, upprättad av Calluna AB, daterad 2024-06-28

Bakgrund och förutsättningar

Geologiska och geotekniska förutsättningar i kommunen

Topografin inom kommunen är varierande men domineras av bergknallar och lerfyllda dalgångar mellan bergknallarna. Enligt SGU:s jordarts-karta består de ytliga jordlagren i huvudsak av berg i dagen, lera och i viss mån av sand och grus. Enligt kartunderlaget förutsättningar för ras och skred i finkornig jordart finns det många områden inom kommunen med förutsättningar för skred.

Kommunens hantering av geotekniska säkerhetsfrågor

Enligt 2 kap 5 § PBL ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet samt med hänsyn till risken för olyckor, översvämning och erosion. Vidare ska kommunen enligt 3 kap 5 § p 4 i sin översiktsplan redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

I översiktsplanen har kommunen översiktligt redogjort för områden med förutsättningar för skred och erosion. De tar även upp att med ett förändrat klimat ökar riskerna för både skred och erosion. Vidare nämner kommunen att kustnära bebyggelse kan komma att behöva skyddas mot översvämningar.

SGI:s synpunkter

Redovisning av geologiska och geotekniska förutsättningar

Redovisningen av de geologiska och geotekniska förutsättningarna är begränsad och SGI anser att planen skulle gynnas av en utveckling av beskrivningen av de geologiska och geotekniska förutsättningarna.

Klimatförändring och tidsaspekter

SGI välkomnar kommunens medvetenhet om översvämningsskyddet. SGI vill lyfta den geotekniska problematik som kan uppstå när översvämningsskydd tillför laster på kajer och kustnära områden genom till exempel markhöjningar. En ökning av belastningen på marken medför oftast en försämrad stabilitet. Därför rekommenderar SGI att kommunen upprättar en plan för hur översvämningsskydd kan utföras på ett säkert sätt.

Redovisning i karta

I detaljplanen [1] visar kommunen området som klassats ha förutsättningar för skred i finkornig jordart samt stränders eroderbarhet. I pdf-versionen är kartan svårläst men i web-versionen fungerar kartan på

ett bra sätt. SGI anser att det är gynnsamt att i PDF-versionen hänvisa till web-versionen.

Vidare vill SGI upplysa om att kartlagret förutsättningar för skred i fin-kornig jordart är grovt och översiktligt. Kartunderlaget är en bra start i skredriskkartering och lämpar sig för översiktsplaner. Det bör dock inte användas för att utesluta skredfara i andra områden.

Kommunens ställningstaganden

Kommunen anger följande i översiktsplanen [1]: *"För att begränsa risker för ras, skred och erosion idag och i ett förändrat klimat ska planering av ny bebyggelse och verksamheter inom låglänta och kustnära områden alltid föregås av riskanalys och undersökningar för tidig bedömning av geotekniska förutsättningar för platsen. Inom områden där geotekniska säkerhetsfrågor är styrande för markanvändningen behöver krav ställas på geotekniska utredningar i efterföljande detaljplanering och i bygglovsärenden utanför planlagt område."* SGI ser positivt på detta.

SGI kan inte se att kommunen redovisat sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

SGI rekommenderar att kommunen tar fram en strategi för att få riskerna för ras och skred att minska eller upphöra. En sådan strategi bör ta ett helhetsgrepp om befintlig bebyggelse, nyexploatering samt annan markanvändning. En strategi för geotekniska frågor som tar ett helhetsgrepp kan minska behovet av stabilitetshöjande åtgärder och förstärkningsåtgärder. En sådan strategi kan även minska behovet av eventuella åtgärder genom att styra i vilken ordning detaljplaner genomförs och dra nytta av eller minska konsekvenserna av förstärkningar och risker i intilliggande mark.

Rekommenderat planeringsunderlag

Vi rekommenderar kommunen att ta del av SGI:s vägledning "Geotekniks säkerhet i kommunal planering" som kan hittas på SGI:s hemsida.

Svar: Bildtext till kartor i PDF-versionen kompletteras med hänvisning till web-version av kartorna. Kommunen noterar SGI:s rekommendation om vägledningsdokument. Se i övrigt svar till Länsstyrelsens yttrande i avsnitt 2.1.1 gällande Geoteknik – erosion, skred och ras.

2.1.3 Trafikverket

Trafikverket yttrade sig i samrådsskedet och framförde främst synpunkter kring hur kommunen tänker kring hanterandet av ökad trafik och dess konsekvenser på dels den egna kommunen, dels Stenungsunds kommun. Kommunen har i samrådsredovisning (2024-06-19) bemött

dessa synpunkter på ett för Trafikverket nöjaktigt sätt. Trafikproblematiken kvarstår dock men kommunens ambition om hållbara resanden som strategi och vilja ger en fortsatt grund för dialog. Trafikverket har inget ytterligare att erinra i ärendet.

Svar: Noteras.

2.1.4 Sjöfartsverket

Sjöfartsverket har ansvar för tillgänglighet, framkomlighet och säkerhet i svenska farleder och farvatten. I Sjöfartsverkets uppdrag ingår att bevaka sjöfartens transportleder och hamnterminaler inklusive dess anslutningar till landbaserad infrastruktur. Verksamheten bedrivs med huvudsaklig inriktning på handelssjöfarten. Fritidsbåtstrafikens, fiskets och marinens intressen ska beaktas.

Bakgrund

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har den 4 oktober 2024 begärt Sjöfartsverkets yttrande över Tjörns kommuns granskningsförslag till ny översiktsplan. Sjöfartsverket yttrade sig även under översiktsplanens samrådsskede.

Yttrande

Under samrådsskedet såg Sjöfartsverket positivt på Tjörns kommuns ställningstaganden och resonemang i översiktsplanen. Denna uppfattning kvarstår alltså, men Sjöfartsverket önskar att särskilt lyfta nedan synpunkter utifrån länsstyrelsens bedömningsgrunder.

Riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken

Sjöfartsverket noterar att granskningsförslaget, i likhet med samrådsförslaget, anger att kommunens syn på riksintresse för kommunikation, sjöfart (befintlig farled och hamnar), framgår i fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orust kommuner. Sjöfartsverket kan inte identifiera några förändringar i kommunens ställningstaganden mellan samrådsversionen och granskningsversionen. I likhet med tidigare kan Sjöfartsverket inte på något sätt se att planens genomförande skulle kunna innebära skador på riksintressena.

Sjöfartsverket ser positivt på att kommunen särskilt lyfter fram att farlederna Hätteberget-Stenungsund (farled 151) och Hakefjorden-Wallhamn (147) ska värnas avseende sjöfartens framkomlighet till Vallhamn. På samma sätt är det positivt att kommunen anger att farlederna till Skärhamn och Rönnängs hamnar ska värnas för fiskerinäringen och andra transporter.

Ifråga om riksintresse för hamn noterar Sjöfartsverket kommunens resonemang och ställningstaganden avseende Vallhamn. Sjöfartsverket ser

positivt att kommunen gör ställningstagandet att Vallhamn ska värnas avseende funktion och anslutande infrastruktur på land och hav samt att hamnen fortsatt ska möjliggöra internationell godstransport. Att kommunen rent praktiskt avser att tillgodose riksintresset genom att markera området för verksamheter och industri med koppling till hamnverksamheten, vilka får verka störande för omgivningen, tillstyrks av Sjöfartsverket. Detsamma gäller kommunens detaljplanearbete, vilket syftar till att medge utfyllnad av vattenområden för att ge förutsättningar till hamnutveckling och utökning av kajområdet. På samma sätt är det positivt att kommunen ska verka för att belastade stråk på det statliga vägnätet byggs ut för ökad kapacitet och ökad trafiksäkerhet till Vallhamn samt för effektiva och tillförlitliga godstransporter.

Mellankommunal samordning av användningen av mark- och vattenområden

Avseende mellankommunal samordning ser Sjöfartsverket positivt att kommunen identifierar Tjörnbröleden (väg 260) som en särskilt viktig länk. Sjöfartsverket noterar att kommunen gör bedömningen att broarnas tekniska livslängd beräknas löpa ut omkring 2040, varför nya broar behöver konstrueras. I detta arbete är det viktigt att värna sjötrafikens framkomlighet och sjösäkerhet i farled 151 till bland annat Stenungsund och Uddevalla.

Sjöfartsverket noterar att kommunen tillstyrker grannkommunernas arbete med en framtida broförbindelse mellan Svanesund och Kolhättan. En sådan broförbindelse har sannolikt en god inverkan på sårbarhet och framkomlighet i trafiksystemet. Även för denna broförbindelse är det viktigt att värna funktionen av riksintresset för farled 151.

Sjöfartsverket ser fortsatt positivt på att kommunens samverkan med Stenungsund gällande krisberedskap vid oförutsedda händelser kopplade till den petrokemiska industrin.

Övriga synpunkter

Sjöfartsverket tillstyrker fortsatt den föreslagna färjelinjen mellan Rönnäng och Kungälv, via Åstol och Dyrön, med tillhörande buss- eller färjekoppling till Göteborg.

Slutligen ser Sjöfartsverket även positivt på kommunens utvecklingsplaner, ställningstaganden och strategier för hamnarna i Rönnäng, Ängholmen och Skärhamn avseende utveckling av hamnarna för fiskenäringens behov, småskalig färjetrafik och havsanknutna verksamheter.

Svar: Noteras.

2.1.5 Luftfartsverket

LFV har i egenskap av sakägare för CNS-utrustning inget att erinra mot översiktsplanen.

Soar: Noteras. Efter skriftlig avstämning med luftfartsverket bortser kommunen ifrån det yttrande med annan lydelse från Luftfartsverket som bifogades Länsstyrelsens yttrande.

2.1.6 Energimyndigheten

Energimyndigheten konstaterar att området för ny vindkraft har ändrats till att omfatta energiproduktion undantagen vindkraft. Även en utökning av ytterligare ett energiproduktionsområde strax väster om Vallhamn har konstaterats. Energimyndigheten ser positivt på att kommunen gör vidare analyser för energiproduktionens förutsättningar i dessa områden. Det vore också önskvärt att områden för energiproduktion preciseras i kommunens energiplan som är under framtagande för att urskilja dessa från möjlig ny industriutbyggnad.

Som vi tidigare påpekat saknas resonemang kring möjligheterna för generationsväxling eller livstidsförlängning för de befintliga vindkraftverk som finns i kommunen. Områden där dessa finns placerade är enligt granskningshandlingen klassade som pågående verksamheter eller industri och det framkommer inte på något tydligt sätt om fortsatt verksamhet kan vara oförenlig med annan markanvändning.

Soar: Grafisk beteckning för "utredningsområde för energiproduktion" ändras i markanvändningskartan för att tydligare kunna särskiljas från område för industri. Område väster om Vallhamn är föreslaget för industri i översiktsplanen, inte energiproduktion.

Enligt antagen energiplan 2025-2030 avser kommunen utreda potential för energiproduktion. Även översiktsplanen ger stöd för fortsatt fördjupad energiplanering.

Befintliga vindkraftverk i kommunen är privatägda. Vid Ängholmen står vindkraftverken på arrende inom kommunal mark, och vid Heås är både mark och kraftverk privata. Förnyat avtalstecknande vid Ängholmen är aktuellt 2026. Kommunen känner inte till ägarnas planer för generationsväxling eller livstidsförlängning för verken. Översiktsplanen kompletteras med information om att vindkraftverken är privatägda.

2.1.7 Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har tagit del av handlingarna för rubricerat ärende. Vi har yttrat oss i samrådet och har inget ytterligare att tillägga i granskningskedet.

Svar: Noteras.

2.1.8 Post- och telestyrelsen

PTS har av Länsstyrelsen i Västra Götalands län ombetts att inkomma med synpunkter på översiktsplan Västra Götalands län.

PTS är central förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar – sektorsansvar – inom områdena post och elektronisk kommunikation. Inom ramen för detta arbete skall PTS bland annat:

- främja tillgången till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer enligt de mål som anges i lag (2022:482) om elektronisk kommunikation
- verka för robusta elektroniska kommunikationer och minska risken för störningar, inbegripet att upphandla förstärkningsåtgärder, samt verka för ökad krishanteringsförmåga

Vidare får PTS genom upphandling verka för att tillgodose totalförsvarets behov av posttjänster och elektroniska kommunikationstjänster under höjd beredskap, och stärka samhällets beredskap mot allvarliga störningar av elektronisk kommunikation och posttjänster i fred.

IT-infrastrukturen är en förutsättning för bland annat näringslivsutveckling, sysselsättning, forskning och innovationer, vård och omsorg, miljö och klimat, utbildning och kompetensförsörjning samt social delaktighet. Av denna anledning anser vi även att IT-infrastrukturen måste in i samhällsplaneringsprocessen på regional och kommunal nivå. Om inte IT-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna.

Det säkerhetspolitiska läget har också riktat fokus mot behovet av en robust civil infrastruktur. Förmågan att kommunicera är en förutsättning för att samhällets grundläggande funktionalitet ska kunna upprätthållas. Exempelvis krävs elektronisk kommunikation för att genomföra betalningar, säkerställa leveranser och återställa trasiga nät. Att civila funktioner är funktionella i händelse av ofred är också viktigt för totalförsvarets militära del. Vid ett så kallat gråzonsläge eller i samband med en större kris kan infrastrukturen utsättas för påfrestningar. Vidare kan naturhändelser såsom översvämningar påverka funktionaliteten. PTS arbetar aktivt med dessa frågor, bl.a. genom att dela ut statligt stöd till företag för att genomföra åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer.

PTS har inte tillgång till detaljinformation om hur operatörer och andra ledningsägare utformar sina nät utan hänvisar till de

operatörer och ledningsägare som blir berörda inom aktuellt område för ytterligare information. I detta fall kan det vara lämpligt att kontakta nationella bredbandsaktörer samt aktuella regionala och lokala bredbandsaktörer. Kommunen bör ha en förteckning över vilka befintliga ledningsägare som blir berörda eller liknande funktion. Exempelvis bredbandskoordinatorer bör ha information om potentiella ledningsägare gällande elektroniska kommunikationer.

Vidare driver PTS ett system för begäran om ledningsanvisning, "ledningskollen.se". För att identifiera vilka som är berörda ledningsägare kan en förfrågan skickas via <https://www.ledningskollen.se/>

PTS har i tidigare skrivelse (med hemlig bilaga 2012-01-23 dnr: 03-16005) till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Avseende vindkraftverk så kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt. Speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkoperatörer som blir berörda av vindkrafts-etableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkoperatörerna är.

PTS har inga ytterligare synpunkter.

Svar: Noteras.

2.1.9 Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen har inga direkta synpunkter på presenterat underlag. Vi har inte tittat närmare på om föreslagna exploateringsområden krockar med andra intressen men Skogens pärlor ger bra vägledning om var det finns hänsyn att ta. Utebliven träff i Skogens pärlor utesluter inte förekomst av odokumenterade värden inklusive hänsynskrävande biotoper. Det är därför viktigt att kommunen gör en inventering som belyser områdenas kvaliteter i samband med detaljplanering och annan exploatering.

Så som det också står i planen bör exploatering av eller indirekt påverkan på värdefulla naturområden i första hand undvikas. Om ingrepp i värdefulla naturområden ändå blir aktuella kan kompensationsåtgärder

utföras för att stärka de naturvärden som finns i anslutning till exploateringsområdet.

Även där skogen inte har några högre naturvärden innebär exploatering av skogsmark generellt en negativ påverkan på olika naturvårdskvaliteter som finns i den brukade skogen, samt att en fragmentering av skogen kan ge barriäreffekter.

Även skogsbruk som naturresurs tas upp i planen, där skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Svar: Noteras.

2.1.10 Jordbruksverket

Jordbruksverket har ingen möjlighet att yttra oss specifikt rörande denna typ av planer utan yttra oss bara generellt. Jordbruksverket värnar om jordbruksmarken för Sveriges livsmedelsförsörjning samt för att nå uppsatta miljömål. Vår inställning är att man bör vara ytterst restriktiv med att ta jordbruksmark i anspråk för andra intressen och att man i första hand bör använda annan mark än jordbruksmark för dessa ändamål.

Svar: Noteras.

2.1.11 Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten tackar för möjligheten men avstår från att yttra sig i ärendet. Länsstyrelsen samordnar statens intressen i planeringsprocessen.

Svar: Noteras.

2.2 Regionala instanser och grannkommuner

2.2.1 Bohusläns museum

Bohusläns museum har inget ytterligare att erinra mot översiktsplanen för Tjörn, och hänvisar till tidigare yttrande i ärendet (Bohusläns museum dnr 23/0019, daterat 2023-04-10).

Svar: Noteras.

2.2.2 Räddningstjänsten Storgöteborg, RSG

Förslag till beslut

Förbundsstyrelsen antar förbundets yttrande som eget yttrande och översänder det till Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tjörns kommun.

Sammanfattning av ärendet

Samhällsbyggnadsförvaltningen har översänt inbjudan till granskning avseende ny översiktsplan för Tjörns kommun. Räddningstjänsten har tagit del av planförslaget och bedömt hur synpunkter givna under samrådet hanterats. Den nya fördjupade översiktsplanen avses att ersätta den gällande som antogs 2013.

Den nya fördjupade översiktsplanen tar sikte på en utveckling av Tjörns kommun fram till år 2045. Tjörns kommun förbereder för en ökning av invånarantalet med 25 procent. Översiktsplanen fastställer riktlinjer för befolkningsstruktur och komplexa planeringsförutsättningar samt utmaningar kopplade till infrastruktur och kommunikation.

Räddningstjänsten är kommunens sakkunnige i frågor om brandsäkerhet och risk samt sakägare avseende räddningstjänstens förmåga och insatsförutsättningar. Det är utifrån de rollerna som räddningstjänsten yttar sig i ärendet.

Överlag är den föreslagna översiktsplanen tydlig och funktionell med en adekvat omfattning. Räddningstjänstens synpunkter under planprocessen har till största del omhändertagits ändamålsenligt, antingen direkt eller som ställningstaganden för fortsatt och fördjupat arbete. Översiktsplanen finns både som hemsida och som PDF-dokument vilket underlättat granskningen.

Remissyttrande

Räddningstjänsten har tidigare deltagit i samband med samrådet för den nya översiktsplanen och därefter i arbetet med interngranskning.

Bedömning

Den nya översiktsplanen har kompletterats och räddningstjänstens synpunkter under planprocessen har till största del omhändertagits ändamålsenligt, antingen direkt eller som ställningstaganden för fortsatt och fördjupat arbete. Räddningstjänsten vill förtydliga och poängtera följande:

1. Den riskbild som är kopplad till den täta trähusbebyggelsen och som räddningstjänsten syftade på i samrådsyttrandet avser egendoms- skydd och skydd av kulturarv med riksintresse.
2. Fysisk planering kring verksamheter som kan vara farliga eller störande för sin omgivning skall enligt planbeskrivningen beaktas. Verksamheter som är tillståndspliktiga enligt Miljöbalken är för den skull markerade på karta i planbeskrivning och på hemsida. Räddningstjänsten efterfrågar att även verksamheter som omfattas av Sevesodirektivet genom *lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och*

begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor markeras på karta för att påkalla uppmärksamhet och riskhänsyn från planerarnas sida.

Inget ytterligare av relevans för räddningstjänstens intressen har tillkommit eller ändrats i underlaget sedan samrådet.

Svar: 1) Text gällande brandrisk rättas till: "Den äldre bebyggelsen ställer dessutom särskilda krav på egendomsskydd och skydd av kulturarv med riksintresse." 2) Hänsynskarta för miljö- och riskfaktorer kompletteras med information om SEVESO-anläggningar.

2.2.3 Polismyndigheten, polisregion väst

Lokalpolisområde Södra Fyrbodals har tagit del av handlingarna gällande ovanstående detaljplan vi har ingen erinran.

Svar: Noteras.

2.2.4 Göteborgsregionen

Förbundsstyrelsens beslut

Då kommunen hanterat kommentarerna från samrådsyttrande daterat 2023-03-22 har Göteborgsregionen inget ytterligare att tillägga.

Sammanfattning av ärendet

Tjörns kommuns förslag till översiktsplan, Möjligheternas ÖP, är öppen för granskning. Göteborgsregionen har tidigare yttrat sig över Tjörns översiktsplan under samrådsskedet, daterat 2023-03-22, dnr: 2023-00036. GR ställde sig då sammanfattningsvis positiva till planförslaget. Kommunen har, tillsammans med planförslaget, publicerat en samrådsredogörelse i vilken GR:s tidigare remissyttrande besvarats.

GR anser att kommunen hanterat kommentarerna från samrådsyttrande daterat 2023-03-22. GR har inget ytterligare att erinra.

Svar: Noteras.

2.2.5 Orusts kommun

Förslag till beslut

Att: Kommunstyrelsen ställer sig bakom förvaltningens förslag till remissvar

Sammanfattning av ärendet

Tjörns kommun har efterfrågat Orust kommuns synpunkter på förslaget till ny Översiktsplan - Möjligheternas översiktsplan för Tjörns kommun.

Orust kommun har tidigare inlämnat sina synpunkter under samrådsskedet. I det samrådssvar som Tjörns kommun lämnat avseende dessa

synpunkter framgår att man tillmötesgått Orust kommun till allra största del.

Viktigast har varit synpunkten kring förtydliganden kring ny bro mellan fastlandet och Svanesund enligt Trafikverkets åtgärdsvalsstudie, kollektivtrafik och gång- och cykelmöjligheter mellan öarna.

Andra väsentliga frågeställningar som tillmötesgått är frågan om gemensamt arbete kring risk- och sårbarhetsarbete, reservvattenförsörjning och gemensamt utredningsarbete kring utvecklingen av småbåts- hamnar.

Utifrån denna hantering av tidigare lämnade synpunkter har Orust kommun inte mer att tillägga utan väljer att avstå från ytterligare kommentarer.

Bedömning

Förvaltningen gör bedömningen att Tjörns kommun på ett tillfredsställande sätt bemött tidigare lämnade synpunkter och avstår därmed från ytterligare kommentarer.

Svar: Noteras.

2.2.6 Kungälv kommun

De områden som främst berör Kungälv kommun är frågan om kollektivtrafik och förslaget om en personfärja mellan Rönnäng och Rökan på Vrångholmen (vid tidigare brofäste för Instöbron). Förvaltningens bedömning är positiv till förslaget ur ett turistperspektiv, då främst under sommarhalvåret.

Vidare instämmer förvaltningen i att vattenförsörjning är en viktig regional och mellankommunal fråga. Såsom anges i Tjörns ÖP bidrar Kungälv kommun till öns vattenförsörjning genom en anslutning till Stenungsunds kommun från vilken Tjörns kommun köper delar av sitt dricksvatten.

Beslut

Kungälv kommun ställer sig positiva till Tjörns förslag till ny översiktsplan (Möjligheternas ÖP) och har inga synpunkter avseende mellankommunala frågor, men vill påpeka att möjliggörande för personfärja mellan Rönnäng och Rökan på Vrångholmen i första hand omfattar sommartrafik.

Svar: Kommunen vidhåller uppfattningen att framtida förstärkt färjetrafik söderut kan ha potential för arbets- och studiependling året om.

2.2.7 Stenungsunds kommun

Stenungsunds kommun har tagit del av granskningshandlingen *Möjligheternas översiktsplan – Tjörns kommun* daterad 2024-07-05.

Stenungsunds kommun framförde synpunkter på planen under samrådet genom yttrande daterat 2023-02-15. Kommunen noterar att synpunkter som lämnades i samrådsskedet delvis har bemötts och beaktats i samrådsredogörelsen.

I samrådsyttrandet lyfte Stenungsunds kommun behovet av att förtydliga översiktsplanen med en redogörelse för hur utveckling kan ske enligt förslaget utan att riskera att försämra trafiksituationen på väg 160. Även andra instanser lyfte detta som en synpunkt i samrådet.

I översiktsplanen belyser Tjörns kommun de utmaningar som finns i trafiksystemet, både inom kommunen och i ett regionalt perspektiv. Inför granskning har översiktsplanen förtydligats och kompletterats med förslag på hur olika trafiksträckor och trafikpunkter kan utvecklas och förbättras för ökad framkomlighet och säkerhet för alla färdmedel. Förslaget visar olika ställningstaganden för trafikåtgärder på det befintliga vägnätet för att minska sårbarheten i trafiksystemet samt verka för en utveckling av kollektivtrafiken och utbyggnad av gång- och cykelvägnätet för att främja hållbart resande.

I översiktsplanen anger Tjörns kommun att förslaget är baserat på en mer återhållsam befolkningsökning än tidigare strategiska dokument. Detta bland annat i syfte att erforderlig förstärkning av infrastruktur och omställning av resande ska hinna ske i takt med ökningen, och att negativa konsekvenser fram tills att nödvändiga åtgärder är genomförda därmed ska kunna minimeras.

Stenungsunds kommun är samstämmig med Tjörn i frågan om att gemensamt verka för ökad kapacitet och ökad trafiksäkerhet för ett robust regionalt trafiknät, samt att effektivt arbeta för ett hållbart transportsystem med god kollektivtrafik och tillgängligt gång- och cykelvägnät. Stenungsunds kommun vill fortsatt framhäva vikten av att framkomligheten på väg 160 inte försämras.

Stenungsunds kommun ser positivt på förslaget för översiktsplan för Tjörns kommun och ser fram emot fortsatt dialog kring de gemensamma frågor som berör kommunernas strategiska utveckling.

Svar: Noteras.

2.2.8 Öckerö kommun

Öckerö kommun tackar för möjligheten att yttra sig över förslaget och kan konstatera att vi delar många möjligheter och utmaningar med Tjörns kommun. Av det följer att Öckerö kommun i många avseenden också drar liknande slutsatser i sakfrågor.

Öckerö kommun vill särskilt uttrycka stöd till Tjörns kommuns hållning i den mellankommunala frågan om kollektivtrafik med båt i kustbandet, i linje med Göteborgsregionens delregionala vision för kustzonen.

Svar: Noteras.

2.2.9 Göteborgs stad

Beslut

I stadsbyggnadsnämnden

1. Tjänsteutlåtandet godkänns
2. Tjänsteutlåtandet översänds till Tjörns kommun som yttrande över remissen.

Sammanfattning

Tjörns kommun har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan som på en övergripande nivå visar hur kommunen vill att mark och vatten ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen har en tidshorisont till 2050 och ger vägledning för efterföljande planering och byggande.

Under samrådet lämnade stadsbyggnadsnämnden synpunkter, 2024-04-25 § 205, på förslaget. Göteborgs Stad var i huvudsak positiv till översiktsplanens inriktning och förslag.

Efter samrådet har bland annat takten i befolkningsökningen och bostadsbyggandet justerats. Flera remissinstanser har ifrågasatt om den gemensamma transportinfrastrukturen kommer att tåla föreslagen befolknings- och näringslivstillväxt utan negativa konsekvenser. Planförslaget har förtydligats vad gäller kommunens syn på trafikfrågorna och avseende behov av förbättringsåtgärder i trafiksystemet. Tjörn antog en trafikstrategi och trafikprogram 2021 med inriktning mot hållbara transporter. Handlingarna ger stöd för fortsatt arbete med bland annat att skapa fler pendelparkeringar, verka för utvecklad kollektivtrafik samt komplettera gång- och cykelvägnätet.

Det förslag till översiktsplan som nu är ute på granskning föranleder inga nya synpunkter från Göteborgs Stad.

Svar: Noteras.

2.3 Kommunala instanser

2.3.1 Samhällsbyggnadsnämnden

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar att lämna följande granskningsyttrande: Samhällsbyggnadsnämnden ställer sig generellt positiv till förslaget till ny översiktsplan men lämnar följande synpunkter:

- På sidan 9 önskas ett tillägg kring torka att även vattendrag påverkar och riskerar fiskynglens överlevnad.
- På sidan 17 och 69 saknas information om att förebygga återbruk och upplag av förorenade massor.
- På sidan 22 samt sidan 96 om att Budalen planeras att ändras till verksamheter och industri och där befintligt vattenskyddsområde överlappar delvis med planerat verksamhets- och industriområde. Förvaltningen bedömer det olämpligt med anledning av att området omfattas av vattenskyddsområdet för den kommunala dricksvattentäkten.

Alla tre vattenområden på kartan, Bö, Tolleby, Olsby är en förutsättning för dricksvattenproduktionen på Tjörn. En sådan etablering går också emot ställningstaganden för en bättre vattenkvalitet på sidan 95. Där framgår det att ny bebyggelse och andra åtgärder som kan äventyra vattenkvaliteten bör undvikas.

- På sidan 22 är det önskvärt med bildtext och teckenförklaring.
- På sidan 27 önskar samhällsbyggnad att meningen "Kommunen ska utöva tillsyn över befintliga enskilda avlopp och andra verksamheter som kan påverka vattenkvaliteten för att förbättra statusen på vattnet i Stigfjorden." skrivs om till: *Kommunen utövar kontinuerligt tillsyn över enskilda avlopp och andra verksamheter för att minimera dess miljöpåverkan.*
- På sidorna 68-69 om Turism och besöksnäring bör ett tillägg göras kring den ökningen av turister som har eget boende i form campingbilar, och då särskilt kring hur avfall ska hanteras eller säkerställas på ett hållbart sätt.
- På sidan 69 framgår det av texten att Jordbruksmark omfattar odlad jord, men även ängs- och hagmark som betas eller slås. Med uttrycket "brukningsvärd jordbruksmark" menas mark som är lämpad för jordbruksproduktion och då även

jordbruksmark. Jordbruksverket menar att marker som en gång varit ängs- eller hagmark och kan restaureras räknas som jordbruksmark.

- På sidan 92 och planeringsunderlag om plats för fritidsbåtar på sidan 126 framgår det att trenden med allt större fritidsbåtar ställer krav på tillräckligt utrymme och vattendjup i småbåtshamnarna. Båtlivet är en del av det rörliga friluftslivet. Det rörliga friluftslivet ska vara tillgängligt för alla som så önskar och även mindre fritidsbåtar ska omnämnas och ska beredas plats.
- På sidan 116 och 117 är det önskvärt med teckenförklaring.
- På sidan 117 om att Kungälv kommun har byggt ut dricksvattenkapaciteten, samt ett norrgående ledningsstråk med sjöledning till kommungränsen mot Stenungsund, vilken Tjörns kommun har anslutit sig till. Det är ingen sjöledning mellan Kungälv och Stenungsund vilket tidigare påpekats och måste ändras.
- På sidan 118 vill vi att informationen om rutiner stryks ur texten som hänvisar till kommungemensamma styrdokument gällande enskilda avlopp samt att lägga till Säby kile som ett av de känsliga områdena i kommunen med särskild skyddsnivå.
- På sidan 119 finns en bild med skyfallskartering. Är det rätt att skyfallskarteringen är med här? Denna karta finns med under annan skrivning för skyfall.

Svar: Översiktsplanens texter justeras och kompletteras redaktionellt på lämpliga ställen utifrån förslag och rättelser i yttrandet. Område som överlappar vattenskyddsområde ges ny beteckning i markanvändningskartan för att tydliggöra att det är ett "utredningsområde för energiproduktion" och inte ett "verksamhets- och industriområde." Vad gäller kommungemensamt dokument för enskilda avlopp tas ordet "rutin" bort.

2.3.2 Kultur- och fritidsnämnden

Beslut

Kultur- och fritidsnämnden anser att anläggningar för kultur och fritid bör lyftas fram ytterligare i Tjörns kommuns översiktsplan (ÖP), då tillgången till sådana kan vara direkt avgörande för att få nya barnfamiljer att flytta till Tjörn. I övrigt har nämnden inget att erinra mot planen, och

tackar planavdelningen för att den tagit till sig av många av de synpunkter som kom in under förra remissomgången.

Sammanfattning

Kultur- och fritidsnämnden ska på nytt yttra sig över Tjörns kommuns översiktsplan (ÖP) som senast var ute på remiss i början av 2023, då 250 remissvar inkom.

Förvaltningen noterar att ÖP fortfarande frångår kommunvisionens befolkningsprognos men att detta godkänts politiskt. Vidare saknas även i den här versionen kopplingar till några viktiga styrdokument, bland annat biblioteksplanen och den kulturpolitiska strategin.

Trots det anser förvaltningen att ÖP tagit till sig av många av de synpunkter som lämnades in i förra remissomgången. Även om det fortfarande saknas ett större fokus på anläggningar för kultur och fritid (specifikt en scen/biograf samt goda cykel- och lokaltrafikförbindelser till idrotts- och kulturanläggningar), får såväl besöksnäringen som den gestaltade livsmiljön betydligt större utrymmen.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen har bedömt hur väl nämndens yttrande från april 2023 tagits i beaktande i den reviderade ÖP. Bedömningen görs punktvis:

Koppling till Tjörns kommuns vision – Enligt gällande vision ska Tjörn uppnå 20 000 invånare år 2035. Detta reviderades i ÖP som istället tog höjd för 20 000 invånare år 2050, femton år senare. Då visionen är Tjörn kommuns högsta övergripande styrdokument ifrågasatte nämnden revideringen av målar.

I den reviderade ÖP hänvisas till gällande vision och att Tjörn ska uppnå 20 000 invånare till 2035. Samtidigt föreslås en lägre takt för befolkningsökning där målet istället nås 2045 om ökningen är cirka 1 procent. Detta kommenteras: "Efter politisk avstämning revideras målet för befolkningsökningstakt upp till ca 1 %. 2050 utgår som målar för befolkningsökningen. Förslaget kompletteras med resonemang om fortsatt befolkningsökning utöver 20 000 invånare."

Saknade styrdokument – Nämnden saknade många viktiga styrdokument bland de underlag som legat till grund för ÖP, då hållbar utveckling även inbegriper sociala och kulturella aspekter. Nämnden påtalade att samtliga strategier och planer som är antagna av kommunfullmäktige bör beaktas i ÖP, till exempel även Kulturpolitisk strategi för Tjörns kommun 2014–2025, Idrottspolitisk strategi 2021–2031 och Biblioteksplan 2023–2024. Vidare bör, enligt nämnden, de nationella målen för friluftslivet beaktas i översiktsplanen.

Även i den reviderade ÖP nämns inte dessa dokument. I frågor om till exempel kulturmiljön hänvisas till Tjörns kommuns kulturmiljöprogram, och gestaltad livsmiljö utgår från FN:s New Urban Agenda (utifrån målen i Agenda 2030) och EU-initiativet New European Bauhaus.

Koppling till nationella mål för social hållbarhet och hälsa – Nämnden efterlyste en tydlig koppling till de nationella målen för social hållbarhet och hälsa. För att barnfamiljer ska flytta till Tjörn krävs, enligt nämndens remissvar, att definitionen på offentlig service även innefattar bibliotek, biograf, scen och andra mötesplatser. Varken biograf eller scen nämns i den reviderade ÖP:n.

Mer än kulturmiljö – Nämnden noterade att konstnärliga uttryck inte nämndes i planen (kanske för att det saknas goda arenor för dem) och efterlyste även en utveckling kring "livet mellan husen".

Förvaltningen noterar och uppskattar att den reviderade ÖP:n har gjort ett stort och genomtänkt omtag kring gestaltad livsmiljö, där kopplingen även görs till FN:s New Urban Agenda (utifrån målen i Agenda 2030) och EU-initiativet New European Bauhaus.

Röster från civilsamhället – Nämnden efterlyste en besjälning av platsen Tjörn, till exempel genom de lokala rösterna, civilsamhället. Den reviderade ÖP:n nämnder det rika föreningslivet och föreslår även att det ska vara en av aktörerna vid genomförandet av planen.

Tillgängliga anläggningar – Nämnden noterade i sitt remissvar att det var bra att ÖP:n uppmärksammade att tillgängligheten för gång, cykel och kollektivtrafik är generellt sämre än för bil och att det saknas säkra gång- och cykelpassager och sammanhängande cykelstråk på flera platser. En förutsättning för att människor tar sig till idrotts- och rekreationsanläggningar är att det är lätt att göra det.

Den reviderade ÖP:n bör förtydligas något kring detta. Punkten "Ett mänskligt och attraktivt transportsystem" bör kompletteras med texten inom [...]: "Samhällsviktiga målpunkter samt stora turistmål i kommunen [och kultur- och fritidsanläggningar] ska vara tillgängliga. Vägnätet, inklusive gång- och cykelvägnätet, ska vara tryggt och säkert."

Nämnden noterade i sitt remissvar att ÖP:n bitvis var för detaljerad. Som exempel nämndes exakta ändamål för sjöbodar, samtidigt som till exempel hela besöksnäringen avhandlades i ett enda stycke. Förvaltningen noterar att det som i den förra versionen uppfattades som "detaljer" nu fått relevanta sammanhang och att besöksnäringen och turismen lyfts fram i mycket fler områden.

Sammantaget tycker förvaltningen att den reviderade översiktsplanen är mycket bättre än den förra remissversionen, men att anläggningar för kultur och fritid bör lyftas fram ytterligare. Detta kan vara direkt avgörande för att få nya barnfamiljer att flytta till Tjörn.

Svar: Texter under Allmänna intressen/Samhällsservice samt Friluftsliv och fritid kompletteras redaktionellt för att tydligare lyfta fram befintliga kultur- och fritidsanläggningar och vikten av att de är tillgängliga. Hänvisning till aktuella kommunala styrdokument skrivs också in.

2.3.3 Socialnämnden

Beslut

Socialnämnden översänder upprättat tjänsteutlåtande som nämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige gav 2019 samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att ta fram en ny översiktsplan för Tjörns kommun. Den nuvarande översiktsplanen från 2013 bedömdes inaktuell och i behov av uppdatering. Ett förslag till ny översiktsplan har tagits fram och varit ute för samråd våren 2023. Den 5 september 2024 beslutade kommunstyrelsen att godkänna Möjligheternas ÖP för granskning enligt plan- och bygglagen.

Socialnämnden bedömer att förslaget till ny översiktsplan i huvudsak tar hänsyn till tidigare synpunkter, men betonar vikten av att frågan om olika boendeformer för äldre även fortsatt beaktas i den slutgiltiga versionen av Möjligheternas ÖP. Detta inkluderar behovet av fler grupp- och servicebostäder (LSS) samt motivationsboende.

Socialnämnden lämnade i april (2023-04-25, § 76) ett yttrande som framgår i samrådsredogörelsen. I yttrandet lyfte nämnden bland annat behovet av ett förtydligande kring vad som avses med serviceort, antalet serviceorter, förutsättningarna för kommunen att vara en attraktiv arbetsgivare samt mål om befolkningsökning.

I den aktuella granskningshandlingen har nämndens synpunkter beaktats och flera förtydliganden har gjorts, bland annat ställningstaganden gällande samhällsservice i serviceorter samt kring befolkningsutveckling.

Vidare framgår ett tydligt behov av särskilda boendeformer i granskningshandlingen. Socialnämnden ser att det behövs fler trygghetsboenden för äldre, grupp- och servicebostäder enligt LSS samt motivationsboenden.

Svar: Behov av olika boendeformer för äldre, grupp- och servicebostäder (LSS) samt motivationsboende framgår av översiktsplanen under Allmänna intressen/ Samhällsservice/ Särskilda boendeformer.

2.3.4 Socialdemokraterna

Socialdemokraterna föreslår att översiktsplanen revideras för att avstå från att utse en specifik centralort. I stället föreslår vi att kommunen utvecklar en jämn fördelning av samhällsservice över de större orterna – Rönnäng-Bleket, Kållekärr, Höviksnäs, Myggenäs och Skärhamn – som likvärdiga serviceorter. Detta skulle skapa en mer rättvis och inkluderande kommun för alla invånare, särskilt i en kommun med geografiskt spridda samhällen som Tjörn.

Svar: Skärhamn kvarstår som kommunens centralort.

2.3.5 Miljöpartiet de gröna

Kommunens vision

Kommunens vision är vår gemensamma färdriktning. Den har många bra aspekter men utifrån dagens mått mätt och då den används som en utgångspunkt till ny översiktsplan hade en aktualitetsprövning/revidering varit på sin plats då den saknar hållbarhetsperspektivet och klimat aspekten.

Tillväxtn målet på 20 000 invånare är ett gott exempel. Om alla Sveriges kommuners tillväxtmål uppfylles kommer vi till 2040 att vara ca 55 miljoner invånare till.

Vi ser därför att översiktsplanen kanske borde lägga ett större fokus på och utgå ifrån hur vi ska vara en fungerande hållbar kommun utan tillväxt.

Svar: Inriktning mot fortsatt befolkningstillväxt kvarstår i förslaget till ny översiktsplan. I en osäker och föränderlig samtid är bromsad tillväxt inte ett otänkbart framtidsscenario i många kommuner och regioner i Sverige och i världen. I Tjörns kommun skulle nolltillväxt sannolikt innebära stora utmaningar för kommunens grunduppdrag att leverera välfärd och service av god kvalitet till kommunens invånare. Nuvarande demografisk trend med minskade barnkullar och åldrande befolkning skulle förstärkas, vilket av ekonomiska skäl skulle kräva omstrukturering av kommunens serviceutbud till färre och större enheter. Kommunen bedömer inte att detta är en önskvärd utveckling ur vare sig ekonomisk eller social synpunkt, och arbetar kontinuerligt för att öka sin kunskap och beredskap inför olika framtida utfall av utvecklingen.

Nationella, regional och lokala mål

I stycket kring Mål för social hållbarhet och folkhälsa bör det läggas till ett par rader där även fysisk tillgänglighet och trygga fysiska miljöer får plats. Vi bör även sträva efter att få socioekonomisk blandning genom bland annat blandade boendeformer.

Svar: Text i anslutning till Mål för social hållbarhet och folkhälsa kompletteras gällande fysisk tillgänglighet, trygga fysiska miljöer samt blandade boendeformer.

Livsmedelsförsörjning.

Första meningen stryker parenteserna, framförallt på nationell nivå. Tjörn har goda möjligheter att öka vår självförsörjningsgrad. Viktigt att vi som kommun gör allt vi kan för att möjliggöra och underlätta. Inte minst i dessa ostabila tider och där beredskapsfrågan utifrån om krisen eller kriget kommer blir allt viktigare. Detta är alltså inte främst en fråga på nationell nivå utan en höst möjlig lokal område att lyfta

Svar: Parentes med "framförallt på nationell nivå" stryks enligt förslag.

Energiförsörjning

Behöver inte redogöras för kritiskt ställningstagande framföra allt för att vi inte har rådighet över den. Detta är ett dokument som skall gälla i flera år hur vi tänker om 5 år.

Det finns även mer att önska kring kommunens möjlighet att via kommunalt energi och elbolag samordna och expandera förnybar energi. I syfte till att sänka våra CO2 utsläpp.

Svar: Kritiskt ställningstagande till havsbaserad vindkraft stryks enligt förslag. Det är i nuläget inte aktuellt med kommunalt energi- och elbolag.

Näringsliv

Med många innovativa företag som Wallhamn som satsar på att bli Sveriges första fossilfria hamn och en stor omställningsrörelse men också närheten till Göteborg och akademien ser vi att Tjörn skulle kunna med en tydligare vilja entusiasmerar och locka till sig företag utifrån hållbarhetstanken, bli ett nav för grönt näringsliv.

Svar: Översiktsplanen bedöms kunna rymma ett sådant utvecklingsscenario.

Bygglov, detaljplaner planprogram och fördjupningar

Nuvarande och framtida detaljplaner – är dessa synkroniserade med utvecklingen vi vill ha. Kopplat till VA, kollektivtrafik, natur- och vattenmiljöer mm. Vi kan se att det går att förtydliga och sätta tydligare gränser för exploatering och avsätta mer mark till jordbruk, skydda känslig natur och unik kulturmiljö.

Svar: Den övergripande avgränsning mellan områden för exploatering respektive bevarande av natur- och kulturmiljöer som görs i översiktsplanen prövas slutligt i detaljplanering och bygglov.

2.4 Föreningar, företag och organisationer

2.4.1 Tjörns naturskyddsförening

Tjörns Naturskyddsförening (TNF), har följt processen med att skapa en ny översiktsplan för Tjörns kommun. Baserat på erfarenheter från arbetet med översiktsplanen 2013 skickade TNF in inledande synpunkter på processen under den inledande fasen av arbetet med en ny översiktsplan (ÖP) i september 2021. TNF följde sedan upp detta med att avge ett yttrande över "Möjligheterna Översiktsplan" (MÖP) i april 2023. Det senare yttrandet finns i sin helhet i Samrådsredogörelsens bilaga. TNF återkommer nu med ett yttrande över "Granskningshandling Tjörns kommun Möjligheternas översiktsplan."

I våra inledande synpunkter 21-09-27 anförde vi bl a att

Översiktsplanearbetet behöver på en övergripande nivå inriktas på att hantera den miljö- och klimatkris som pågår.

De allvarliga, och ökande, miljö- och klimatproblem som vi nu lever med ställer helt nya och genomgripande krav på den kommunala hanteringen av dem. Det är en lång rad enskilda problem med olika, men sammankopplade, orsaker som behöver hanteras – klimat, övergödning, biodiversitet med flera. Sammantaget behöver vår gemensamma belastning av ekosystemen minska radikalt.

Kommunen har stora möjligheter att genom sitt planmonopol och genom sina förvaltningsuppdrag på många sätt bidra till minskningar av klimat- och miljöbelastningar. Kommunen har också möjligheter att motverka, eller kompensera, negativa miljöeffekter som redan uppstått.

Det finns alltså många möjligheter att på olika sätt bidra med kloka och välgrundade beslut på den kommunala nivån när det gäller miljö- och klimatkrisen och det gäller att i en kommunal ÖP integrera dessa och starta en omställning för att möjliggöra en genomtänkt förändring. Gör vi inte det kan vi i stället överrumplas av förändringar som kommer kräva större uppmärksamhet, och dra större kostnader, längre fram än om vi startar arbetet nu, och gör det på ett samordnat sätt.

vi kan ... dra vårt strå till stacken och förändra så mycket vi kan i en demokratisk process där vi lär oss av varandra för att åstadkomma lösningar som både är acceptabla och verkningsfulla.

I det följande ger vi först några generella synpunkter på problem i Granskningshandling MÖP. Därefter följer vår granskning av miljöbedömningens miljökonsekvensbeskrivning (MKBn). Vi tar också upp hur kommunen hanterat våra tidigare yttranden bl a över samrådsdokumentet från april 2023. Till sist sammanfattar vi våra synpunkter.

Till följd av en rad brister avstyrker TNF "Granskningshandling Tjörns kommun Möjligheternas översiktsplan."

Svar: Synpunkterna i det inledande stycket bemöts under respektive fördjupad text nedan i yttrandet.

Bristande verklighetsförankring – klimatnödläge och kommunens ansvar
Sedan 2021 har ytterligare observationer av den intensifierade klimatkrisen blivit tillgängliga. "Business-as-usual" är inte längre möjligt. Såväl motverkan av klimatförändringar som anpassning till desamma är nödvändiga. Men det kräver en ändrad inställning hos beslutsfattare. Klimatförnekelse förekommer, och är en existerande psykologisk försvarsmekanism. Men kommunalt beslutsfattande och långsiktig planering får inte lov att förneka förändrade förhållanden i omgivande drivkrafter utan måste ta in dessa förändringar och förhålla sig till dem. Relationen mellan klimatarbetet och planeringen har uppmärksamats och det är bekymmersamt att MÖP inte låter klimatfrågan få den vikt som behövs.

TNF konstaterar att regeringen tydligt förklarat att kommunerna är avgörande för anpassningsåtgärder beträffande klimatfrågan. Regeringen skriver t ex: "Klimatanpassningsarbetet bör följa närhetsprincipen i samhällets krisberedskap så långt möjligt. ... Ansvar för att klimatanpassa ligger således framför allt på lokal nivå där mark- och fastighetsägare ansvarar för skydd av egendom och kommuner ansvarar för den fysiska planeringen." Regeringen skriver också att "Kommunerna, inklusive kommunala bolag, har en central roll i arbetet med klimatanpassning i och med sitt planmonopol och genom sitt ansvar för gator samt vatten- och avloppssystem." Det råder ingen tvekan om att kommunen, och dess planarbete, är avgörande för ett framgångsrikt miljö- och klimatarbete.

Det är anmärkningsvärt mot denna bakgrund att den kommunala politiska majoriteten skriver beträffande Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna "Kan inte anses vara kommunens främsta ansvar, då det borde vara statens ansvar att främst ge kommunerna förutsättningarna att bekämpa klimatförändringarna." Kommunerna har redan de förutsättningarna med ett långtgående kommunalt självstyre. Den politiska majoriteten verkar inte varken inse situationens allvar, kommunens centrala roll eller sitt eget ansvar i sammanhanget. Följden av detta blir att

MÖP saknar den verklighetsförankring som givet klimatsituationen är av stor vikt och en nödvändig förutsättning för goda beslut.

Varje nyexploatering, särskilt utomplans på landsbygden, medför negativa konsekvenser för klimatet. Den avsevärda expansion som MÖP-förslaget medger leder till stora och långsiktiga negativa konsekvenser för klimatarbetet. Det är inte acceptabelt.

Svar: Kommunens klimatpåverkan kommer i stor utsträckning från persontransporter med bil, inte minst för pendlingsresor. Översiktsplanens inriktning mot att möjliggöra fler arbetsplatser på Tjörn syftar bland annat till att minska beroendet av regional pendling för kommuninvånarna. För att uppnå transporteffektivitet och begränsa klimatpåverkan föreslås även huvuddelen av tillkommande bostäder och arbetsplatser som förtätning i kommunens serviceorter, nära goda kommunikationer. Efter samråd har planförslaget öppnats något ytterligare för bebyggelse på landsbygden, vilket kan bidra till ökat eller fortsatt högt bilberoende, och därmed förknippad klimatpåverkan. För att möta denna risk har planen i granskningsskedet förtydligats gällande behov av ökade möjligheter till hållbart resande.

I inledande planarbete genomfördes klimatriskutredningar avseende bland annat skyfall, översvämning samt skredrisk, för att klarlägga kommunens klimatrisksituation. Utredningsresultaten redovisades i samrådet bland övriga miljö- och riskfaktorer i kommunen. I granskningsskedet har kunskapsunderlag och ställningstaganden om klimatrisker och klimatanpassning lyfts fram tydligare i planen för att ge frågorna större dignitet och utrymme. I planens genomförandeavsnitt listas åtgärdsplanering för klimatanpassning högt bland de planeringsaktiviteter kommunen ser behov av att fortsätta arbeta med.

Bristande verklighetsförankring - befolkningsökning

En av de allra viktigaste faktorerna när det gäller såväl miljö och klimat som ekonomi gäller befolkningsförändringar. Befolkningens storlek, dess konsumtionsnivå och den teknik som används för att tillgodose befolkningens konsumtion avgör miljöpåverkan – en större befolkning som konsumerar mer med en ”miljödålig” teknik orsakar en större miljöpåverkan än en mindre befolkning som konsumerar mindre med hjälp av ”miljöbättre” teknik. Antalet människor på ön är alltså en avgörande faktor, deras konsumtionsnivå är relativt konstant och utan incitament för att investera i ”miljöbättre” teknik blir befolkningens storlek avgörande för miljöbelastningen. Det har också visat sig över de senaste decennierna att ”miljöbättre” teknik inte förmått kompensera för befolknings- och konsumtionsökningar.

Den bristande verklighetsförankringen när det gäller klimat- och miljö-situationen gäller dessvärre också den kommunala visionen, som vilar på orealistiska antaganden om en ökande befolkning (0,7 – 1% ökning per år fram till 2050). Förhoppningen är att befolkningsökningen skall rädda den ekonomiska situationen. Följderna blir att all planering i följden av visionen saknar realism eftersom ökningstakten i visionen är kraftigt överdriven. Detta är mycket allvarligt eftersom ÖPs inriktning blir felaktig och dess användbarhet kraftigt försämrad. Den riskerar dessutom göra mer skada för miljön och ekonomin än nytta för dessamma.

Den befolkningsutveckling vi sett under de senaste 20 åren på Tjörn uppvisar en årlig ökningstakt på i genomsnitt 0,38%. Denna siffra råkar sammanfalla med Eurostats prognos för Sverige för de kommande decennierna till 2100, medan SCB räknar med en lägre ökningstakt på 0,28% i Sverige till 2050. Enligt SCB har de senaste tre årens befolkningsutveckling på Tjörn varit negativ (med ett medelvärde på ca - 0,25% per år). De antaganden om ett lokalt behov av exploateringar för helårsboende och verksamheter som finns i visionen är orimliga och sakligt grundlösa. Det är en helt annan sak att det kommer gå att spekulera i och sälja bostäder till säsongboende även framgent.

En befolkningsfaktor som är avgörande för Tjörn, men ytligt behandlad i MÖP, handlar alltså om befolkningens kraftiga säsongvariation. I granskningsdokumentet anges att det periodvis under sommaren finns upp till 45 000 invånare på Tjörn, d v s nästan tre gånger så många som den fastboende befolkningen. Dessa säsongsinvånare är dessutom kraftigt geografiskt snedfördelade över ön, med en kraftig övervikt åt de västra delarna. Den bofasta befolkningen är i stället avsevärt mer jämnt fördelad över ön och det finns dessutom fler barn i de nordöstra delarna av ön och mer äldre i de västra (se MÖP s 61- 63, och observera att figuren på s 62 t.v. är en prognos inte speglar den verkliga, minskande, befolkningsutvecklingen under de senaste åren).

Tanken kring utvecklingen av Skärhamn som centralort förefaller alltså vara en anpassning till sommarsäsongens tillfälliga befolkning, snarare än till den bofasta befolkningens fördelning och sammansättning.

Men det verkligt allvarliga i sammanhanget med den överdrivet antagna befolkningsökningen är att den används som argument för att tillskapa stora områden med ändrad eller utvecklad markanvändning. Detta leder till att stora områden riskerar exploateras för permanentboende eller verksamheter, men i slutändan bli säsongboenden eller

spekulationsexploateringar, vilka inte leder till någon ökad kommunal inkomst, men däremot ökade kostnader. Dessutom ökar klimatbelastningarna och exploateringar leder till skador på miljön som inte kan repareras. Ianspråktagen mark kommer inte tillbaka som fullt fungerande ekosystem.

Tillsammans med överdriva förhoppningar om en snabb expansion av olika verksamheter (där antalet nya arbetstillfällen används som argument) leder alltså större ianspråkta områden med nödvändighet till ytterligare undanträngning av naturliga ekosystem och en försämrad grön infrastruktur på ön. De enda som kan tjäna på detta är vissa markägare och exploatörer. Den vanlige tjrbon får se sitt landskap fyllas med säsongsboningar och kommunen, som vill få in ökade inkomster, får i stället sannolikt större utgifter på sikt. De antaganden om expansion som MÖP vilar på är felaktiga och konsekvenserna av MÖPs genomförande riskerar bli negativa för vanliga fastboende på Tjörn, och de riskerar också att minska Tjörns attraktionskraft för säsongboende och besökare.

Svar: Kommunen behöver ökad helårsboende befolkning för att kunna upprätthålla sin kommunala serviceförmåga och samtidigt vidhålla en kommunal ekonomi i balans. Översiktsplanen är utformad för att möjliggöra och främja en sådan utveckling, trots de tilltagande utmaningar som finns med att uppnå en ökande befolkning. Kommunen är medveten om att en större befolkning riskerar att medföra ökande miljöbelastning och arbetar ständigt med avvägningar mellan olika intressen för att minimera negativ miljöpåverkan. Kommunen är även medveten om risken att tillkommande bostadsbebyggelse resulterar i delårsboende och inte stärker den kommunala ekonomin på samma sätt som helårsboende. I det befintliga bostadsbeståndet i kommunen pågår omvandlingsprocesser både från helårsboende till delårsboende och tvärtom, där fritidshus omvandlas till permanentboende. Kommunen råder inte över var människor väljer att folkbokföra sig, men arbetar kontinuerligt för att främja helårsboende.

Idag saknas styrmedel för kommunen att reglera säsongvariationer i befolkningen. I Norge och Danmark tillämpas styrning av helårsboende genom beskattning och planläggning. I Sverige diskuteras frågan emellanåt på riksdagsnivå utifrån landsbygdsutvecklings- och bostadsförsörjningsperspektiv, men ännu saknas lagstöd för att de svenska kommunerna ska kunna styra detta. Kommunen arbetar för att på mindre tvingande sätt dels locka till helårsboende, dels förlänga besöksperioden över hela året och tona ned besökspiken något genom att undvika marknadsföring av kommunen som besöksmål under högsäsong.

Det stämmer att västra Tjörn (Skärhamn, Stockevik, Bleket, Rönnäng, Klädesholmen och de bilfria öarna) har störst andel, cirka 43%, av kommunens totala antal fritidsbostäder. Västra Tjörn har även den största andelen, 46%, av både den helårsboende befolkningen och det totala bostadsbeståndet. Östra Tjörn (Höviksnäs, Myggenäs, Mjörn, Lilla Askerön) har 23% av fritidshusen och 31% av befolkningen, medan norra Tjörn (Klövedal, Källekärr) har 34% av fritidshusen och 22% av befolkningen. Andelen fritidshus i respektive kommunals bostadsbestånd är 42% på västra Tjörn, 38% på östra Tjörn och 56% på norra Tjörn. Den kommunal som har mest påtaglig "övervikt" gällande säsongsboende är därmed norra Tjörn.

Se även svar till Socialdemokraterna i avsnitt 2.3.4. och till Miljöpartiet de gröna i avsnitt 2.3.5.

Slutsats – stora problem med en vision som utgångspunkt

Slutsatsen blir att visionen som grund för MÖP är olämplig och verklighetsfrämmande. De ekonomiska problem som kommunen har, eller snarare kan komma att få, kan inte lösas med antaganden om befolkningsökning. Det vill till andra, mer handfasta, lösningar, om än politiskt svåra. Kommunen behöver överväga ökad beskattning och/eller minskade kostnader, även om det är impopulärt. En annan analys och ett annat förhållningssätt till den säsongsvarierande befolkning kan kanske bidra, för det gäller att hitta ett sätt att verkligen säkerställa att säsongsboende och besökande betalar för sig. TNF är positiva till säsongsboende och besökande men det får inte ske på lokalbefolkningens och miljöns bekostnad.

Svar: Kommunens vision "Tjörn – möjligheternas ö hela året och för hela livet" är antagen i kommunfullmäktige 2015. Visionen antogs i politisk enighet över partigränserna och utgör fortsatt grunden för kommunens utvecklingsarbete. Idag saknas lagstöd i Sverige för kommunen att ta ut skatt från andra än de som är folkbokförda i kommunen. För att effektivisera sina verksamheter, minska kostnader och sårbarhet och samtidigt upprätthålla god servicekvalitet arbetar kommunen bland annat med intern, mellankommunal och regional samverkan.

Otydliga formuleringar i texten – s k ställningstaganden

Stora delar av MÖP ägnas åt att beskriva ett stort antal så kallade "ställningstaganden", både kopplade till geografin och till olika teman. Det hade varit bra om dessa ställningstaganden verkligen varit just ställningstaganden, och därmed varit konkreta och specifika. Nu är de mestadels vaga och det är utomordentligt svårt att se hur vaga ställningstaganden kan säkerställa något annat än begreppsförvirring och handlingsförklaring p g a tolkningssvårigheter. Genom otydligt

och vagt formulerade ställningstaganden försvåras allmänhetens förståelse av MÖP, de kommunala handläggarnas effektivitet minskar och kommunallagens portalparagraf med likabehandling äventyras. Genom en ökad tydlighet om vad som kommer tillåtas eller ej inom olika områden och vilka andra regler som kommer tillämpas skapas en förutsägbarhet som allmänhet och handläggare har nytta av. Detta är enligt TNF en allvarlig brist.

Ett inledande exempel hämtat från kapitlet "Bostäder" gäller byggande på landsbygden. Man skriver "Ha en positiv hållning till förhandsbesked och bygglov för bostäder på landsbygden där platsens förutsättningar så medger. Tillämpa en försiktig hållning till planläggning av ny sammanhängande bebyggelse utan anslutning till serviceorter." Utan att närmare specificera vad som ingår som positiva eller negativa faktorer i "försiktig hållning", "platsens förutsättningar" eller "sammanhängande bebyggelse" blir texten i det närmaste meningslös.

"Verka för", "stärk", "värna", "undvik", "främja", "beakta", "utveckla" är återkommande men vaga och otydliga formuleringar. De är tolkningsbara, till intet förpliktande och omöjliga att följa upp. Det är inte möjligt att utkräva ansvar för någonting, vilket är allvarligt i ett läge när det behövs åtgärder för att klara av en omställning. Formuleringarna bidrar till att det är mycket tveksamt om MÖP kan bidra positivt till att de svenska miljömålen nås och att vattenkvalitetsnormer kan uppnås.

Svar: Översiktsplanen är ett vägledande dokument för kommunens planering. Den ska visa på kommunens viljeinriktning och samtidigt erbjuda öppenhet och flexibilitet för olika utfall av utvecklingen. De språkliga formuleringar som används i översiktsplanen speglar branschpraxis inom kommunal översiktsplanering.

Miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Felaktiga antaganden (om befolkningstillväxten t ex), bristande redovisade faktaunderlag och analys, vaga och otydliga "ställningstaganden" utan prioriteringar leder till att man får stora svårigheter att genomföra en rättvisande MKB.

Av Miljöbalken 6 kap 11 § andra stycket framgår att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla "en identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd." TNF anser att de alternativ som jämförts i MKBn inte är rimliga. Detta gäller såväl samrådsalternativet, granskningsalternativet som noll-alternativet. Alla alternativen har bl a

antaganden om befolkningstillväxt som inte är rimliga givet alla i dagsläget kända fakta. För noll-alternativet tillkommer dessutom en motsägelsetfull definition då det skall redovisa ett "framskrivet nuläge". Detta "framskrivna nuläge" innebär att "Alternativet har erfarenhetsmässigt inneburet ett övervägande fokus på småhus både på landsbygden, inom fritidshusområden och i utkanten av serviceorterna och andra mindre orter... Alternativet innebär avvikelser från gällande ÖP13 då strategier för utbyggnadstakt och lokalisering av nya bostäder, verksamheter och service inte längre är aktuella." Det senare är en i MKBn förskönande omskrivning av tillämpningen av ÖP13 där kommunens praxis, som tillstyrkt lovgivning i många fall (där TNF avstyrkt).

Gällande ÖP13 rekommenderar beträffande "Ny bebyggelse utanför detaljplan" (ÖP13, del 1 sid 54) att "Ny spridd bebyggelse på landsbygden begränsas och tillåts endast om det finns särskilda skäl." TNFs intryck är att "särskilda skäl" funnits i ett mycket stort antal fall. Det formulerade noll-alternativet är inte heller rimligt med tanke på att det tillkommit lagar, regler och normer som om de efterlevs gör att dess förmodade miljöpåverkan kan vara i samma klass som de två planalternativen, eller lägre.

Vad som kunnat vara ett rimligt noll-alternativ som jämförelse med de två identifierade planalternativen hade varit att utgå ifrån existerande nuläge beträffande markanvändning och lagar, regler och normer, vilka skiljer sig såväl från läget då ÖP13 fastställdes, som den praxis som utvecklats på Tjörn genom att ÖP13s skrivningar inte tolkats i riktning av större hänsyn till klimat- och miljö. Hade en sådan, mer rättvisande jämförelse gjorts, mellan ett nuläge och granskningsalternativet hade man enkelt kunnat se att granskningsalternativet innehåller mycket stora områden som riskerar exploatering. Granskningsalternativets förändrade markanvändning kan innebära mycket omfattande miljöpåverkan med direkt inverkan på klimatet och den gröna infrastrukturen och biodiversiteten, och det hade kunnat vara enkelt att bara jämföra nuvarande markanvändning med planerad för att få en uppfattning om storleksordningen. Vad som är möjligt att göra nu är att titta på plankartan med Mark- och vattenanvändning och enkelt konstatera att stora områden med ändrad markanvändning sammanfaller med kategorierna "Landsbygd, skyddad natur" respektive "Landsbygd, höga värden". Detta är enligt TNFs uppfattning inte acceptabelt.

I MKBns avsnitt om kumulativa effekter skrivs under rubriken "Fler bostäder på landsbygd" att " "Risken minskas genom att översiktsplanen tydligt redovisar områden med höga respektive mycket höga natur- och kulturmiljövärden där det bedöms som omöjligt eller sällan

lämpligt att bygga på grund av lagstadgade skydd eller utpekade värden i strategiska styrdokument och planeringsunderlag.” TNFs tolkning är att man här skapar tolkningsproblem genom att på Mark- och vattenanvändnings-kartan markera områden för exploatering som egentligen inte bort markeras eftersom de ändå är ”omöjligt eller sällan lämpligt att bygga på”. Rent tekniskt sett och utan hänsyn till kostnader finns inga ”omöjliga platser” att bebygga. Däremot finns det stora områden som är olämpliga ur ett flertal perspektiv – klimat, miljö, landskapsbild, socialt, transporter, kommunal service för att bara nämna några.

En närmare analys av de utpekade områdena för ”Sammanhängande bostadsbebyggelse på landsbygden” (s 24-26) visar att alla de föreslagna områdena innehåller större eller mindre områden som kategoriserats som ”Landsbygd, skyddad natur” respektive ”Landsbygd, höga värden”. Det är olämpligt att skapa framtida svårigheter vid tillämpningen av MÖP genom dessa avgränsningar av ”sammanhängande bebyggelse på landsbygden”. Detta är enligt TNFs uppfattning inte acceptabelt.

Samma problem med stora överlapp mellan områden för ändrad markanvändning och kategorierna ”Landsbygd, skyddad natur” respektive ”Landsbygd, höga värden” gäller i ännu högre grad ”Sammanhängande bebyggelse” (MKB s 28-29). Flera av dessa områden var även markerade på ÖP13s kartor, men har ännu inte exploaterats. Det har också tillkommit flera stora områden i granskningsdokumentet MÖP.

MKBn innehåller heller inte tillräckligt noggranna beskrivningar av miljöeffekter i enlighet med Miljöbedömningsförordningens (2017:966) 13 § där de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper skall beskrivas och särskild hänsyn tas till

1. effekternas storlek, utbredning, karaktär, intensitet och komplexitet,
2. sannolikheten för att effekterna uppkommer, hur de uppkommer, vilken varaktighet eller frekvens de har och hur reversibla de är,
3. hur gränsöverskridande effekterna är,
4. effekternas kumulativa verkan tillsammans med effekterna av andra verksamheter som bedrivs, som har fått ett tillstånd eller som har anmälts och får påbörjas, och
5. möjligheten att begränsa effekterna på ett effektivt sätt.

MKBn (och granskningsdokumentet MÖP) saknar också en realistisk nulägesbeskrivning. Endast ett fåtal indikatorer har identifierats. Det är bra att det finns ett mycket bättre kartmaterial än för tidigare ÖP13,

men det har inte använts för att skapa en uppsättning användbara och spatialt kopplade indikatorer som kan följas upp. Den rubrik (10.6 s 46 i MKBn) som skulle behandla uppföljning saknar innehåll, och eftersom det också saknas indikatorer att följa upp emot så förfelas en viktig huvudpoäng i översiktsplaneringens och miljöbedömningens process. Detta är inte acceptabelt enligt TNF.

MKBn är sammantaget missvisande, vilket beror på formuleringen av de alternativa scenarier som jämförts, tillsammans med de vagheter som finns i MÖP. MKBns samlade osäkerheter leder till en situation där i stort sett varje slutsats kan – på goda grunder – ifrågasättas. Detta är en MKB som inte lever upp till vad som kan förväntas i enlighet med Miljöbalken, PBL eller Miljöbedömningsförordningen. Det finns en betydande förbättringspotential för MKBn.

Svar: Kommunen delar inte uppfattningen. Miljöbedömningsprocessen har följt översiktsplaneprocessen sedan start av planarbetet, och genomförts i enlighet med gällande lagkrav och Naturvårdsverkets vägledning. I bedömningsarbetet har kommunen involverat egen kompetens från bland annat miljöavdelning, planavdelning och inom hållbarhet, samt haft erfaret konsultstöd med specialistkompetens inom strategisk miljöbedömning. Kommunen har haft möte med Länsstyrelsen för avgränsningssamråd vid tre tillfällen, samt med grannkommuner och kommunalförbund. Miljökonsekvensbeskrivningen har även varit föremål för flera förvaltningsövergripande interntgranskningar samt externt samråd och granskning, vilket innebär att alla berörda parter har varit delaktiga i arbetet.

Kommunen anser att de alternativ som beskrivits och bedömts i alternativredovisningen i miljökonsekvensbeskrivningen är rimliga med hänsyn till översiktsplanens syfte. Kommunens och översiktsplanens inriktning är att befolkningen ska öka, för att upprätthålla kommunal serviceförmåga och samtidigt vidhålla en kommunal ekonomi i balans. Senare års svaga befolkningsutveckling motiverar inte förändrad planeringsinriktning, utan ökar tvärtom kommunens angelägenhet att främja befolkningstillväxt. Se även svar till Miljöpartiet de gröna i avsnitt 2.3.5.

Kommunen definierar nuläge och framskrivet nuläge (även kallat nollalternativ) enligt Naturvårdsverkets vägledning för strategisk miljöbedömning. Nuläget beskriver rådande miljöförhållanden inom planens geografiska område. I miljökonsekvensbeskrivningen finns tydlig hänvisning till översiktsplanens nulägesbeskrivningar. Det framskrivna nuläget beskriver hur det nuvarande tillståndet i miljön förväntas förändras i framtiden om planen inte antas och genomförs. Kommunen delar inte TNF's uppfattning att existerande nuläge vore ett mer rimligt och rättvisande jämförelsealternativ. Kommunen vidhåller att framskrivet nuläge, i enlighet med statlig

vägledning, ska utgöra det nollalternativ som övriga alternativ jämförs med i miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning.

Regler om "särskilda skäl" för undantag från det generella detaljplanekravet som finns i ÖP13 utgår i den nya översiktsplanen. Kommunens avsikt med att stryka de särskilda skälen ur översiktsplanen är att prövningen i förhandsbesked, bygglov och detaljplan utifrån översiktsplanen ska baseras på platsens lämplighet för ändrad markanvändning och tillkommande bebyggelse.

Utpekade exploateringsområden som överlappar andra intressen speglar kommunens avvägning att det kan vara lämpligt med ändrad markanvändning trots konkurrens mellan olika intressen. Att intressekonflikt synliggörs medför att det är möjligt att ta hänsyn till pågående markanvändning i fortsatt planläggning och prövning av lämplig markanvändning. Tydlig redovisning av överlappande intressen främjar också att eventuell exploatering på bästa sätt anpassas efter platsens förutsättningar inför genomförandet.

De noggranna beskrivningar av miljöeffekter i enlighet med Miljöbedömningsförordningens (2017:966) 13 § som TNF efterfrågar är tillämpliga vid specifik miljöbedömning av verksamheter och åtgärder, men inte vid strategisk miljöbedömning av en översiktsplan, som i aktuellt fall.

Beaktande av TNFs yttranden och synpunkter i samrådsprocessen

Som ovan påpekats har TNF tidigt i processen (april 2021) påpekat behovet av en planprocess som innebär

- "på en övergripande nivå inriktas på att hantera den miljö- och klimatkris som pågår.
- att arbetet med en strategisk miljö- och hållbarhetsbedömning av kommande översiktsplan behöver inledas snarast. Detta för att klimat- och miljöfrågor från början ska få den viktiga plats som krävs för att undvika ytterligare miljöbelastningar och för att möjliggöra anpassningar till de nu oundvikliga effekterna av ett förändrat klimat.
- att arbetet med den strategiska bedömningen behöver inbegripa samtliga förvaltningar och mobilisera såväl politiker som företrädare för Tjörns föreningsliv.
- att arbetet med ÖP behöver genomföras så mycket som möjligt av egen kraft för att skapa förutsättningar för en gemensam lärprocess."

Tjörns majoritetspolitiker har i stort ignorerat synpunkterna och i stället valt att bygga på en vision utan verklighetsförankring. Man bortser från sina egna möjligheter att motverka klimat- och miljöproblem, man tar inte ansvar för framtiden på något annat sätt än att

möjliggöra fortsätta exploateringar som inte motsvaras av någon befolkningstillväxt som kan ge ökade reala kommunala inkomster.

Svar: Se svar ovan rörande "Verklighetsförankring" och "Vision".

TNF lämnade under samrådet 2023 många synpunkter och konkreta förslag till ändringar i samrådsförslaget med syfte att minska koldioxidutsläpp, öka tillgången till förnybar energi, minska vattenbehovet, öka möjligheterna att nå de svenska miljömålen och hålla omgivande ekosystem inom miljö kvalitetsnormerna.

I granskningshandlingen står att "Synpunkterna finns sammanställda och bemötta i samrådsredogörelsen som hör till granskningshandlingen". TNF saknar kommentarer och/eller förslag till åtgärder från kommunens sida på många av förslagen. De är alltså endast sammanställda (kopierade) men inte bemötta. Nedan följer ett urval punkter som borde bemötts.

Svar: TNFs samrådsyttrande, tillsammans med alla övriga yttranden från andra än statliga och regionala instanser, är bemötta i den tematiska delen av samrådsredogörelsen. I samrådet inkom många och omfattande yttranden med delvis samma synpunkter. Kommunens bemötanden har fokuserats främst på de synpunkter som rör den översiktliga planeringsnivån, och lagt mindre fokus på detaljerade synpunkter som rör annat än fysisk planering. Kommunen bedömde att ett gemensamt tematiskt bemötande var mest lämpligt och effektivt ur såväl resurshushållningssynpunkt som tillgänglighets-synpunkt för läsare av redogörelsen. Samrådssynpunkterna i sin helhet har redovisats i en bilaga till samrådsredogörelsen.

TNF har anfört att MÖP-förslaget behöver fokusera mer på att både hindra och lindra klimatfrågan och redovisa mer verksamma förslag till åtgärder. I Tjörns koldioxidbudget framgår det tydligt att transporter är den största källan till koldioxidutsläpp och det borde vara en av kommunens högsta prioriteringar att minska dessa utsläpp. Följande förslag från TNF avseende minskade koldioxidutsläpp har inte kommenterats, till exempel att

- MÖP-förslaget bör ta ett avstamp i en plan för "Fossilfritt 2030 på Tjörn"
- Tjörn som delägarkommun bör förhandla med Västtrafik för att snabba på elektrifieringen av kollektivtrafiken. Man kan t ex börja med elektrifiering av lokalbussar och skolbussar.

Andra förslag som inte har kommenterats är att

- gång- och cykelvägar behöver byggas snarast på ett flertal ställen på Tjörn, som ett led i att minska koldioxidutsläppen (och förbättra folkhälsan)
- kommunen bör verka för en sänkning av högsta tillåtna hastighet (med 10 km/tim) för vägar där det inte finns anslutande gång och cykelväg.

Kommunen har inte heller kommenterat förslagen att

- bli en föregångare vad gäller elektrifieringen av kommunens egna bilar och färjor
- ställa krav på elektrifierade fordon vid olika upphandlingar.
- stimulera elbilsanvändning genom att medverka till att bygga upp en laddinfrastruktur på Tjörn.

Svar: Kommunen arbetar på flera fronter för att minska koldioxidutsläpp från transporter. Under senare år har kommunen antagit ett antal relaterade styrdokument i form av trafikstrategi och trafikprogram, laddplan, klimat- och energistrategi samt energiplan. Utöver detta finns de kommunala klimatlöftena inom Klimat 2030 (VGR) där kommunens förvaltningar och bolag medverkat till Tjörns åtaganden. Åtagandena följs upp regelbundet och finns att läsa på klimat2030.se. Kommunens koldioxidbudget är resultat av ett sådant klimatlöfte. Kommunen utgår från Västra Götalandsregionens inriktning i arbetet för minskad klimatpåverkan.

Västtrafik AB är helägt av Västra Götalandsregionen. Arbetet pågår med elektrifiering av deras bussar, med mål att elektrifiera all stadsbusstrafik fram till 2030. Från sommaren 2026 kommer även linjer 354, 355, Närbus-sen och skollinjerna 954, 957, 958, 962 på Tjörn trafikeras med eldrivna bus-sar. Ny elfärja för kollektivtrafik är under konstruktion och tas i bruk 2026. Färjan kommer att ägas av kommunen och användas för att trafikera Väst-trafiks färjelinje från Rönnäng.

Elektrifiering av kommunens egen fordonsflotta pågår. Av totalt 120 fordon är idag 16 rena elbilar medan 12 specialfordon (minibussar, större skåpbilar och lätta lastbilar med kran) är fossildrivna. Återstående del av flottan ut-görs av bensin/el-hybridbilar. Kommunen ställer idag inte krav på elfordon vid upphandlingar generellt men frågan diskuteras inom kommunen. Uti-från kommunens antagna laddplan 2023-2026 (se kommunens hemsida) har hittills åtta publika laddplatser anlagts vid kommunhuset i Skärhamn och 22 laddplatser vid boendeparkeringar i Rönnäng.

Kommunen har ännu inte klargjort vilka åtgärder som är lämpligast för att öka säkerheten för cyklister på identifierade vägsträckor med åtgärdsbehov. Sänkt hastighet för bilar är en åtgärd som kan medföra ökad trafiksäkerhet för övriga trafikanter. Kommunen har dock begränsad möjlighet att påverka

hastighetsregleringen på vägar med statligt eller enskilt huvudmannaskap, vilket gäller för de flesta vägar i Tjörns kommun.

Ett annat av TNFs förslag, som inte har kommenterats, är att kommunen bör utreda möjligheten att införa trängselavgifter för att minska belastningen på Tjörnbroliden. En kraftfull begränsning av koldioxidutsläpp från alla slags fordon och båtar kan underlättas genom att ge fordon och båtar utan utsläpp i luft eller hav företräde eller förmåner. Likaså kan massiva upplysningskampanjer påskynda en omställning.

Svar: Staten kan införa trängselavgift på sina vägar och tunnlar för att finansiera ny infrastruktur. Nationellt finns en handfull fall där trängselavgift används. Kommunen avser i nuläget inte att driva frågan om trängselavgift på Tjörnbroliden.

Kommunen råder inte över att ge fordon och båtar med lägre miljöpåverkan förmåner och företräde. Kommunen medverkar genom Göteborgsregionen i det regionala elbåt-laddningsprojektet go:LEIF som rör fritidsbåtar och laddinfrastruktur i småbåtshamnar.

TNF har också framfört förslag för att minska energibehovet, som inte har kommenterats av kommunen. Till exempel att

- skapa ett kommunalt energi/elbolag som skulle kunna bli en viktig aktör för att koordinera utbyggnaden av förnybar energitillförsel i olika former
- arbeta med energieffektivisering
- satsa på solceller – solcellparker
- i samarbete med nätägaren verka för komplettering och utökning av kraftledningsstråken och främja nya anslutningspunkter för att möta upp behovet av en alltmer utbredd produktion av privat eller gemensamt ägd sol.

Svar: Det är i nuläget inte aktuellt med kommunalt energi- och elbolag, då kommunen inte är tillräckligt stor för att det ska vara relevant. Fördjupad energiplanering är noterat som en av de planeringsinsatser kommunen behöver arbeta vidare med. Såväl översiktsplanen som kommunens klimat- och energistrategi 2024-2030 respektive energiplan 2025-2030 ger stöd för lokal småskalig energiproduktion samt utredning av potential för lokal storskalig energiproduktion med solkraft.

Kommunen och de kommunala bolagen satsar redan idag på solceller på sina egna fastigheter genom politiskt beslutade mål. Vattenverk, avloppsreningsverk, flera äldreboenden och kommunala bostadshus har redan solceller på taken, och planer finns för fortsatt anläggning på återvinningscentral, skolor, kommunhus och övriga fastigheter där det är tekniskt och ekonomiskt

försvarbart och lämpligt. Dialog förs löpande med Ellevio för att bevaka behov av och möjliggöra förstärkt elnät.

TNF noterar att MÖPs ställningstagande beträffande vindkraft är osakligt grundat och vilar på föråldrade uppfattningar om havet och fastboendes preferenser. Havsbaserad vindkraft är fortsatt en verksamhet med liten miljö-, klimat- och annan påverkan jämfört med alternativ.

Svar: Kritisk skrivning gällande storskalig havsbaserad vindkraft utgår ur planförslaget då kommunen inte råder över vattenanvändningen inom Sveriges ekonomiska zon. Kommunen vidhåller uppfattningen att fullskalig vindkraft på land och till havs inom Tjörns kommun är olämpligt med hänsyn till befintliga natur-, kultur-, och landskapsvärden samt konkurrens med många andra intressen för mark- och vattenanvändning.

TNF har också påpekat kopplingar mellan ökad befolkning och större utsläpp till luft, mark och vatten av en lång rad olika ämnen som negativt påverkar miljön. MÖP har förhållandevis bra skrivningar beträffande ställningstaganden för miljö kvalitetsnormer i vatten, men det saknas starka skrivningar om hur de stora säsongsmässiga befolkningsvariationerna skall hanteras.

Svar: Bebyggelseutveckling förväntas ske huvudsakligen genom detaljplaneläggning. I planprocessen bevakas frågorna om utsläpp till luft, vatten och miljö. Se även svar ovan gällande befolkningsökning.

När det gäller luftkvalitén vill TNF påminna om att avgaser från alla förbränningar av olika bränslen (även biobränslen) i luft är potentiellt skadliga eftersom de leder till ökade halter av partiklar och gasformiga organiska ämnen. Dessa ämnen kommer till exempel från dieselfordon, vägdam och vid vedeldning och bör begränsas.

Svar: Kommunen delar uppfattningen.

TNF har tidigare påpekat att jordbruksmark inte skall exploateras oavsett dess placering. Det är också viktigt att notera att det finns en statlig utredning som skall utreda behovet av och möjligheterna att stärka skyddet av jordbruksmark.

Svar: I översiktsplanens markanvändningsskikt är jordbruksmarken inkluderad i "skyddad natur" vilket innebär en generellt hög restriktivitet mot exploatering. Inom de utvecklingsområden som överlappar jordbruksmark prövas detta grundligt i detaljplaneskedet. I översiktsplanens genomförandeavsnitt lyfts planeringsunderlag gällande jordbruksmark fram som viktigt för att stärka kommunens möjlighet till väl underbyggda platsspecifika bedömningar av markens brukningsvärde.

TNFs tidigare yttrande har tagit upp problem med det ökande båtlivet och konstaterar att dessa frågor i stort sett försumrats i MÖP. ÖP13 och dess hantering har lett till en oacceptabel utveckling av båtlivet. Under sommartiden utgör fritidsbåtarna, och därmed kopplade störningar i form av bryggor, buller och utsläpp en betydande störningsfaktor för havsmiljön. Den fantastiska miljön är en förutsättning för besöksnäringen, och måste därför också bevaras vilket endast kan uppnås genom olika begränsningar.

Svar: Kommunen delar uppfattningen att fritidsbåtlivets påverkan på havsmiljön ökar under högsäsongen, samt att hållbar utveckling av fritidsbåtlivet kräver planering och uppföljning. I kommunens fördjupade översiktsplan för havet finns ställningstaganden och rekommendationer som syftar till att styra fritidsbåtlivet till mindre känsliga havsområden eller miljöer som redan är påverkade. Nya hamnar och bryggor får inte tillkomma utan en tillståndsprövning, där miljöpåverkan utreds och beskrivs. Kommunen bevakar idag hållbarhetsfrågor i befintligt fritidsbåtliv genom att bedriva tillsyn i småbåtshamnar. I översiktsplanens genomförandeavsnitt lyfts behovet av fortsatt arbete med kunskapsunderlag och strategier kring hur fritidsbåtlivet kan utvecklas hållbart i framtiden. Tjörns kommun för dialog med Orusts kommun om ett samarbete kring detta, som fortsättning på genomförd gemensam havsplanering.

Ett annat område som TNF tidigare påpekat handlar om behovet av en uppdaterad naturvårdsplan. Den senaste är från 2008. Det nya kartmaterialet är en viktig förutsättning men det behöver kompletteras i flera avseenden för att täcka behovet i en ny naturvårdsplan.

Svar: Uppdatering av kommunens naturvårdsprogram pågår. Övergripande kartläggning av kommunens gröna infrastruktur och ekosystemtjänster har påbörjats under översiktsplanarbetet. Av översiktsplanens genomförandeavsnitt framgår att kommunens planeringsunderlag gällande grönstruktur behöver fördjupas för att inkludera fler planeringsaspekter än naturvård.

Ett annat förslag från TNF som både minskar energibehovet och minskar vattenåtgången, och som inte har kommenterats, är att minska energibehovet genom att återvinna grävatten och utnyttja regnvatten på ett ordnat sätt.

Svar: Kommunen är medveten om de möjligheter som finns för energieffektivisering och återvinning av grävatten etc. på längre sikt.

Det är i sammanhanget också relevant att påpeka att Trafikverket i sin åtgärdsvalsstudie Förbindelse Orust fastlandet sammanställt ett stort antal konkreta åtgärder som kommunen kan vidta för att minska

trängseln på Tjörnbron och generellt förbättra trafiksituationen på Tjörn ut flera perspektiv.

Svar: Noteras.

TNF konstaterar att de i granskningsdokumentet ytterligare förstärkta skrivningarna om byggnation på landsbygden *motverkar* de transportpolitiska målen. Nybyggnation i områden där det inte finns tillgång till kollektivtrafik och cykelvägar bidrar oproportionerligt till miljö- och klimatbelastningen eftersom utomplansbebyggelse alstrar mer transporter, vilka sker huvudsakligen med personbil. Utomplansbebyggelse bidrar också till risker beträffande VA och övergödningsproblematiken.

Svar: Kommunen har en befintlig utspridd bebyggelsestruktur som redan idag i stor utsträckning förutsätter biltransporter. Planförslaget har efter samråd öppnats något ytterligare för bebyggelse på landsbygden, vilket kan bidra till ökat eller fortsatt högt bilberoende, och därmed förknippad klimatpåverkan. För att motverka en sådan effekt har planen i granskningsskedet förtydligats gällande behov av ökade möjligheter till hållbart resande. Kommunen arbetar även kontinuerligt för att främja gång-, cykel- och kollektivtrafik genom att driva åtgärder i vägnätet, samt för att främja omställning till eldrivna fordon genom utvecklad laddinfrastruktur och öppenhet för lokal energiproduktion. Huvuddelen av tillkommande bebyggelse bedöms tillkomma inom områden i eller i anslutning till befintliga serviceorter och kollektivtrafikstråk. Den generella öppenheten för bebyggelseutveckling utanför serviceorterna syftar till att främja en levande landsbygd, för en social och ekonomiskt hållbar utveckling.

Vad gäller risk för belastning från enskilda VA-anläggningar anger kommunen restriktivitet mot bebyggelseutveckling inom en stor del av norra Tjörn (se "högriskområde VA" i markanvändningskartan) för att begränsa påverkan på recipienter och grundvattensituation.

TNF konstaterar också att det tvärtemot vårt tidigare yttrande har föreslagits stora områden för exploatering längs Tjörns västra kust.

Svar: Föreslagen exploatering på kommunens västsida speglar kommunens vilja att utveckla serviceorterna Skärhamn och Rönnäng-Bleket. Se även svar till Länsstyrelsen i avsnitt 2.1.1.

Sammanfattning

TNF anser att granskningsförslaget MÖP är ett steg framåt jämfört med ÖP13, främst när det gäller kartmaterialet, men också när det gäller mängden av behandlade teman.

TNF anser att tillräcklig hänsyn *inte* tagits till viktiga planeringsförutsättningar som en svagt ökande eller t o m något minskande bofast befolkning, dess fördelning och sammansättning och vad de stora befolkningsmässiga säsongsvariationerna innebär för kommunen, dess långsiktiga ekonomi och markanvändning i relation till klimat och miljö.

MÖP saknar en uppsättning indikatorer som skulle möjliggöra en kontinuerlig uppföljning av förändringar kopplade till mark- och vattenanvändning, klimatfrågan och biodiversiteten.

MÖP tar inte hänsyn till behovet av kraftiga åtgärder för att minska klimatpåverkan och bara delvis för att hantera klimatrisker.

Hoten mot biodiversiteten hanteras inte på ett tillfredsställande sätt. Givet den stora förändring av markanvändningen som planen medger är det sannolikt att stora negativa effekter kan förväntas om granskningsversionen av MÖP genomförs jämfört med nuläget 2024.

Planens genomförande kommer inte bidra till att de svenska miljömålen nås. Ställningstagandena i många frågor är vaga och inte möjliga att följa upp.

TNF avstyrker därför den föreliggande "Granskningshandling "Möjligheternas ÖP" förslag till ny översiktsplan för Tjörns kommun".

Svar: Se svar ovan gällande respektive tema.

2.4.2 Lantbrukarnas riksförbund, kommunavdelning Tjörn

Efter att tagit del av planen finner vi den mycket väl genomarbetade på flertalet områden men också att jord- och skogsbruksmark kan komma att tas i bruk.

Vi har i planen noterar att kommunen är väl införstådd med att jord- och skogsbruksmark är av nationell betydelse och skyddas enligt 3 kap 4§ MB. Vilket innebär att **brukningsvärd jordbruksmark bara skall nyttjas om alternativ saknas**. Kommunen verkar också vara helt införstådd med att utifrån förväntningarna på effektiv livsmedelsproduktion så måste det tas hänsyn till möjligheterna att rationellt nyttja den brukningsvärd jordbruksmark som påverkas av ett ökande nyttjande av mark i kommunen! Värt att notera är att vid ett aktivt nyttjande för livsmedelsproduktion av jordbruksmarken på Tjörn så täcks den nuvarande befolknings behov av energi och protein.

Vi har med stor tillfredsställelse noterat att kommunen avser att genomföra en fördjupanalys av brukningsvärde hos den jordbruksmark som enligt Översiktsplanen berörs. LRFs kommunavdelning är **beredd att**

bestå kommunen vid denna fördjupade analys av jordbruksmark, innan exploateringen, med kunskap och kompetens både lokal, regional och nationell, allt för att reducera negativa effekter på hållbarhet hos jordbruksmark, effekt på markavvattning (både direkt och indirekt), biologisk mångfald samt effekter på utvecklings möjligheter för landsbygdsens företag. Den kan gälla åtgärder för att säkra den biologiska skörden av grödor (den kanske viktigaste ekosystemtjänsten hos jordbruksmark) och åtgärder för att säkerställa den biologiska mångfalden och minimal miljöpåverkan på vår levande och landsbygd med dess höga natur och kulturvärden. En central del i framtiden är nederbörd och hur exempelvis nya hårdgjorda ytor med snabb avrinning påverkar flöden och mark nedströms med ökad risk för översvämning av jordbruksmark och fastigheter och därmed följande ändrade behov av avvattningskapacitet och underhåll.

Förslagsvis får LRFs kommunavdelning också möjlighet att **aktivt medverka vid utvecklingen av detaljplaner** där lantbruksmark påverkas av kommunal åtgärder som innebär att skogs- och åkermark tas i anspråk samt övriga åtgärder som påverkar avvattning, nyttjande av omgivande lantbruksmark och landsbygdsföretagen.

Vi vill påminna om att det skall vara självklart för alla kommande boende i nybyggda bostäder på Tjörn att de bosätter sig i **en levande landsbygd att den innehåller djur** som bidrar till livsmedelsförsörjning, öppna brukade landskap, samt ekosystemtjänster som pollinerande bin och att verksamhet som djurhållning m.m kan medföra viss grad av påverkan på boendemiljön under kortare eller längre tid!

Det är därför också mycket viktigt att vid nyetablering/byggnation av bostäder industri etc klargöra att även om nuvarande Översiktsplan anger ett nyttjande omgivande marks så kan det komma att förändras. Det kan bland annat innebära etablering av djurhållning! Dvs utgångspunkten för **livsmedelsproduktion från "den levande landsbygden"** är **att den på samma sätt som en markyta avsatt för industri** (oftast odefinierat vilken) kan få en **varierande varu- och tjänstproducerande** verksamhet utan att i dagsläget vara "stadsplanerad" i detaljplan eller översiktsplan. En utvecklad livsmedelproduktion kan innebära diverse påverkan på omgivande miljö som kan upplevas störande! Med tanke på kommuns ansvar för livsförsörjning och beredskap samt förhoppning om ökad lokalproduktion livsmedel anser vi det viktigt att tydliga göra att produktion i en levande landsbygd kan innebära förändringar i närmiljön och lokalt påverka den biologiska mångfalden!

När det gäller utvecklingen av enskilda planerade områden har vi naturligtvis redan synpunkter som vi gärna framför i **den fördjupade analysen av jordbruksmark**.

LRF ser alltså fram emot att få medverka till ett rationellt, hållbart och väl miljöanpassat framtida nyttjande av vår kapacitet att producera livsmedel och levande landsbygd här på Tjörn.

Svar: Kommunen uppskattar att LRF vill medverka i fortsatt kunskapsuppbyggnad kring jordbruksmark inom kommunen och avser att ta kontakt i samband med arbetet med kunskapsunderlag. Erbjudandet om hjälp även i detaljplaneringen noteras. Kommunen förbehåller sig fortsatt rätten att bedöma i vilka ärenden LRFs inspel behövs.

Text gällande beredskap för störningar från jordbruksverksamhet finns i översiktsplanen under Allmänna intressen/ Miljö- och riskfaktorer/ Skyddsavstånd djurhållning, samt under Allmänna intressen/ Näringsliv/ Areella näringar/ Jordbruk.

2.4.3 Tjörnekalvs fastboendeförening

Vi hänvisar till de synpunkter vi inkommit med både under processen hittills under dialogmöte och samråd 1 och understryker vikten av det; läs *Tjörnekalvs Fastboendeförenings (Samhällsföreningen på Tjörnekalv) yttrande över Tjörns kommuns "Möjligheternas Översiktsplan"*. Vi kan inte se att synpunkterna vi framfört hittills hör sammats i nuvarande underlag.

I inledningen till ÖP-förslaget finns avsnittet *Dialog* där både skärgården och landsbygdsutveckling omnämns som teman för arbetet. Vi ser inte att detta återspeglas i underlaget eller att de synpunkter vi lämnat in under processen gett avtryck.

Görs inget åt avfolkningen och gentrifierings-problematiken nu kommer det vara försent att åtgärda, då finns inga bofasta öar att planera för, för nästkommande periods ÖP.

Man har inte berört öarna - i bokstavlig bemärkelse perifera och bortglömda plaster för kommunen.

Kommunen skriver vidare *"En året runt levande ö..."* (s 7) och vi undrar om detta är målbilden? Vi vill gärna tro att kommunen vill fortsätta att bestå av året runt-levande **öar i plural!**

Svar: Kommunen har läst samrådsyttrande från Tjörnekalvs fastboendeförening och bemött det i den tematiska delen av samrådsredogörelsen, tillsammans med alla övriga yttranden från andra än statliga och regionala instanser. Kommunens bemötanden i samrådet har fokuserats på synpunkter som rör den översiktliga planeringsnivån, och lagt mindre fokus på detaljerade

synpunkter och sådant som rör annat än fysisk planering. Samrådspunkterna i sin helhet har redovisats i en bilaga till samrådsredogörelsen.

I inledningen av arbetet med ny översiktsplan hölls ett antal tematiska dialogmöten varav två möten hade skärgårdstema. Översiktsplaneringen som helhet har bredare fokus än specifika skärgårdsfrågor. Inför antagande kompletteras texten i översiktsplanen på flera ställen för att synliggöra förutsättningar och behov inom kommunens mindre öar, och därmed ge skärgårdsfrågorna större utrymme i handlingen. Se texter under Allmänna intressen gällande Bostäder, Samhällsservice, Fritid och friluftsliv, Miljö- och riskfaktorer samt Kommunikationer och infrastruktur. Genomförandeavsnittet i översiktsplanen kompletteras även med text om att kommun, civilsamhälle och näringsliv behöver fortsätta samverka kring skärgården som livsmiljö.

Kommunens vision "Möjligheternas ö", beslutad 2015 av kommunfullmäktige, är avsedd att omfatta hela kommunens geografi med de mindre öarna inkluderade. I översiktsplanen har formuleringen "på Tjörn" ändrats på ett flertal ställen för att tydligare inkludera hela kommunens geografi.

Öarna utgör en viktig del av kommunens identitet och attraktivitet och har höga natur- och kulturmiljövärden. Kommunens verksamheter arbetar för att upprätthålla offentlig service till de mindre öarna och möjliggöra helårsboende och fungerande vardagsliv för alla åldrar. Kommunen arbetar också för att stödja lokalt näringsliv, stärka serviceunderlaget och stimulera till inflyttning på öarna. Detta görs bland annat genom att i kommunens informationskanaler uppmärksamma öarnas kvalitéer som livsmiljöer och besöksmål samt försöka förlänga säsongen för besökare.

Gällande avfolkning och gentrifiering se svar nedan under rubriken "Bostäder".

I tillägg till detta vill vi också understryka vikten av: **Samspel för FÖP Hav och ÖP särskilt viktig för de bofasta öarna** tex var i översiktsplanerna hamnar våra hamnar? All samhällsviktig service går genom hamnarna och över *väg på vatten*.

ÖPn saknar ett helhetsgrepp om de bofasta öarna och de särskilda placeringarna dessa bofasta samhällen utgör i kommunen. ÖPn saknar skrivningar för *väg på vatten*, samt att de viktiga hamnarna på de bofasta öarna inte alls nämns i kommunens hamnstrukturer tex "Hamn och verksamheter" samt "Infrastruktur".

Öarnas hamnar bör skrivas in eftersom de utgör en samhällsviktig infrastruktur och är långt mer än endast småbåts- och gästhamnar eller kollektivtrafik. Hur ska dessa hamnar utvecklas för att bibehålla och rymma samhällsviktig service tex avfall mm?

Svar: Hamnar är synliggjorda i översiktsplanen genom särskild beteckning för större hamnar och sträckning av färjelinjer i markanvändningskartan, samt beteckning för småbåtshamnar i hänsynskartan. Text i översiktsplanen kompletteras med att de mindre öarna är beroende av färjetrafik och hamnar då de saknar vägförbindelse till fastlandet, samt att hamnar och färjor är samhällsviktiga funktioner. Hamnarnas framtida utveckling sker i samverkan mellan kommunens verksamheter, hamnbolag och hamnföreningarna.

Hamnområdet Stansvik/Rönnäng

Området för Astrids fisk bör som många andra påpekar finnas kvar som industrimark för marina och maritima verksamheter. Angående kajer i i hela Stansviksområdet bör också behovet för öarna Tjörnekalv, Åstol och Dyrön tas med i formuleringen. Kajerna i hela Rönnängsområdet utgör en nödvändig infrastruktur för de bofasta öarna i området och behöver fortsatt utgöra landfast punkt för öarna; både färjetrafik, privata båtar och andra fartyg och verksamheter. Rönnängsområdet är nav för sjötrafik med samhällsviktiga funktioner för fler avseenden än endast riksintresset fiske och detta bör ÖPN beskriva. Text pendlingsbryggor och båtplatser för öarna, fartyg som sköter avfall mm. Vid en utveckling av Stansviksområdet och Astrids fisk-området skulle öarna och hela samhället Rönnäng utvecklas positivt om Ica-butiken Rorsman fanns nära kajen och jämsides fiskenäringen. Lokala livsmedelsproducenter kan där också försälja sin varor jämsides fisket i en lokal marknad där land och hav möts, och plats för parkeringar, samt med läget nära busshållplats och färjan kunde ha en angöring också här.

Svar: Översiktsplanen ger stöd för att Rönnängs hamn och Stansvik även fortsatt ska kunna rymma industri, marina och maritima verksamheter, samt andra verksamheter.

Civilsamhälle - vikten av att kommunen arbetar och krok armar med civilsamhället/ föreningslivet

Civilsamhället är särskilt viktigt för de mer perifera områdena inom kommunen dit öarna hör vilka lider av demokratiunderskott och med sin belägenhet kan ha minskade möjligheter och hinder för deltagande i samhällslivet.

Civilsamhället/föreningslivet utgör gräsrotsverksamheten på orterna och vi vill se en tydligare skrivning och planering för hur kommunen ska samverka med civilsamhällets aktörer. Civilsamhället är en grundpelare för god samhällsutveckling, hur planerar kommunen att arbeta mer tillsammans med civilsamhället?

Vi har färsk erfarenhet av att det är civilsamhället som ofta blir den första och snabbaste krisberedskapen (2015-2016 samt Corona), som är

snabbfotad och känner sin närmiljö. I civilsamhället pågår redan mycket av demokratiarbete och omställningsarbete.

Kommunen bör sträva efter bättre metoder för att aktivt samverka med civilsamhället för att nå ett mer robust, demokratiskt och lokalt förankrat samhälle.

Svar: Kommunen ser också att samverkan mellan kommun, civilsamhälle och näringsliv skulle behöva fortsätta i någon form kring skärgården som livsmiljö. Genomförandeavsnittet i översiktsplanen kompletteras med text om detta.

Lokaler för civilsamhället/föreningslivet behövs i översiktsplanen

Vi skulle vilja se att kommunen pekar ut behovet av föreningslokaler och andra lokaler för civilsamhället och då också på öarna

Svar: Text i översiktsplanen under Allmänna intressen / Fritid och friluftsliv kompletteras med att föreningslokaler och andra lokaler för civilsamhället behövs både på huvudön och på de mindre öarna utan fast vägförbindelse.

Bostäder - skrivningen om bostäder menar vi är missvisande.

”Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet är ett angeläget allmänt intresse. Alla har rätt att leva i goda bostäder till rimliga kostnader i en stimulerande och trygg miljö. Bostäder och boendemiljö ska bidra till en god uppväxt för barn och ungdomar, jämlika levnadsförhållanden samt ett värdigt åldrande. Tjörns kommun bidrar till bostadsförsörjningen i göteborgsregionen genom boende i natursköna områden nära landsbygden och havet, men ändå inom pendlingsavstånd till storstaden.”

Här saknar man helt de lokala samt hållbara perspektiven och hur kommunens område faktiskt ser ut i fråga om variation och tillgänglighet och segregation och missade mål med fastboende som norm. Vi menar att en skrivning som denna osynliggör problemet med segregation då kommunen om den inte kritiserar sig själv kan mena att den har uppgift att fylla i att vara en yta för fritidsbostäder för människor i närliggande städer. Vi menar att kommunen bör sträva efter att långt fler bostäder är året runt-bebodda.

Hyresbostäder - vi vill särskilt lyfta behovet av hyresbostäder på öarna. Pga av gentrifieringen blir öarna i snabb takt allt mer segregerade och det är det största hotet mot öarnas fortlevnad. Därför vill vi se ett proaktivt arbete i samarbete mellan öarna och kommunen kring att få nya boendeformer på öarna i form av hyresrätter. På Tjörnekalv ser vi att vi har möjligheten att göra detta inom befintlig bebyggelse.

I förslaget till ny översiktsplan saknas problematisering av hur man ska kunna verka för att antalet fastboende på de fyra öarna (Dyrön, Åstol, Tjörnekalv och Härön) ska kunna öka, åtminstone bibehållas. Den största utmaningen är att det saknas bostäder till rimliga priser.

Enda kända sättet med dagens regelverk att åstadkomma detta är att prioritera hyresbostäder med blockuthyrning eller kooperativa bostäder där man kan prioritera bostäderna för de fastboende.

Tjörns kommun har fått medel från Tillväxtverket för att undersöka hur man kan öka servicegraden för öar utan fast förbindelse och verka för att fler väljer att vara året runt-boende eller kan förbli året runt-boende. Utmaningarna och möjligheterna för dessa öar behandlas inte i översiktsplanen. Om inget görs riskerar öarna att bli enbart sommaröar för sommarboende och turister.

Det är allmänt känt att sommarsäsongen med sommarboende och tillfälliga besökare kräver ett visst mått av samhällsservice, privat och offentlig som är nödvändig för att öarna fortsatt ska kunna vara attraktiva för sommarbefolkningen och tillfälliga besökare. De människor som kan leverera denna nödvändiga service har ingen möjlighet att konkurrera på fastighetsmarknaden på öarna som den ser ut idag. Ska den nödvändiga servicen kunna vidmakthållas eller utvecklas krävs någon form av styrning och koncept som säkrar en särskild marknad för fastboende som är nödvändiga för att öarna ska fungera även sommartid. Detta bör också kunna öka attraktiviteten för olika kategorier av yrkesverksamma att kunna etablera sig bofast på öarna.

Detsamma gäller arbetstillfällen på moderön Tjörn tex inom offentlig sektor som vård och skola, som även lyfts av både Socialnämnen och Barn- och ungdomsnämnden under samråd 1.

Kommunen behöver människor som kan och vill arbeta inom dessa samhällsviktiga yrken. Dessa löner räcker ej för att idag köpa hus på öarna. Tjörns kommuns områden ska inte vara segregerade så att arbetskraft för vanliga jobb måste importeras utifrån, och att dessa ska arbetspendla in till kommunen. Vanliga människor måste också kunna bo och bo kvar på öarna. Det finns också ett viktigt barnperspektiv i att motverka segregation och möjliggöra för fler boendeformer.

Det är nödvändigt att kommunen tar upp den specifika frågan om åretruntboende på kommunens öar utan fast förbindelse. Visionen om Möjligheternas öar bör också omfatta de öar inom kommunen som saknar fast förbindelse till fastlandet.

Detta stöds också i ÖPs skrivningar om tex mål för social hållbarhet och vikten av att sträva efter mer varierade bostadsformer och minska klyftor (tex s 11).

”Tjörnbör som efterfrågar lägenhetsboende flyttar idag främst till Stenungsund” (s.15) är som vi ser det ett stort problem och vi på öarna förlorar viktiga grannar då inte ett varierat utbud finns.

Svar: Kommunens inriktning för bostadsbyggande syftar till ökat helårsboende. Ökat skatteunderlag behövs för att upprätthålla kommunal serviceförmåga och samtidigt vidhålla en kommunal ekonomi i balans. Kommunen är medveten om risken att ny bostadsbebyggelse resulterar i delårsboende. Även i det befintliga bostadsbeståndet i kommunen pågår omvandlingsprocesser från helårsboende till delårsboende och tvärtom, att fritidshus omvandlas till permanentboende. Kommunen råder inte över var människor väljer att folkbokföra sig, men arbetar kontinuerligt för att främja helårsboende.

Kommunen arbetar även för att främja tillskott av hyresrätter, då kommunen ser behovet av och samhällsnyttan med ekonomiskt tillgängliga bostäder. I kommunens prioritering av nya detaljplaner beaktas om exploatören avser att bygga hyresbostäder, även om verktyg idag saknas för att juridiskt styra bostädernas upplåtelseform i detaljplan. I dagläget planerar kommunen inte att tillskapa hyresrätter på de mindre öarna. Dock finns möjligheten för enskilda och föreningar att själva arbeta för att åstadkomma hyresrätter på öarna. Västra Götalandsregionen VGR erbjuder rådgivning vid utveckling av olika typer av alternativa boendeformer inom regionens landsbygdsområden.

Biologisk mångfald och mark och vattenanvändning

Vi ser positivt på kommunens ambitioner att främja ökad biologisk mångfald på land och i havet. Finns lokala planer för detta?

Odlingsmarker - Ofta är naturvärdena sammanknutna med de kulturhistoriska värdena i området, finns lokala planer för det?

Vatten i landskapet och förbättrad vattenkvalitet i havet samt befintlig status får inte försämrats, finns lokala planer för det?

Se dagvatten som en resurs, finns lokala planer för det?

Svar: Uppdatering av kommunens naturvårdsprogram pågår. I översiktsplanens genomförandeavsnitt finns även en text om behov av fortsatt grönplanering i kommunen gällande bland annat dagvattenhantering, biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster. I genomförandeavsnittet lyfts också behovet av stärkta planeringsunderlag gällande jordbruksmark och dess värden.

Ställningstaganden finns i översiktsplanen om att säkerställa tillräckliga ytor för rening och fördröjning av dagvatten i detaljplaner, bygglov och andra tillstånd, att om möjligt prioritera lokalt omhändertagande av dagvatten, samt utgå från avrinningsområde vid utredningar om påverkan på yt- eller grundvatten vid planering, byggande och andra tillstånd. Kommunen arbetar även med att under 2025 ta fram en dagvattenstrategi med bland annat checklistor till stöd för detaljplanering. Resultatet av projektet förväntas stärka kommunens bevakning och främjandel/framdrift i detaljplaneskedet av att normer för vattenkvalitet uppnås för såväl vattenförekomster på land som i havet.

Hållbar utveckling på öarna

Sedan vårt senaste yttrande (samråd 1, april 2023) har kommunen inlett ett projekt med de bofasta öarna utan broförbindelse, med medel från Tillväxtverket. Projektet heter "Hållbar platsutveckling på våra öar".

[https://www.tjorn.se/kommun-och-politik/utveckling-och-samverkan/hallbar-platsutveckling-pa- vara-oar](https://www.tjorn.se/kommun-och-politik/utveckling-och-samverkan/hallbar-platsutveckling-pa-vara-oar)

Projektets syfte är att kommunen ska lära sig mer om och förbättra service för och kommunikationen med sina perifera områden - i det här fallet de fyra bofasta öarna Tjörnekalv, Härön, Åstol och Dyrön.

För att på bästa sätt tillvarata de lärdomar som kommunen gör och gjort under projektet (Rapporten väntas vara klar under våren 2025) vill vi från de medverkande öarna att kommunen inkorporerar arbetet i FÖP hav och MÖP.

Vi vill se en utveckling av arbetet och föreslår en fördjupad översiktsplan för de fyra bofasta öarna (bilfria och utan fast förbindelse)

Vi tror att detta arbete ligger rätt i tiden också för ö-utveckling och kan också ta rygg på det arbete som OECD just nu inleder med Sverige som deltagare som syftar till att förbättra öarnas ekonomier och hållbarhet.

Särskild geografisk belägenhet och de infrastrukturella utmaningar och hänsyn som måste tas i och med det, i kombination med pågående gentrifisering och avfolkning som slår hårt mot öarna, måste kommunen ta ett mer riktat grepp om planeringen för de bofasta öarna.

Eftersom öarna hänger ihop med modern Tjörn endast genom väg på vatten ser vi att kommunen härnäst måste jobba särskilt med öarna för att säkra möjligheter för öarna att fortsätta vara livaktiga året runt-samhällen.

Vi föreslår och hoppas att detta redan diskuteras och att en fördjupad översiktsplan för öarna bör ta vid så snart rapporten från projektet "Hållbar utveckling på öarna" är klar.

Också med tanke på hur stora bristerna i underlaget var i Västtrafiks "Förstudie inför upphandling av båttrafiken i Tjörn och Kungälv" är det extra angeläget och uppenbart att kommunen behöver ta ett mer samlat och riktat grepp kring all planering för öarna, och samverkar aktivt med ett ö- perspektiv med regionen mfl. (Se gärna öarnas gemensamma yttrande tillsammans med Skärgårdarnas Riksförbund och Bohusläns Skärgårdsråd; "Yttrande över "Förstudie inför upphandling av båttrafiken i Tjörn och Kungälv".) Det är uppenbart att ett samlat och riktat grepp behövs och är nödvändigt för en hållbar planering och utveckling framåt.

Just nu saknas ö-kompetens och ö-perspektiv i både kommunen och regionen inkl Västtrafik. Färjorna är en angelägenhet som berör både kommunen, regionen och Västtrafik. Med bättre kunskap och samordning kan också fler stöd sökas tex statliga medel.

ÖPn saknar helt relevant uppdaterad statistik för de bofasta öarna.

Detta ger en missvisande bild. I själva verket har öarna inom Tjörns och Orust kommuner den bland den största avfolkningen av alla Sveriges öar där befolkningen drastiskt har minskat de senaste 10-15 åren.

Skyddsrum - Ska det finnas skyddsrum på öarna? Hur ska detta planeras för Tjörnekalv? Det bör finnas utrymme för detta i översiktsplanen. Här finns också en utmaning. Vilka ska rymmas i ett skyddsrum? De bofasta? Alla som vistas i husen under juli månad? Också båtturister och dagsturister? Vilken kapacitet behöver ett skyddsrum på en ö ha?

Försvaret - hur kommer försvarets utökade verksamhet att påverka de bofasta öarna? Kommer mer militär verksamhet att bedrivas runt om och på öarna? I Pater Noster-skärgården?

Klimatförändringar - hur påverkar de höjda vattennivåerna de två samhällena på Tjörnekalv? Hamnen? Planering för det?

Stora opåverkade områden - bör de oexploaterade delarna av Tjörnekalv tas med här? Här finns relativt få ljusföroreningar och tystnad och områden utan exploatering.

Friluftsliv och fritid - kartan för småbåtshamn, Tjörnekalvs småbåtshamn finns ej med.

Krisberedskap och civilt försvar - "Samhällsviktiga funktioner", här bör färjorna också nämnas

Kommunikationer och infrastruktur - i avsnitten "Ställningstaganden övergripande om transportsystemet" samt "Ställningstaganden färjetrafik" saknas skrivning om väg på vatten, bör läggas till.

Transportinfrastruktur - positivt att färjorna omnämns (s. 123)

Förbättrad fartreglering i farleden i Kalvesund. Båtar och fartyg kör ofta för fort och det skapar både en farlig trafiksituation och för mycket svall som eroderar stränder och byggnationer samt påverkar grunda områden. Framför allt är det den farliga trafiksituationen sommartid som vi vill se en förbättrad reglering av.

Svar: Projektet "Hållbar platsutveckling på våra öar" är genomfört och har rapporterats till Tillväxtverket i mars 2025. Som nämnts ovan kompletteras översiktsplanens genomförandeavsnitt med text om fortsatt samverkan mellan kommun, civilsamhälle och näringsliv kring skärgården som livsmiljö, i linje med projektrapporten.

Den kommunomfattande översiktsplaneringen har inte rört studier av befolknings- och bostadsstatistik specifikt för de mindre öarna, utan främst för kommunen som helhet. Kommunen tar gärna del av eventuell mer detaljerad statistik som föreningen har tillgång till.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har information om skyddsrum på sin hemsida. Kommunen har inte kännedom om hur försvarets verksamhet kan komma att påverka boende i skärgården i framtiden.

Framtida höjda havsnivåer framgår delvis av hänsynskartan för Klimat. I översiktsplanen föreslås fortsatt arbete kring hur kommunen påverkas av klimatförändringar och behov av åtgärder för klimatanpassning.

Text gällande "Stora opåverkade områden" kompletteras med att helt eller delvis obebyggda öar, kobbar och skär i kustbandet utgör relativt stora tysta och mörka områden.

Tjärnekalvs småbåtshamn syns i hänsynskartan för Fritid.

Text om krisberedskap och transportinfrastruktur kompletteras gällande färjor. Inga ändringar görs i ställningstaganden utan enbart i löptexter som beskriver nuläge.

För Kalvesund gäller max 5 knop i farleden genom sjötrafikföreskrift utfärdad av Länsstyrelsen, skyltad på båda sidor sundet. Kustbevakning och sjöpolis bevakar efterlevnad av regleringen och kontroller görs i området. Den som upplever problem med hastighetsöverträdelser bör upplysa sjöpolisen och Kustbevakningens ledningscentral om när problemen är störst så att de kan förlägga fartkontroller när de bäst behövs.

2.4.4 Dyröns Bysamfällighetsförening

Viljeriktning

Viljeriktningen med översiktsplanen beskrivs ska främja bebyggelseutveckling till stöd för ökning av helårsboende befolkning och lokalt näringsliv i enlighet med kommunens vision och politiska målsättningar. Som samfällt markägare på Dyrön ser vi positivt på denna viljeriktning och understryker betydelsen av en ökad bebyggelseutveckling för en ökning av just *helårsboende*.

Levande landsbygd

Dyrön är identifierat som ett område med särskilt känsligt natur- och kulturvärde (och för rekreation) och vi ifrågasätter översiktsplanens förslag om att dessa delar av landsbygden ska ha en mer återhållsam utveckling vad gäller t.ex. bebyggelse för åretruntboende. Som markägare är det ett ingripande uttalande med konsekvens att Dyrön får stå tillbaka för turiständamål istället för möjligheten att blomma ut för fler helårsboende och företrädesvis barnfamiljer som föreningen arbetar starkt för.

Svar: I översiktsplanens markanvändningskarta har de obebyggda delarna av Dyrön samma ställningstagande om ny bebyggelse som andra likvärdiga naturområden inom kommunens landsbygd. Övriga delar av Dyrön är utpekade för komplettering i enlighet med planprogram från 2015, vilket ger stöd för bebyggelseutveckling för helårsboende och service.

Större besöksmål

Vi instämmer vidare i vad som nämns i förhållande till "Större besöksmål" där Dyrön identifieras som ett sådant turistutflyktsmål. Det finns idag stora problem med att vår mark utsätts för onormalt slitage, inte minst vandringsleden där ljungen de senare högsäsonger varit helt nedtrampad av turister som vandrar i bergen. Även våra fritt gående djur påverkas givetvis av den höga beläggningen. Därtill finns givetvis ett stort problem med avfallsfrågan där turister nödgas slänga allt avfall i antingen privata soptunnor p.g.a. avsaknaden av kommunala, eller sorterat i båtclubbens containrar utan möjlighet till återvinning. Vi noterar dock att denna fråga är på kommunens agenda och ser positivt på vad framtiden förhoppningsvis kommer att erbjuda för lösning. I sammanhanget vill vi uppmärksamma kommunen på att allemansrätten gäller såklart men att ytterligare marknadsföring om vår ö riskerar att förstöra mycket av de natur- och kulturvärden som finns. Detta problem finns på många platser i Sverige, inte minst fjällen efter turister till följd av bl.a. pandemin.

Svar: Kommunen bidrar till marknadsföring av de mindre öarna genom turistrådet Västsverige under vår och höst, men inte under juli månad just för

att motverka risk för överturism under högsäsong. Kommunen råder inte över den marknadsföring som sker genom verksamheter på öarna som är beroende av besökarna som kundunderlag. Kommunen eftersträvar hållbar turism vilket bland annat syftar till minskade störningar och slitage på natur. För att sprida besöksstrycket under högsäsong över flera delar av kommunen görs arbete med att lyfta andra platser för bland annat vandring och besök. Insatser har även gjorts för att mildra slitaget på ö-miljöerna genom att förbättra avfallshantering genom sopkärl och påsholkar samt ökat toalettutbud. En reflektion i sammanhanget är att återväxt i den fastboende befolkningen på öarna kan stimuleras av att besökare "upptäcker" platsen först genom turism och sedan väljer att bosätta sig där.

Kustvärdekärna

Beträffande kustvärdekärna så får vi i anslutning till vad vi framfört ovan poängtera att för oss som markägare står en ökad turism inte högst på agendan och även om det låter tjugigt att våra höga natur- och kultur- miljö- och rekreationsvärden som är särskilt attraktiva för friluftsliv ska bevaras så vill vi bevara våra värden för kommande generationer för en levande ö. Vi vill främja och bevara för en levande framtid, inte fokus på friluftsliv och tillfälliga turister. I denna del ser vi det som problematiskt att översiktsplanen har detta fokus för Dyrön - det står i strid med vårt intresse som markägare. Våra intressen skulle kunna kombineras men i nuläget ifrågasätter vi översiktsplanens stora fokus i denna del och önskar att det omvärderas och ändras.

Svar: Kommunen vidhåller utvecklingsstrategin i översiktsplanen där kommunens bilfria öar erkänns som viktiga besöksmål och kustvärdebärare, samtidigt som de utgör livsmiljöer för den hel- och delårsboende befolkningen. Detta inte minst för att synliggöra behovet av fortsatt hantering av motstridiga intressen på dessa platser.

Förbindelsestruktur

Vi ser positivt på en ökad färjeförbindelse för arbetspendlande från Dyrön till Göteborg - vilket ligger i vårt intresse att fler ska kunna bo på Dyrön året om.

Mark- och vattenanvändning, Sammanhängande bostadsbebyggelse på landsbygden

Om Dyrön skrivs det såhär:

"Utvecklad användning: Varsam komplettering av befintlig bebyggelse på Stora Dyrön med bostäder och samhällsservice enligt planprogram från 2015."

Vi framhåller det vi skrivit ovan, vi vill ha en ökad bebyggelse på Dyrön för framtida generationer och helårsboende. Föreningen satsar på

barnfamiljer och arbetar aktivt för att möjliggöra fler tomter för detta ändamål på ön. Vi ser positivt på att kommunen förstår att för detta fordras givetvis samhällsservice och goda kommunikationer med färja. Även VA-frågan är av relevans och bör understrykas betydelsen av. Vi ser gärna ett gemensamt samarbete, som vi redan försöker etablera med kommunen, om att möjliggöra dels frimärkstomter för detta ändamål dels få till stånd en detaljplan som möjliggör ett större antal tomter. Nödvändigtvis sammanfaller därför inte beskrivningen "varsam komplettering av befintlig bebyggelse" med vår vision. En nödvändig komplettering av befintlig bebyggelse kan innebära fler tomter än vad översiktsplanen menar med varsam, därför ställer vi oss frågande till det ordvalet och efterfrågar att meningen skrivs om - om ändock symboliskt.

Svar: Kommunen vidhåller formuleringen i översiktsplanen kring varsam komplettering av befintlig bebyggelse i enlighet med planprogram från 2015. Tolkning och prövning av vad som ryms inom "varsam komplettering" sker i fortsatt detaljplanering och lovgivning.

Färjetrafik

Vi ser positivt på vad som skrivs om färjetrafik för personresande för helårsboende befolkning och betonar även vikten av möjligheten till transport på färjan - för att underlätta helårsboende, t.ex. leverans av vitvaror eller hantverkares transporter för renovering m.m. Färjetrafiken bör fokusera på att underlätta för åretruntboende precis som framhålls i översiktsplanen. Det noteras i sammanhanget att det är ett mycket stort problem högsäsong att som åretruntboende kunna förlita sig på att komma med färjan p.g.a. alla turister. Barnfamiljer har stoppats p.g.a. turister och pendlare arbetare med skiftarbete (som inte kan arbeta hemifrån) har nödgats ta egen båt högsäsong p.g.a. den höga andelen turister och avsaknaden av ett rättvist kösystem som möjliggör att folkbokförda eller andra kommunmedlemmar (såsom fastighetsägare på ön) kan få företräde.

Svar: Ny kollektivtrafikfärja med eldrift planeras att tas i drift 2026. Färjan har 50% högre passagerarkapacitet än dagens färja, 180 passagerare mot dagens 120, samt har rum för en ambulans på fördäck. Godskapaciteten bedöms bli likvärdig som tidigare.

Rönnäng-Bleket

Vi noterar vad som skrivs om parkeringsfrågan under rubriken Rönnäng-Bleket och kan inte nog betona betydelsen av pendelparkering vid färjeläget året om för människor som bor på Dyrön. En vettig parkeringssituation är nödvändig för att Dyrön ska kunna fortsätta leva året om. Långtidsparkering för turister är också viktigt såklart, och särskilt så

att inte det tjuvparkeras på boendeparkering, vilket tyvärr är ett vanligt förekommande problem högsäsong. Vi uppmärksammar även att parkering för färjeläget kan komma att anläggas och att det kan bli aktuellt med parkeringsanläggning i flera våningar (se under rubriken Verksamheter, ej störande, Rönnängs hamn). Vi ställer oss positiva till en sådan satsning.

Svar: Kommunen tolkar kommentaren som att den rör boendeparkering och inte pendelparkering. Kommunen känner till behovet av parkering till boende på öarna och arbetar för att bidra till olika lösningar.

Mångfunktionell bebyggelse

Vi ser positivt på utbyggnadsmöjligheter för Rönnängs skola och förskola. Det är en förutsättning för åretruntboende på Dyrön med en skola i närområdet liksom fungerande skolskjuts dit.

Ställningstaganden färjetrafik

Vi ser positivt på det som skrivs och vill återigen betona vikten av att underlätta för åretruntboende. Att avlasta Tjörnbron är en bra idé och om Dyrön kan gagnas med linjer till t.ex. Rökan och Rörtången för att underlätta vardagspendling förespråkas detta. Vi ser positivt på att översiktsplanen nämner detta.

Svar: Noteras.

2.4.5 Åstols Samhällsförening

Allmänna synpunkter

Planen beskriver Tjörns miljö och geografi på ett fint sätt och man lyfter förtjänstfullt fram hur dessa värden ska kunna bevaras. Vi hoppas innerligt att man menar allvar med dessa fraser så att långsiktiga miljövärden inte säljs ut till högstbetalande.

Tjörns öar finns med som turistmål och man betonar vikten av att det ska gå att leva på öarna året runt. Detta utvecklas inte närmare förutom betoningen av färjelinjernas betydelse. Det berörs inte hur företagande ska kunna utvecklas och nå den av EU fastlagda konkurrensneutraliteten gentemot företag, som ligger mer centralt i transportkedjor. Kommunens roll i styrande av samhällsutvecklingen berörs inte närmare. Vi på Åstol har dåliga erfarenheter av denna roll utifrån att vi nu ser att öns enda hyreshus förfaller i privat ägo och endast har en hyresgäst. Skolan har varit föremål för ombyggnad till lägenhetshus i närmare 10 år och står nu halvfärdig efter att ägaren under lång tid saknat resurser att färdigställa bygget. Trots det fick ägaren förlängt bygglov för ett par år sedan.

Vi hoppas att kommunen tar till sig dessa erfarenheter när nu ÖP 2024 ska förverkligas. Då kan det bli ett bra resultat.

Svar: För frågor om pågående bygglovsärenden hänvisas till kommunens byggavdelning.

Kommentarer till enskilda delar

Sid 7

Man lägger focus på **förutsättningar för barnfamiljer** att etablera sig på Tjörn. Här gäller det att särskilt analysera barnfamiljernas möjligheter på de bebodda öarna, vad gäller färjetrafik, kostnader och parkeringsmöjligheter. Vi anser att man bör prioritera färjenära parkeringar till barnfamiljer och personer med förflyttningssvårigheter. Hur ett sådant system ska kunna styras på ett rättvist sätt behöver man tänka över. Vi inser svårigheterna.

Svar: Kommunen är medveten om behovet av parkering till boende på öarna och arbetar för att bidra till olika lösningar.

Sid 15

Planens ställningstagande till **kommunikationslederna** är positiva. En bro vid Svanesund och en färje-bussled via Kungälv kommun är efterlängttade för att avlasta nuvarande broar. Likaså kan en båtled från Göteborg uppöver kusten bli attraktiv både för turister och för boende som reser utan bil. Dessa kommer nog bli alltfler.

Vi ser fram emot resultatet av den, tillsammans med Orusts kommun, planerade **utredningen om fritidsbåtlivet**. Behovet av fler fasta båtplatser är stort. Det är en viktig faktor i beslutet om man ska våga bli bofast på öarna. En barnfamilj behöver ofta mer än en båtplats om barnen ska kunna utveckla en god relation till segling, fiske och andra vattenaktiviteter. Därför kan man inte planera fler bostäder på öarna utan att ha en plan för båtplatsutökning.

Bevarandet av åkermark är av största vikt inte bara av beredskapskäl utan för en framtida god miljöhushållning.

Svar: Synpunkter noteras.

Kommunen är skeptisk till **havsbaserad vindkraft**. Åstols Samhällsförening delar denna skepsis så länge som vindkraftparkerna har den storlek som visas idag. Det krävs också klarlägganden om påverkan på flyttfåglar och fiskreproduktionen. Särskilt vad gäller fiskreproduktionen finns idag motsägelsefulla uppgifter från forskare. Begränsade vindkraftparker kanske rentav kan vara positiva. Men det måste klarläggas innan man bygger. Det finns tillräckligt med stora havsvindparker för

att man ska kunna skaffa erfarenheter. Om myndigheter och bransch vågar!

Svar: Kritisk skrivning gällande storskalig havsbaserad vindkraft utgår ur planförslaget då kommunen inte råder över vattenanvändningen inom Sveriges ekonomiska zon. Vindkraftsparkernas påverkan på bland annat djurliv utreds inom ramen för statens havsplanering och tillståndprocesserna för enskilda vindparker.

Sid17

I avsnittet om risker och säkerhet står inte ett ord om öarnas problematik. **Räddningstjänstens** införlivande i Storgöteborgs Räddningstjänst har medfört flera negativa förändringar. Nu tillåts inte pensionärer att delta i de lokala räddningsvärnen. Har man funderat över vilka som är tillgängliga på ön om det brinner dagtid? Från slutet oktober ska inte värnen engagera sig i hjälp till ambulans eller helikopter eller vid svåra sjukdomsfall. Den insatsen anser man ambulansverksamheten ska klara själv. Tidigare hade Åstol dels sitt räddningsvärn, dels **Resurs räddning**, en grupp, som var beredd att hjälpa till med sjuktransporter, vara först på plats vid sjuk- och olycksfall och transportera helikopter- och ambulanspersonal till rätt plats. Dessutom kunde Resurs Räddning sköta kringarbete vid brand eller olyckshändelser, så att räddningstjänsten kunde arbeta mera ostörda. Kringarbetet kan bestå i avspärrning av olycksplats, omhändertagande av chockade människor, servering av kaffe och smörgåsar osv.

Resurs Räddning är avskaffat. Att många är engagerade i Räddningsvärn och Resurs Räddning är ovärderligt på en ö, som kan vara isolerad av dåligt väder när brand eller olycksfall inträffar.

Svar: Se svar nedan gällande brandrisker.

Sid 31 o 36

Vi **uppskattar** planens syn på **kommunikationsutveckling**, bl a gång- och cykelväg till ishallen i Stansvik, pendelparkering i Stansvik, vidare utveckling av färjetrafiken med fokus på helårsboende, och även den allmänna synen på vägutvecklingen på Tjörn. Men vi saknar mer konkreta ideer om utveckling av åretrunt- och sommarparkeringar.

Svar: Kommunen känner till behovet av parkering till boende och besökare på öarna och arbetar för att bidra till olika lösningar.

Sid 52

Riksintresse; Åstol, Pater Noster, Pilane och Säby. Det skrivs inget om vad det planmässigt innebär att Åstol är riksintresse. Vi har kanske viss förståelse för att man inte ska "förfula" ön med svarta solpaneler, men

har svårt att acceptera att hus fritt får förfalla. Det är mycket noga med att husen inte förändras från den ursprungliga arkitekturen, men man har tillåtit en komplementbyggnad till gamla skolan, som varken stämmer med god arkitektur eller gängse byggnadsregler. Här krävs en skärpning! Särskilt som man på sid 59 ansluter sig till det nationella målet från 2018 om att ta tillvara kulturarv och ursprunglig arkitektur i miljön.

Svar: På Åstol finns höga kulturmiljövärden som generellt motiverar stora hänsyn till befintlig miljö i samband med bygglovgivning. Åstol är utpekat som riksintresse för kulturmiljövärden enligt följande:

"Åstol [O 62] (Rönnäng sn) Motivering: Fiskeläge från 1700-talets sillperiod, på en kal minimal ö, som genom en intensiv bebyggelsefas under 1920-1950-talet utvecklats till ett av västkustens mest tätbebyggda kustsamhällen. Uttryck för riksintresset: Äldre tät bebyggelseklunga vid gamla hamnen omgiven av senare uppförda hus (från 1800 och 1900-talen) varav många är eternitklädda samt sjöbodar."

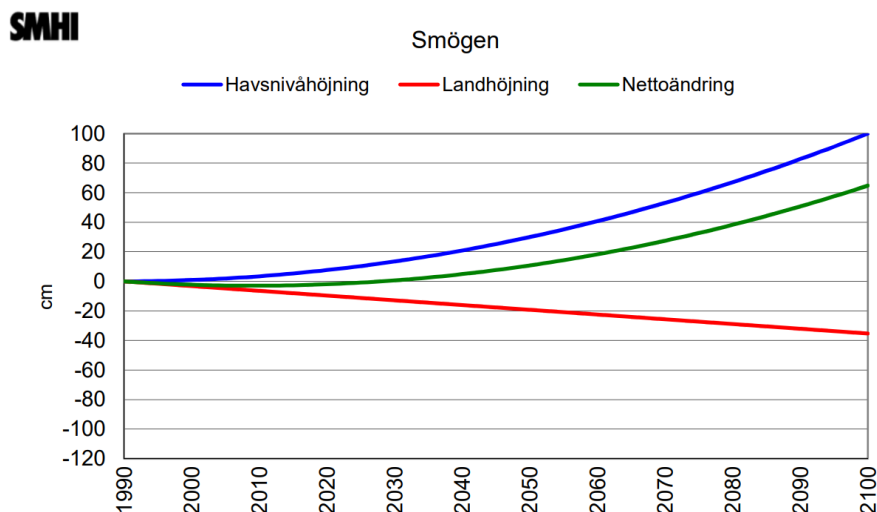
Hänsyn till kulturmiljövärden kan tas på olika sätt, dels genom anpassning och underordning av det nya för att stödja eller förstärka befintliga värden, dels genom kontrastering mot det gamla för att understryka historiska uttryck och göra dessa värden mer läsbara. Det är en bedömningsfråga vilket sätt som är rätt i varje enskilt fall. För Åstols skola har komplettering av bebyggelsen prövats i en detaljplan som vann laga kraft 2014. I detaljplaneprövningen fastslogs att "tillbyggnad tillåts ge uttryck för sin tid och skall ej utföras som pastisch på skolbyggnad, kringliggande bebyggelse eller verka historiserande". I detta fall bedömdes det alltså lämpligt att låta en ny byggnad som tillkommer i miljön i vissa avseenden (byggnadsvolymens form) utgöra en kontrast mot det befintliga och traditionella för att avspegla sin samtid. I många fall som rör befintlig bebyggelse, exempelvis renovering eller tillbyggnad av äldre bostadshus, görs bedömningen att ursprunglighet och historisk läsbarhet är viktiga värden att bevara.

Sid 74

En anmärkning bara; Har man tagit hänsyn till **lokal landhöjning** när man beräknar havsnivåhöjningen. Hittills påstås Åstols hamn ha blivit grundare jämfört med första halvan av 1900-talet, dvs vattennivån har sjunkit relativt land. Frågan är hur länge det kommer att kompensera för havsnivåhöjning?

Svar: De modeller som används för att beräkna framtida havsnivåhöjning tar hänsyn till lokal landhöjning. Kommunens klimatkonsult har besvarat en liknande fråga under översiktsplaneprocessen enligt nedan (e-post från WSP till Tjörns kommun 2021-10-25):

"Landhöjningen i Sverige varierar mycket från syd till nord (störst i norra Sverige). I Stenungsund är den avvägda landhöjningen 3,4 mm/år, enligt SMHI. Vid en global havsnivåhöjning med 1 m fram till 2100 är havsnivåhöjningen i Stenungsund fram till 2100 därför "bara" ca 66 cm. Som man kan se i grafen för Smögen betyder det att nettoändringen börjar sticka iväg ca 2040.

Figur 5. En tänkt utveckling av havsytan för en global vattenståndshöjning om +1 m 1990-2100 förutsatt +30 cm 1990-2050. Den blå linjen visar havshöjningen globalt, den röda linjen visar landhöjningens effekt på havet lokalt, medan den gröna linjen visar den resulterande förändringen i medelvattenyta lokalt.

Men detta betyder inte att det inte händer någonting tills dess och det betyder inte heller att man inte behöver förbereda /anpassa sig idag. Oavsett om nettoändringen accelererar efter 2030, 40 eller 50 så kan det alltid förekomma extremhändelser som leder till allvarlig översvämning. Dessutom kräver anpassning till högre havsnivåer i den fysiska planeringen långsiktighet (tex att planera att inte bygga nytt i områden som riskerar att översvämmas om 20 år, osv.)

En global havsnivåhöjning på 1 m fram till 2100 är ett scenario, det kan gå snabbare (mycket som tyder på det) eller långsammare. Som det står under figuren, så är det en tänkt utveckling. Det vi vet säkert är att havsnivån stiger och att den ligger efter den globala uppvärmningen (lag of SLR) på grund av de tröga processerna (termisk expansion, avsmältning av isar, osv). Även om utsläppen av växthusgaser skulle upphöra idag, kommer havsnivån fortsätta att stiga i hundratals år."

Sid 92

Båtlivets utveckling är oroande. Båtarna blir allt större och förbrukar än så länge alltmer bränsle. Båtlivet kommer att kväva sig självt om inte denna utveckling styrs upp. Egentligen krävs begränsning av

fritidsbåtars storlek i hamnarna, fartbegränsning i skärgården och förbud för vanlig diesel i sjömackar. Det kostar obetydligt mer att köra på EcoPar och HVO100, motorerna mår bättre och föroreningar och utsläpp minskar drastiskt. Tyvärr är ju detta inte en fråga en enskild kommun kan hålla i, men en sammanslutning av skärgårdskommuner borde kunna påverka nationella beslut. Begränsning av båtstorlek i gästhamnarna är möjligen en fråga man kan besluta lokalt.

Svar: För att klarlägga förutsättningarna för ett framtida hållbart fritidsbåtsliv och möjligheterna att tillgodose dess ökade mark- och vattenanspråk avser kommunen att utarbeta ett gemensamt planeringsunderlag med Orusts kommun.

Sid 100

I stycket om **brandrisker** nämns inte öarna och deras **räddningsvårn** med ett ord. Denna verksamhet monteras nu ned bit för bit. Pensionärer kastas ut ur värnen, trots att de kanske är de enda som är kvar på ön vid larm dagtid. Värnen ska ej hjälpa till vid ambulanstransporter utan endast vid brand. Visserligen övar värnen regelbundet, men de enda "rättiga uttryckningar" man normalt gör är ju vid ambulans- eller helikopterhjälp. De uttryckningarna är viktiga för träning av samband mellan räddningstjänstens enheter och SOS-alarm.

Vid en sommarstorm av senare tiders kaliber kan det vara så illa att Åstol i timmar kan vara isolerat med kanske 1000 människor och en full hamn. Vid en brand krävs insatser från många, väl tränade personer, oavsett ålder. **Kommunen måste ha en plan för värnen och stödet till öarnas befolkning vid brand, olycksfall och sjukdom.**

Svar: Text i översiktsplanen kompletteras avseende räddningsvårn. Enligt uppgift från räddningstjänstförbundet har värnen sedan nyligen möjlighet att bidra även vid sjuklarm och ambulanstransport på uppdrag av Västra Götalandsregionen.

Frågan om åldersgräns på högst 65 år i värnen är kopplat till lagstyrning kring tjänsteplikt samt försäkringsregler för detta. Som arbetsgivare till värnen behöver räddningstjänstförbundet och regionen följa dessa regler. Kommunen verkar för inflyttning och återväxt i helårsbefolkningen på olika sätt vilket över tid kan bidra till en något yngre rekryteringsbas för värnen.

Sid110

Parkeringsproblemet är ju en viktig framtidsfråga, berörd ovan i kommentar till sid 31 o 36. Barnfamiljer och människor med rörelsehinder måste ha en parkering nära färjan för att livet ska gå ihop. Busslinjerna

måste pusslas ihop med mer avlägsna parkeringar så att man kan ta sig någorlunda snabbt till och från färja och p-plats, även med packning.

Svar: Kommunen känner till behovet av parkering till boende och besökare på öarna och arbetar för att bidra till olika lösningar.

Sid 113

Energiförsörjning. Visst måste **Tjörn stödja utveckling av solenergi.**

Detta ska även gälla öarna. Vi efterlyser en plan för det. Problematiken med förfulande solpaneler finns på fler ställen i landet. Ett utvecklingsarbete avseende effektiva solpaneler i kulturmiljö sker faktiskt i Italien, i Pompeji. Snart har vi nog taktegefärgade paneler, som visserligen inte är lika effektiva, och kanske dyrare. Kan man driva att kulturmiljöer får lite större energibidrag med krav på att paneler i färg med taken monteras?

Svar: Kommunen har under 2024 antagit Energiplan 2025-2030. Fördjupad energiplanering är noterat som en av de planeringsinsatser kommunen behöver arbeta vidare med, se översiktsplanens genomförandeavsnitt.

Sid 126

Fritidsbåtsplatser! För öarna är ökad tillgång till båtplatser viktigt inte bara för utveckling av åretruntboende, utan också för delårsboendet och sommarturismen. Vad gäller tillgång till vinterplatser på land så finns ju bestämda fysiska gränser. Vi kan idag räkna med ganska varma vintrar och **behovet av att lägga upp båtarna minskar under förutsättning att våra hamnar görs stormsäkra.**

Svar: Översyn av det kommunala hamnbolaget THABs hamnavgifter samt utarbetande av långfristiga arrendeavtal pågår inom kommunen, med syfte att möjliggöra nya avtal med föreningarna så snart som möjligt.

Så här tycker ÅSF avslutningsvis:

ÖP 2024 är ambitiös och siktar mot en positiv samhällsutveckling i en känslig, traditionsbunden miljö vad gäller själva tjörnlandet. Det ÅSF reagerar på är inte vad som skrivs utan vad som saknas. Vi efterlyser en tydligare plan om hur öarna ska kunna leva vidare med åretruntboende i olika åldrar, livsmedelsbutik och ett visst näringsliv. Även energiförsörjning är en viktig fråga. Många Åstolbor accepterar inte att titta på stora vindsnurror i väster samtidigt som de inte får producera egen el.

Ett levande åretruntsamhälle är också centralt för Åstols bevarande som kulturmiljö med riksintresse. Utan det förvandlas ön till ett fritidsområde med i bästa fall vidhängande museum och guidade visningar mellan hyperrenoverade sommarhus och några gamla, kanske obebodda, och rentav förfallna, hus.

En kulturell, beredskapsviktig och näringsviktig fråga rör det kustnära fisket, en näring i djup kris. Här behöver Sveriges kustkommuner gemensamt agera. Ett hållbart, näringsmässigt unikt, kustnära fiske har ersatts av havsfiskefabriker, som producerar fiskpinnar och fiskmjöl intill sista sillaromp.

Svar: Tjörns kommun är medlem i Fiskekommunerna; nio kommuner i Bohuslän, vilka ihop med Västra Götalandsregionen samverkar med berörda intressenter för bärkraftig utveckling av fiske, vattenbruk och fisketurism utmed hela Bohuskusten, samt för ett hav i balans med en levande kust och skärgård. Dialog sker även med Jordbruksverket i syfte att utveckla och behålla fisket lokalt.

Likaså saknas en offensiv attityd i parkeringsfrågan, som är central vad gäller åretruntboende.

En annan förbigången sak är hur man ska kunna åldras på öarna. Hur säkerställer man hemtjänst och hemsjukvård och hur stöttar man möjligheter till fysisk aktivitet i olika åldrar, så att ideella krafter inte tappar sugen.

Svar: Kommunen arbetar på samma sätt med hemtjänst och hemsjukvård till de mindre öarna som till fastlandet, utifrån rådande förutsättningar.

Låt oss få se en **kompletterande översiktsplan för Tjörns bebodda öar**. ÅSF skulle då se det mycket positivt att tidigt få lämna synpunkter i planerings- och godkännandefrågor, vad gäller ön, parkering och kommunikationer. ÖP 2024 i kombination med projektet "Hållbar platsutveckling" kan då utvecklas till en bra start för en öppnare samverkan.

Svar: Kommunen ser att samverkan mellan kommun, civilsamhälle och näringsliv skulle behöva fortsätta i någon form kring skärgården som livsmiljö. Viktiga perspektiv att fortsätta belysa är bland annat bostadsförsörjning, samhällsservice, krisberedskap, transporter och infrastruktur. Genomförandeavsnittet i översiktsplanen kompletteras med text om detta.

2.4.6 Åstols Båtförening

Åstols Båtförening uppskattar planen överlag och att båtlivets och det kustnära havets betydelse lyfts fram.

Tjörns flera mindre öar, varav Åstol är en, är en viktig del av detta. Hamnen är också själva hjärtat för att kunna fortsatt erbjuda möjligheter ett livskraftigt samhälle:

- Båtplatser till boende
- Vara attraktiv för gästbåtar (vilket ger underlag till verksamhetsutövare)

Åstol är unikt med sin täta bebyggelse byggd kring hamnen på en bilfri ö. Det ger speciella förutsättningar för att möta framtiden och som vi hoppas kunna utveckla inom ramverket för översiktsplanen.

Några kommentarer:

Avsnitt Näringsliv

- Vi uppskattar att turismnäringen lyfts fram som självständig näringsgren med högt uppsatta visioner – ”vara världens mest attraktiva skärgårdsdestinationer” kopplat till en öppen attityd från kommunen till ”enskilda initiativ... som väcker drömmar till liv”.
- Åstols Båtförening tar årligen emot mer än 3 000 gästbåtar (35 000 besökare) och kommer vara i behov att långsiktigt rusta upp en hamn som byggdes som en del av samhällets infrastruktur för fiskerinäringen. Utveckling av dessa för framtida krav från båtliv och miljö kräver ett nära samarbete med Tjörns kommun.

Svar: Noteras.

Avsnitt Vindbruk

- Med de planer som finns för havsbaserade vindkraft efterlyser vi lite närmare studier i hur det skulle påverka båtlivet. Åstol är t.ex. en stor gästhamn dit bl.a. många danska, norska och tyska seglare kommer från, eller ska till, Skagen. Vi befarar att en vindkraftspark utanför Pater Noster skulle kunna påverka denna ström negativt. Och kanske inte bara Åstol utan även för hela västra Tjörn.

Svar: Havsbaserad vindkraft föreslås i havs- och vattenmyndighetens förslag till ändrad nationell havsplan, som 2025 lämnats till regeringen för godkännande. I miljökonsekvensbeskrivningen till det statliga planförslaget framgår bedömda konsekvenser av föreslagna vindbruksområden för bland annat friluftsliv, sjöfart och yrkesfiske. Planhandlingarna finns att ta del av på myndighetens hemsida. Vindkraftsparkernas påverkan på bland annat båtliv utreds även inom ramen för tillståndsprocesserna för enskilda vindparker.

Avsnitt Friluftsliv och fritid/Fortsatt översiktlig planering

- Åstols Båtförening arrenderar Åstols hamnanläggning av Tjörns hamnar AB. Nuvarande arrendeavtal löper ut 28/29. För att kunna agera långsiktig och våga investera behöver vi så snart som möjligt ett nytt avtal som tar hänsyn till Åstols förutsättningar. Då ges vi möjlighet att arbeta för de högt ställda ambitionerna i förslaget till ny översiktsplan.

Svar: Översyn av det kommunala hamnbolaget THABs hamnavgifter samt utarbetande av långfristiga arrendeavtal pågår inom kommunen, med syfte att möjliggöra nya avtal med föreningarna så snart som möjligt.

2.4.7 Kyrkesunds Båthamnsförening

Kyrkesunds Båthamnsförening (KBHF) är en ideell förening som driver en småbåtshamn för fritidsbåtar i Kyrkesund. Vi är 173 medlemmar som tillsammans förvaltar tre bryggor med totalt 175 båtplatser. Vi har läst rubricerad Granskningshandling daterad 2024-07-05.

KBHF delar kommunens syn i att båtlivet utgör en viktig del av det rörliga friluftslivet (s.90-92), och vill utifrån föreningens förutsättningar och vår närmiljö bidra till utvecklingen och möjligheterna för båtliv på Tjörn, och kommunens mål att Tjörn ska vara ett av Sveriges mest hållbara och attraktiva besöksmål. Vi kan bekräfta att efterfrågan på båtplatser alltså är stort. Vi noterar med intresse att fyra av åtta ställningstaganden för friluftsliv och fritid berör vår verksamhet som småbåthamnsförening;

- Kanalisera båtlivet till mer tåliga områden, så att känsliga naturmiljöer skyddas.
- Utveckla en sammanhängande struktur av knutpunkter för båtburet friluftsliv längs kusten i samverkan med andra kommuner.
- Utveckla befintliga småbåtshamnar med fler båtplatser där förutsättningarna medger.
- Utarbeta ett gemensamt planeringsunderlag med Orusts kommun gällande förutsättningarna för etablering av nya småbåtshamnar och andra utvecklingsaspekter för ett framtida hållbart fritidsbåtliv.

Granskningshandlingen poängterar att kommunen avser utarbeta ett gemensamt planeringsunderlag tillsammans med Orusts kommun. Eftersom paletten av småbåtshamnar även omfattar många privata föreningar tror vi det är en styrka i att kommunerna och de privata småbåtshamnarna samverkar i detta utvecklingsarbete. Vi vet i dagsläget inte på vilket sätt just vår småbåtshamn kan bidra, men vi ser fram emot dialog med kommunen och övriga småbåtshamnar på Tjörn och Orust. Vi vill också kunna bidra till hållbar turism, och har som exempel installerat laddstolpar för elbilar på föreningens parkering som vi öppnat upp för allmänheten.

Vi noterar också att kommunen ser positivt på ett starkt föreningsliv och att föreningarna har en viktig roll i ett aktivt fritidsliv på Tjörn.

Vi noterar i kartmaterialet att vår småbåtshamn ligger inom område med risk för *översvämning vid höjd havsvattennivå* och *skred/stranderosion*, samt att det potentiellt finns *markföroreningar* i närområdet. Detta behöver vi som förening analysera och i samverkan med kommunen beakta i det fortsatta utvecklingsarbetet.

KBHF ser även fram emot att framtida dialoger och avtal kring föreningens markbehov, specifikt ett långsiktigt arrende av vårt vattenområde, avspeglas i samma positiva anda kring båtlivet och ett starkt föreningsliv som granskningshandlingen betonar.

Svar: Översyn av det kommunala hamnbolaget THABs hamnavgifter samt utarbetande av långfristiga arrendeavtal pågår inom kommunen, med syfte att möjliggöra nya avtal med föreningarna så snart som möjligt.

2.4.8 Sundsby Kile samfällighetsförening

Under våren var ett förslag till ny vattentjänstplan för Tjörns kommun ute på samråd. Underlaget sändes till vissa boende i Sundsby Kile. Styrelsen för Sundsby Kile samfällighetsförening lämnade, liksom flera av föreningens medlemmar, ett yttrande gällande den beskrivning av området som framkom i planen. I vattentjänstplanen framställs föreningens anläggningar för dricksvattenförsörjning och avloppsrening som undermåliga, vilket leder till slutsatsen att området bör anslutas till kommunalt VA.

Föreningen delar inte bilden, då dess anläggningar för såväl dricksvattenförsörjning som avloppsrening nyligen byggts om, byggts ut och moderniserats. Underlag till beslut om upprustning har i mångt och mycket varit styrelsens diskussioner med kommunens miljöavdelning. Bland annat kan nämnas att vi fått till oss att något kommunalt avlopp i vårt område inte skulle bli aktuellt inom de närmaste tio åren.

Föreningen missade möjligheten att yttra sig i samband med granskningen. I och med att formuleringarna om Sundsby Kile är oförändrade i den plan som nu antagits av samhällsbyggnadsnämnden och att liknande tankar förs fram i översiktsplanen som nu är ute på granskning, vill vi återigen lyfta att bedömningarna och besluten bygger på ett föråldrat och därmed felaktigt underlag.

Sundsby Kile samfällighetsförening tycker att det är positivt med en robust och miljöanpassad lösning för distribution av dricks- och avloppsvatten, men att beslut om utbyggnad måste fattas på korrekta underlag. Föreningen efterfrågar ett möte med lämplig förvaltning inom kommunen för att få information om dess planer för VA-utbyggnaden, dess omfattning och tidpunkt för anslutning, för att föreningen ska kunna planera för framtiden. Styrelsen efterfrågar också information om hur kommunen avser kompensera föreningen för de investeringar i VA-anläggningarna som gjorts, vid ett eventuellt framtida övertagande.

Svar: Möte mellan förening och kommunens VA-avdelning har genomförts 20 januari 2025 kring frågan. Utredningar till kommunens vattentjänstplan

visar att det finns behov av en förändrad VA-försörjning i området, genom anslutning till kommunalt verksamhetsområde. Sundsbykile-området, i vattentjänstplanen kallat Fjälebro, ligger med utsläpp till en känslig recipient och har risk för vattenbrist. Vattentjänstplanen är politiskt beslutad och ska genomföras. VA-avdelningen utger ersättning för befintlig VA-anläggning utifrån ålder och skick i samband med övertagandet. Man gör en besiktning och utgår ifrån avskrivningstider per material och anläggningstyp.

2.4.9 Tjörns hembygdsförening (webbformulär)

Från Tjörns Hembygdsförening har vi synpunkter på det streckade område runt Wallhamn, Gunneby och Gläshed. Detta är ett kulturlandskap, en stor odlingsbar och bördig mark med speciell fauna i hagarna. Där finns också flera fornminnen och hållristningar, se Fornsökskartan. Därför bör särskild hänsyn tas till detta område och inte användas till industriplanering.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.4.10 Tjörns ridklubb (webbformulär)

I det streckade området [Vallhamn] finns idag många fastboende. Vi på Tjörns Ridklubb håller till i viken vid Gunneby Kile som är skyddad av Länsstyrelsen och en av de få "ostörda" vikar på denna delen av ön som finns kvar för fågelliv mm. Vidare så ser jag det som en säkerhetsrisk för vår verksamhet om vi skulle ha bullriga industrier så nära inpå som kan skrämma våra hästar. Föreslår att gränsen för det planerade området går norr om åsen mot Vallhamn och gärna ännu mer begränsat.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.4.11 Astrids fisk

Som ägare av fastigheterna Rönnäng 1:386, 1:444 och 1:512 vill vi härmed lämna synpunkter på kommunens granskningsförslag till ny översiktsplan. Inledningsvis vill vi även informera om att våra fastigheter har en pågående dialog med kommunen om en ny detaljplan samt att en ny planansökan är inskickad för fastigheterna i mitten av november 2024. Tidigare har även ett positivt planbesked erhållits som tyvärr återtogs då vissa delar av projektiden skulle omarbetas. Planansökan avser att pröva möjligheterna att uppföra centrumbebyggelse med verksamheter och bostäder inom det tilltänkta planområdet samt att tillskapa ett nytt fungerande centrum för Rönnäng.

I det stora hela ser vi att granskningsförslaget till ny översiktsplan för Tjörns kommun som en relativ generell och en bra plan. Dock anser vi

att man för vissa delar och inte tagit hänsyn till den befintliga bebyggelsen och dess nuvarande användning och karaktär.

Enligt granskningsförslaget till ny översiktsplan har man nu ändrat användningen av våra fastigheter från "centrumnära" (som tidigare innebär ett innehåll med en blandad bebyggelse för exempelvis centrumändamål, bostäder och samhällsservice) till storskaliga eller transportorienterade verksamheter som inte bör blandas med bostäder då de kan vara störande för sin omgivning. Denna användning för Rönnängs kaj blir således helt planstridig med nuvarande bebyggelse där bostäder finns i direkt anslutning samt att gatunätet inte är anpassat på något sätt till transportintensiv verksamhet. Det ligger inte i linje med behovet för samhället och inte heller fastighetsägarens vision. Verksamheter har inte fungerat på senare tid i området, då Astrid Fiske Export hade sökt tillstånd för utökad verksamhet för att klara näringens nya behov och anpassning till nya krav och efterfrågan men medgavs inte det. I samband med nytt miljötillstånd medgavs inte verksamhet i samma utsträckning som tidigare utan befintlig verksamhet ålades med inskränkningar gällande transporter till och från verksamheten samt tider för verksamhetens drift. Detta faktum kvarstår vilket omöjliggör genomförandet av översiktsplanens föreslagna användningsbestämmelse. Till detta ska även nämnas att ytterligare bostäder har byggts närmare fastigheten efter det att restriktionerna för verksamheten införts.

Detta centralt belägna område är i dagsläget inklämt mellan befintliga bostäder och ett väl fungerande småskaligt verksamhetsområde. Den framtida möjliga användning för området, där en harmoni i bebyggelse skulle kunna uppnås är centrumverksamhet där nya huskroppar kan placeras så att de utgör en barriär/skydd mot den befintliga småskaliga verksamheten gällande buller. Områdets östra del bibehåller sin användningsbestämmelse småskalig verksamhet.

Att återgå till Samrådshandlingens beteckning för området anser vi nödvändigt dock ska texten om att exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering måste tas bort. Fastigheterna är belägna i direkt anslutning till vattnet och kommer oundvikligen ses från havet. Gällande detaljplan och den byggnation som i dag finns på fastigheten är väldigt dominant och massiv. En annan typ av exploatering kommer med största säkerhet att "luckra upp" strukturen och åtkomsten till havet. Lämpligen revideras formuleringen i översiktsplanen eller tas bort helt.

När man läser samrådsyttrande är det just ett behov av serviceorter med samhällsservice som behövs för kommunen och där till hörande bostäder, man behöver stärka Rönnäng som ett fungerande samhällscentrum. I samrådsredogörelsen anges även vikten av att komplettera

utvecklingsområden för bostäder i fler av kommunens serviceorter just för att stärka centrat och således ge underlag för det kommersiella. Hur kan man då ta bort den möjligheten i Rönnängs centraladel där det behövs som störst? Det är nu som Tjörns kommun har chansen att stärka upp Rönn äng som en av kommuners centralorter och ge den service till invånarna som i dag saknas.

Vidare beskrivs i förslaget att områdena nära Stansvik är utsatta för risker och buller från industri/hamn. Därav anser kommunen att det behöver finnas en restriktiv hållning till bostäder i de delar av det centrumnära området som är närmast Stansvik. Det bör emellertid påtalas att det redan idag finns befintliga bostäder närmre Stansvik än våra fastigheter. Det är därför olyckligt att stora delar av Stansvik pekas ut som storskaliga/transportorienterade verksamheter och som inte bör blandas med bostäder. Framför allt då de östra delarna av Stansvik idag utgörs av en små båthamn med sjöbodan och småskalig verksamhet (se bild 1 och 2). Vi anser att Stansviks sydöstra del istället bör utpekade som "verksamheter (ej störande)" (se bild 3), eftersom denna användning då kan ses som en buffertzonen mellan industri och potentiella bostäder.

En sammanfattning av ovan nämnda synpunkter är:

- Ändra användningsområdet till samrådsförslaget Centrumnära för fastigheterna 1:386, 1:444 och 1:512 med undantag av formuleringen att exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering.
- Ändra användning för den östra delen av Stansvik från Storskaliga/transportorienterade verksamheter till "verksamhet (ej störande)" då det i dag redan är den typen av verksamhet vilken det bör värnas om. (se bild 3)

Soar: Kommunen bedömer att platsen är olämplig för bostäder utifrån bestämmelserna i plan- och bygglagen och miljöbalken. Kommunstyrelsen beslutade i mars 2025 om negativt planbesked för fastighetsägarens planansökan på platsen. En detaljplan som möjliggör bostäder skulle vara svår att genomföra med avseende på bland annat riksintresse för yrkesfiske, strandskydd, risk för översvämning, buller samt riksintresse för högexploaterad kust.

Gällande detaljplaner inom Stansviks industriområde medger huvudsakligen industriändamål och hamnändamål. Kommunen bedömer att detta även fortsatt är lämplig markanvändning inom området och bekräftar det genom beteckning för industri i översiktsplanens markanvändningskarta. Industriändamål i översiktsplanen utgör i sig inget hinder för fortsatt drift av pågående verksamheter.

Vi som fastighetsägare för en anseelig del av Rönnängshamn ser gärna att vi tillsammans har ett möte, där vi kan komma fram till det bästa förslaget för hamnområdets framtida användning och planering i den nya Översiktsplanen.

Bild 1

Granskningshandlingens förslag för Rönnängs hamn

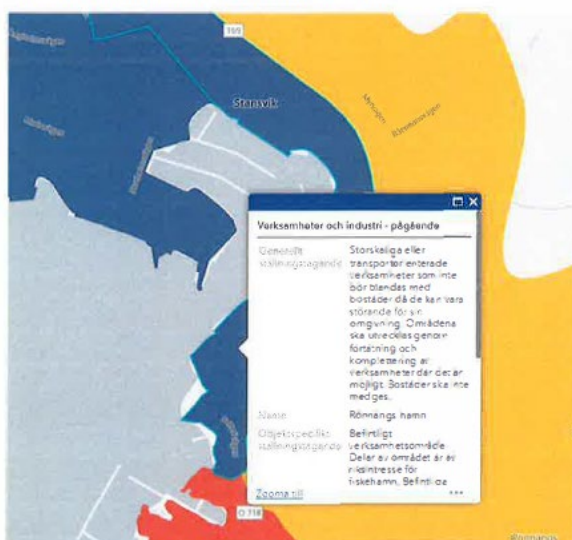

Bild 2

Småbåtshamn med småskaliga verksamheter

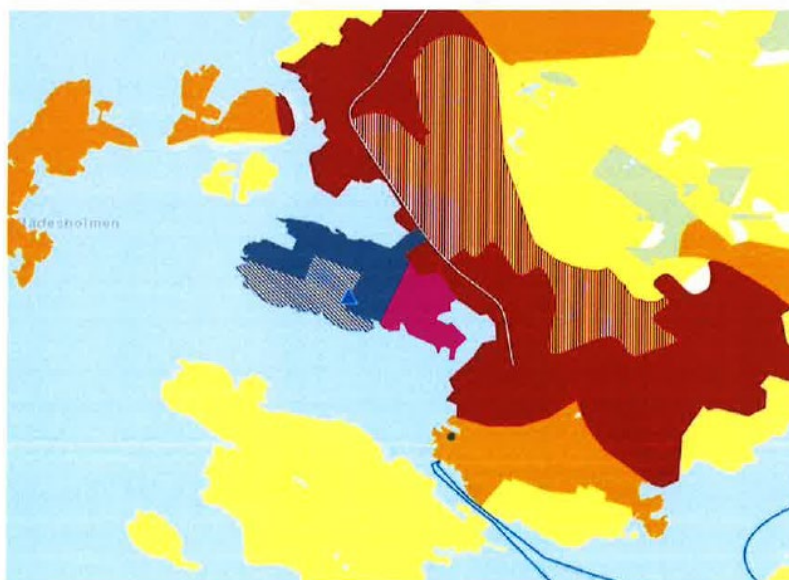
Bild 3

Småbåtshamn med småskaliga verksamheter

Bild 4

Förslag till ny användning för Stansviks östra del.

2.4.12 Ellevio

Ellevio har granskat Tjörns kommuns nya översiktsplan och lämnade under samrådet in synpunkter. Ellevio har både regionnät och lokalnät inom kommunen.

Ellevio ser gärna att översiktsplanen kompletteras med information kopplat till vårt samrådsyttrande och att planen kompletteras med ställningstaganden till befintligt och planerat elnät. Det bör bland annat framgå att Ellevio är ägare till regionnätet i kommunen. Vidare bör planen framhålla Ellevio som en viktig remissinstans vid etablering av elintensiva verksamheter/energiproduktion (t.ex. vindparker) och vid exploatering av nya områden nära våra befintliga anläggningar.

Det är viktigt att den aktör som planerar en energiintensiv verksamhet (både konsumtion och produktion) tar en tidig kontakt med oss eftersom utbyggnad av elnätet för att möjliggöra anslutning kan ta lång tid. Det är viktigt att beakta att, vid etablering av vindkraft, kommer det högst sannolikt att behövas en ny regionnätledning. I samband med denna process följer Ellevio en teknisk instruktion som fastställer specifika krav, bland annat att vindkraftverk inte får placeras närmare än det fastställda riskavståndet för att säkerställa en säker och effektiv drift.

Avstånd till våra ledningar och anläggningar behöver även utredas i varje enskilt fall beroende på vilken typ av ledning eller station som berörs samt vilken åtgärd som planeras.

Förändringar i regionnätet bör undvikas för att inte inverka negativt på driftsäkerheten och kapaciteten i elnätet. För att undersöka möjligheterna att förändra regionnätet krävs dialog. Förändring i regionnätet är förknippat med långa och kostsamma processer. Kostnaden för en eventuell ledningsflytt bekostas av den exploatör som begär flytten.

I samband med planering av utveckling av samhället är det viktigt att vi är med i en tidig dialog om elnätsutbyggnaden, detta för att säkerställa kapacitet och utrymmen för elnätet.

Vi ser också vikten av tidig dialog om elnätets kapacitet och utrymme vid samhällsplanering. För kontakt i frågor om fysisk planering eller för remisser i plan- och bygglovsärenden, vänligen använd vår e-postadress: samhallsbyggnad@ellevio.se

Svar: Text i översiktsplanen kompletteras enligt förslag i yttrandet.

2.5 Privatpersoner

2.5.1 Boende i kommunen (webbformulär)

Havsbaserad Vindkraft skulle vara en utmärkt inkomstkälla och skapa jobb.

Svar: För kommunens havsområde gäller Fördjupad översiktsplan för havet, FÖP Hav Tjörn Orust, som inte ger stöd för havsbaserad vindkraft. Planförslaget för kommunens landområden ger dock stöd för fortsatt verksamhet i befintliga hamnar och industriområden, vilket kan komma att ha betydelse i samband med eventuell framtida vindkraftsetablering utanför kommunens havsområde.

2.5.2 Fritidsboende i kommunen (webformulär)

Tycker det är synd att Astrids fisk och området kring det inte kan bli bostäder utan nu blir båtförvaring, någon annan aktiv verksamhet kommer det sannolikt inte bli.

Svar: Kommunen ser långsiktiga fördelar med att upprätthålla möjligheten för industri i hamnmiljö. Kaj vid relativt djupt vatten är en värdefull och användbar resurs att bevara i ett långsiktigt perspektiv.

2.5.3 Boende i kommunen (webformulär)

Rönnäng har blivit en stor parkeringsplats för Ö-bor som använder färjan

1. Fokusera i stället på att det ska bli en trevlig tätort med bostäder, restauranger och affärer. Samt gör de trevliga promenadstråken längs med havet görs ännu längre.
2. Flytta på sikt färjeläget så vi slipper den tunga trafiken genom samhället och behovet av alla parkeringsplatser för långtiduppställning

Svar: 1) Översiktsplanen möjliggör tätortsutveckling i Rönnäng i form av bostäder, mångfunktionell bebyggelse, ej störande verksamheter samt industri. 2) Frågan om att flytta färjeläget har genom åren diskuterats och utretts i omgångar inom kommunen, men i nuläget finns ingen plan på att flytta färjeläget.

2.5.4 Boende i kommunen (webformulär)

Varför gå helt mot strömmen genom att bygga ned natur? Bevara de grönområden som finns. Förtäta de industriområde som redan finns. Både forskning o sunt förnuft visar att människan behöver natur, för att njuta av o för att leva av. Matproduktion måste ske här - de som menar att vi kan importera, varifrån - när odlingsmarker globalt skövlas, torkas ut eller översvämmas?

Svar: I översiktsplanen har övergripande avvägning gjorts mellan exploatering och bevarande av natur- och grönområden i och i anslutning till kommunens serviceorter och verksamhetsområden. Utifrån kommunens aktuella målsättning om befolknings- och näringslivstillväxt kan de naturområden som utpekats för bebyggelse prövas vidare för exploatering i detaljplanering och bygglov. Vad gäller jordbruksmark inom landsbygd så är den i översiktsplanen utpekad som "skyddad natur" vilket syftar till att den vid behov ska kunna fortsätta eller börja brukas för matproduktion.

Se även svar till Tjörns naturskyddsförening i avsnitt 2.4.1 och till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.5 Privatperson

När vi pratar om en levande landsbygd, är det viktigt att vi är tydliga med vad vi menar med det. Är "levande landsbygd" ett instagraminlägg på betande kor som görs av sommarboende? Eller är det en plats där människor bor och verkar, trots förändrade agrikulturella förutsättningar? Landsbygden förändras, och där det en gång varit jordbruks- och betesmark, bedrivs idag ingen verksamhet.

Samtidigt lever för många drömmen att flytta ut närmare havet och naturen. En levande landsbygd som tar vara på Tjörns unika placering, natur och kultur förutsätter att landsbygden får en chans att utvecklas, och att nya boende får chansen att etablera sig i hus som har en moderniserad standard och är energieffektiva.

I en post-covid verklighet där arbete inte längre behöver utföras på plats i många yrken, och där även yrken som traditionellt sätt har utgått ifrån att fysisk närvaro är en förutsättning för att arbete skall kunna ske, frångår detta för hybrid lösningar. Det borde det skapa en positiv effekt som vi som kommun kan ta vara på. Siffrorna säger dock något annat. Sedan 2019 har befolkningstillväxten stått i princip stilla på Tjörn, och börjat sjunka sedan 2021 (SCB). Det är en verklighet som är oroväckande, framförallt då närheten till större städer, och det korta pendlingsavståndet till dessa borde inbjuda fler permanentboende till Tjörn. Liknande utvecklingskurva hittar vi för Orust. Tjörns omedelbara närhet till Stenungsund, Kungälv och Göteborg, och då framförallt den senare, borde dock göra Tjörn till ett attraktivt alternativ för många i kranskommunerna.

Vad är det som hindrar att vi får fler permanentboende på Tjörn? Hur får vi fler att välja Tjörn? Att enbart titta på villaområden som lösning för de som vill flytta till Tjörn, är ett snävt sätt att se på vad Tjörn har att erbjuda för de som överväger Tjörn som ett alternativ.

Istället för att stänga dörren för nybyggnation i områden som gränsar till Stigfjorden skulle det vara ett alternativ att kommunen sätter rimliga kvoter för nyetablering i dessa områden, med utgångspunkt i existerande tekniska lösningar för avloppsrening, samt en plan för hur dessa lösningar över tid byts ut för att hålla jämna steg med den tekniska utveckling som sker inom avloppsrening. Det långsiktiga målet bör vara att koppla på dessa områden till det kommunala VA nätet. Att enbart åberopa "orimliga negativa konsekvenser för VA kollektivet" är inte hållbart argument, med dryga 27% av invånarna som bor utanför tätort.

Som egenföretagare som "tagit steget" och flyttat till Tjörn från Göteborg för ett år sedan, så har mina upplevelser varit till stor del positiva.

De negativa aspekterna av att bo utanför tätort vägs över av de positiva delarna - närhet till naturen, närhet till samhällsinfrastruktur bara några minuter bort med bil. Det som jag upplevt som negativt för egen del, och i min omedelbara närhet är dock den oklara byråkratin som finns kring vatten och avlopp, och efterfrågan på tekniska lösningar som inte finns på marknaden idag för att kunna bygga nytt i närheten av Stigfjorden. Oklara besked kring just VA, som förhalar och fördyrar nyetablering kan avskräcka vemsomhelst, och det krävs mycket för att driva sin sak, något som inte alla orkar.

Tjörn behöver ta vara på de människor som vågar att flytta till Tjörn, och göra det lättare för dem att skapa det boende de behöver och önskar. Och få dem att stanna kvar. Med stöd i befintliga tekniska lösningar, en plan för de kommande åren kring hur vi kopplar på fler till det kommunala VA nätet och en uttalad vilja att ta vara på den tekniska utvecklingen inom området, är jag övertygad om att vi kommer att behålla och utveckla en levande landsbygd på Tjörn, samtidigt som vi blir fler permanentboende som kan bidra till Tjörns ekonomi och utveckla ön ytterligare.

Svar: Översiktsplanen erbjuder öppenhet för bebyggelse på landsbygd utom där det av olika skäl är direkt olämpligt. Just Stigfjorden är en mycket känslig vattenrecipient som behöver skyddas mot ökad föroreningsbelastning från enskilda avlopp, och i angränsande område inom norra Tjörn finns en känslig dricksvattensituation. Enligt kommunens vattentjänstplan, som är politiskt beslutad och ska genomföras, är det inte i nuläget aktuellt att bygga ut kommunalt vatten och avlopp hit.

2.5.6 Privatpersoner delårsboende på Härön

I förslaget till ny översiktsplan saknas problematisering av hur man ska kunna verka för att antalet fastboende på de fyra öarna (Dyrön, Åstol, Tjörnekalv och Härön) ska kunna öka eller åtminstone bibehållas. Den största utmaningen är att det saknas bostäder till rimliga priser. Enda kända sättet med dagens regelverk att åstadkomma detta är att prioritera hyresbostäder med blockuthyrning eller kooperativa bostäder där man kan prioritera bostäderna för de fastboende.

Svar: I dagsläget planerar kommunen inte att tillskapa hyresrätter på de mindre öarna. Dock finns möjligheten för enskilda och föreningar att själva arbeta för att åstadkomma hyresrätter på öarna. Västra Götalandsregionen VGR erbjuder rådgivning vid utveckling av olika typer av alternativa boendeformer inom regionens landsbygdsområden.

Tjörns kommun har fått medel från Tillväxtverket för att undersöka hur man kan öka attraktiviteten för öar utan fast förbindelse och verka för

att fler väljer att vara året-runt boende. Utmaningarna och möjligheterna med boende på dessa öar behandlas inte i översiktsplanen. Öarna har idag en åldrande befolkning och om inget görs riskerar öarna att bli enbart sommaröar för sommarboende och turister.

Svar: Projektet "Hållbar platsutveckling på våra öar" är genomfört och har rapporterats till Tillväxtverket i mars 2025. Kommunen ser att samverkan mellan kommun, civilsamhälle och näringsliv skulle behöva fortsätta i någon form kring skärgården som livsmiljö. Viktiga perspektiv att fortsätta belysa är bland annat bostadsförsörjning, samhällsservice, krisberedskap, transporter och infrastruktur. Genomförandeavsnittet i översiktsplanen kompletteras med text om detta.

Det är allmänt känt att sommarsäsongen med sommarboende och tillfälliga besökare kräver ett visst mått av samhällsservice, privat och offentlig som är nödvändig för att öarna fortsatt ska kunna vara attraktiva för sommarbefolkningen och tillfälliga besökare. De människor som kan leverera denna nödvändiga service har ingen möjlighet att konkurrera på fastighetsmarknaden på öarna som den ser ut idag. Ska den nödvändiga servicen kunna vidmakthållas eller utvecklas krävs någon form av styrning och koncept som säkrar en särskild marknad för fastboende som är nödvändiga för att öarna ska fungera även sommartid. Detta bör också kunna öka attraktiviteten för olika kategorier av yrkesverksamma att kunna etablera sig bofast på öarna.

Det är nödvändigt att kommunen tar upp den specifika frågan om åretruntboende på kommunens öar utan fast förbindelse. Visionen om möjligheternas ö bör också omfatta de öar inom kommunen som saknar fast förbindelse till fastlandet.

Svar: Kommunens vision är avsedd att omfatta hela kommunens geografi, med de mindre öarna inkluderade. Öarna utgör en viktig del av kommunens identitet och attraktivitet och har höga natur- och kulturmiljövärden. Kommunens verksamheter arbetar för att upprätthålla offentlig service till de mindre öarna och möjliggöra helårsboende och fungerande vardagsliv för alla åldrar. Kommunen arbetar också för att stödja lokalt näringsliv, stärka serviceunderlaget och stimulera till inflyttning på öarna. Detta görs bland annat genom att i kommunens informationskanaler uppmärksamma öarnas kvalitéer som livsmiljöer och besöksmål samt söka förlänga säsongen för besökare.

Se även svar till Tjärnekalvs fastboendeförening i avsnitt 2.4.3.

2.5.7 Privatpersoner, 53 namnunderskrifter

Vi som skriver under denna lista motsätter oss ett utökat industriområde i Wallhamn/Svanvik i de proportioner som visas i översiktsplanen.

Just nu pågår ett arbete med att ta fram en ny översiktsplan för Tjörn. I **Möjligheternas översiktsplan, Tjörns kommun, samrådshandling** skriver kommunen om vårt område på s.33:

"Område för verksamheter och industri på båda sidor om väg 169 mot befintligt verksamhetsområde (Vallhamn) och söder om väg 723. I samband med exploatering behöver större sprängningar genomföras för att skapa effektiva ytor för industrier. Utbyggnadsområdet berör i viss mån jordbruksmark och höga naturvärden. Kommunen bedömer att det är ett väsentligt samhällsintresse att kunna utveckla fler verksamheter/industrier i närheten av Vallhamns hamn och befintligt industriområde."

Genomförandet av dessa planer kommer att ha betydande negativa konsekvenser för både oss som bor här och för alla som uppskattar naturen i området. Den nuvarande vackra naturen och det rika djurlivet riskerar att försvinna och ersättas av industriella anläggningar som medför föroreningar, buller och en försämrad landskapsbild. Detta skulle innebära att möjligheterna till rekreation, såsom svampplockning, cykling, ridning och promenader och bad, kraftigt begränsas eller helt försvinner.

Vidare kommer dessa förändringar sannolikt att leda till en minskning av fastighetsvärdena i området, vilket påverkar oss boende ekonomiskt. Det är också viktigt att beakta de långsiktiga miljökonsekvenserna av att ersätta jordbruksmark/naturmark med industriområden. Förlusten av grönområden kan leda till minskad biologisk mångfald och försämrad luftkvalitet, vilket påverkar både människors hälsa och ekosystemens hållbarhet.

Svar: Flera yttranden från privatpersoner innehåller liknande synpunkter om industri vid Vallhamn och hänvisas därför till detta svar.

Aktuellt område för framtida industri vid Vallhamn är utpekade i gällande översiktsplan från 2013, äldre översiktsplan från 2003 samt till större del även i kommunens första översiktsplan från 1996. Kommunen bekräftar alltså en långsiktig planeringsinriktning som har funnits med i översiktsplanen under många år. Att utbyggnadsområdet inte i sin helhet låg med i samrådshandlingen för den nya översiktsplanen var ett redaktionellt misstag från kommunens sida.

Inom områdets östra delar pågår just nu detaljplanering med stöd i gällande översiktsplan från 2013. Om detaljplanen antas och vinner laga kraft

kommer den att kunna generera stora verksamhetsytor, som sannolikt kommer att tillgodose den lokala marknadens behov av industrimark under lång tid.

Även övriga delar av det utpekade området för industri förutsätter prövning i detaljplan för att kunna genomföras. Under en detaljplaneprocess görs undersökningar och utredningar av så kallade allmänna intressen för att ta reda på bland annat vilka natur-, kultur-, landskaps- och rekreationsvärden som finns i området, och om de bör finnas kvar delvis eller i sin helhet. Utifrån utredningsresultaten görs en avvägning mellan de allmänna och enskilda intressena inom planen. Precisering och avgränsning av vilka delar av området som lämpar sig för industriändamål kommer alltså att studeras noggrannare och prövas inom ramen för den framtida detaljplaneringen. Detaljplaneringen är en juridisk process där exempelvis berörda markägare har inflytande över planeringen i rollen som sakägare. Ändrad markanvändning till industri i området skulle sannolikt förutsätta inköp av ett stort antal befintliga bostadsfastigheter.

2.5.8 Privatpersoner i Gunneby/Gläshed

Jag vill härmed framföra en formell invändning mot den föreslagna detaljplanen för expansion av Wallhamns industriområde på Tjörn. Förslaget riskerar att orsaka omfattande och oåterkalleliga skador på områdets naturvärden, jordbruksmark och kulturarv, samtidigt som det finns bättre alternativ för att möta behovet av utökad industriell kapacitet.

1. Naturvärden och biologisk mångfald

Området som planeras för exploatering utgör livsmiljö för en rad arter och bidrar med viktiga ekosystemtjänster, såsom koldioxidbindning, vattenrening och reglering av lokalklimat. Närliggande **Gunneby kile** är särskilt betydelsefullt för fågellivet, som rast- och häckningsplats för många arter. En expansion av industriområdet kan innebära allvarliga störningar för detta känsliga ekosystem genom buller, ljusföroreningar och ökad trafik.

2. Fornlämningar och kulturarv

Området innehåller flera registrerade fornlämningar som är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Dessa lämningar är en del av Tjörns historiska arv och har högt kulturhistoriskt värde. Exploatering riskerar att skada dessa oersättliga lämningar, vilket vore ett stort förlust både för lokalhistorien och framtida generationer.

3. Bevarande av jordbruksmark

Den jordbruksmark som berörs av förslaget är av hög kvalitet och en viktig resurs för lokal livsmedelsförsörjning. I tider av ökande global osäkerhet kring matproduktion är det av största vikt att skydda den mark som möjliggör hållbar och lokal produktion. Omvandling av

jordbruksmark till industrimark är en irreversibel process som hotar både ekologi och framtida ekonomisk hållbarhet.

4. Effektivare användning av befintlig mark

Wallhamns industriområde har redan idag omfattande ytor som används som parkering för fordon från anlöpande fraktfartyg. Dessa ytor skulle kunna optimeras avsevärt, exempelvis genom byggnation av parkeringshus, vilket skulle skapa betydligt mer utrymme för verksamheten utan att ta i anspråk natur- eller jordbruksmark. Genom att investera i effektivisering av befintlig mark kan kommunen inte bara minimera miljöpåverkan utan även spara pengar på lång sikt genom att undvika kostnaderna för nyexploatering.

5. Risk för ökad vattenavrinning och översvämning

Exploatering av skogsmark och jordbruksmark riskerar att förändra vattenflöden i området, vilket kan leda till ökad vattenavrinning och problem med översvämningar. Skogsmarkens naturliga förmåga att absorbera och hantera regnvatten spelar en viktig roll i att skydda både den lokala miljön och infrastrukturen. En expansion skulle kunna försämra dessa funktioner och skapa långsiktiga problem för både naturen och samhället.

6. Ekonomiska och miljömässiga fördelar med alternativa lösningar

Att satsa på att effektivisera användningen av den redan exploaterade marken inom Wallhamn är både ekonomiskt och miljömässigt hållbart. Parkeringshus kan möta de ökade kraven på fordonskapacitet samtidigt som de sparar natur- och jordbruksmark. Detta alternativ undviker också de kostnader och negativa effekter som är förknippade med att exploatera nya områden, såsom att hantera motstånd från lokalbefolkning, miljöutredningar och långsiktiga risker för ekosystemen.

Sammanfattning

Med hänsyn till områdets naturvärden, jordbruksmarkens betydelse, kulturhistoriska arv, samt de ekonomiska och miljömässiga fördelarna med att effektivisera befintlig mark, insisterar jag till kommunen att omvärdera detaljplanen. Att prioritera hållbara och långsiktiga lösningar stärker Tjörns ställning som en miljömedveten och framtidssäkrad kommun.

Svar: Synpunkter som rör pågående detaljplanering hänvisas till planprocessen som rymmer formell hantering av yttranden vid samråd och granskning för detaljplan. Synpunkterna har förmedlats vidare till ansvarig handläggare för detaljplanen.

Se även svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.9 Boende och arbetande i kommunen (webformulär)

Att utvidga industrier behövs och vallhamn är väl det bästa stället för detta men området som ska tas i anspråk är alldeles för stort. Jag anser inte att samhällets nytta är större än naturvärdet och jordbruksmark. Ett sprängt berg kommer förbli ett sprängt berg. Håll er på samma sida vägen åtminstone!

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.10 Boende och arbetande i kommunen (webformulär)

Avslå detta projekt [Vallhamn]. Absurt att förstöra så mycket natur och badplatser för att göra industrimark.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.11 Boende och fritidsboende i kommunen (webformulär)

Den södra delen av föreslagna utbyggnaden för Vallhamn (Gunneby området) bör minskas finns en hel del fastboende hus som berörs samt del av Gunneby kile som är skyddat av länsstyrelsen och det är därför ej lämpligt ha industriell verksamhet på sydslutningen av åsen.

Mitt förslag att industriområdets gräns läggs efter norra sidan av åsen och NV ut på Gläshed i åsens förlängning.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.12 Boende i kommunen (webformulär)

Denna tänkta industriområde [Vallhamn] är en jordbruksdel samt att Gunneby Kile är en fredad del för fisk enligt Länsstyrelsen. Vore bättre om man drog en linje vid nuvarande bergskanten vid Wallhamn mot Gunneby och rakt mot väg 169. Alltså ej hela bergssidan mot Gunneby kile och hela viken. Hur tänker ni?

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.13 Fritidsboende i kommunen (webformulär)

Förslaget att göra Gunnebo Kile, som är skyddat av Länsstyrelsen, till industrimark påverkar inte bara fastboende utan även fritidsboende. Unikt djurliv kommer förstöras både på land och i havet. Det är känt att just Gunnebo Kile är boende för en mängd olika fågelarter, bla. Häger, Swan, Tofsvipa, Rödbena. Vi har haft fritidshus i viken sedan 60-talet och har flertalet gånger även sett havsörn. I viken leker även laxöringen varje år och denna skulle troligen också försvinna. Strandskyddet gör marken obrukbar och det finns inga skäl till varför industrimark bör ligga vid vattnet, tvärt om mer lämpligt att lägga den bort från havet.

Förslaget skulle också tvinga bort boende vars yrke är att odla den mark som ligger inom kommunens förslag till industrimark. Rimligtvis finns det annan mark, som inte används till jordbruk eller betesmark för kor, som bättre lämpar sig för industri och som inte förstör unikt djurliv. Badplatsen får heller inte försvinna som är omtyckt av alla i området.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.14 Fritidsboende i kommunen (webformulär)

Det finns en mängd fastigheter vid Gunneby Kile inom området för föreslagna industrimark, både fritidshus och åretruntboende. Det finns aktivt brukad jordbruksmark, ett mycket rikt fågelliv i den grunda viken och också en fin och välbesökt kommunal badplats. Enligt Tjörns kommuns naturvårdsprogram ingår Gunneby Kile i vattenområden som är ekologiskt särskilt känsliga. Föreslår att gränsen för industrimarken flyttas så att Gunneby Kile/Gläshed, bebyggelsen, viken och berget mot Wallhamn, inte kommer att ingå i något framtida industriområde.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.15 Boende i kommunen (webformulär)

Att inrätta ett industriområde [Vallhamn] på jordbruks- och havsnära mark innebär betydande risker för både miljö och samhälle. Jordbruksmark är en begränsad resurs som spelar en avgörande roll för livsmedelsförsörjning och biologisk mångfald, medan havsnära områden är viktiga för ekologiska system och rekreation. Exploatering av dessa områden kan orsaka oåterkalleliga skador, vilket står i strid med hållbar markanvändning. Dessutom utnyttjas inte befintliga industriområden fullt ut, vilket gör att ytterligare markexploatering framstår som ineffektiv och onödig. Jag uppmanar till en noggrann analys av alternativa lösningar, inklusive optimering av redan exploaterade områden, för att säkerställa en långsiktigt hållbar och ansvarsfull markförvaltning.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.16 Boende i kommunen (webformulär)

Att omvandla jordbruks- och havsnära mark till industriområde [Vallhamn] innebär stora risker för miljön, särskilt för den skyddade ålen och dess livsmiljö i ålgräset, som är avgörande för artens överlevnad och den marina ekosystembalansen. Exploatering av dessa områden hotar den biologiska mångfalden och går emot internationella miljömål som Agenda 2030, där bevarandet av naturresurser och ekosystem prioriteras. Samtidigt finns det outnyttjad kapacitet inom befintliga industriområden, vilket gör ny exploatering både ineffektiv och onödig. För att

värna miljön och säkra en hållbar utveckling bör fokus ligga på att optimera befintlig markanvändning och skydda dessa känsliga områden.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.17 Fritidsboende i kommunen (webbformulär)

Angående förslag på översiktsplan på utökat industriområde vid Wallhamn:

Jag motsätter mig pga följande:

- Fågel & övrigt djurliv kommer att bli starkt negativt påverkat.
- Värdefull jordbruksmark och övrig natur försvinner.
- Permanent- och fritidsboende tvingas bort.
- Välskött och fin badplats försvinner.
- Industrin bör inte ligga inom strandskyddat område.
- Mer trafik som kommer att belasta Tjörnbrorna och därmed ännu längre köer som följd.

Övrigt:

Dagens skyddande berg mot Wallhamnsrådet visar på ett god planering där Gunnebykile kan glädja såväl boende (permanenta och fritids), djurliv, jordbruk och övrig natur utan att störas av Wallhamns industriområde. Utökning av industriområden borde därmed läggas på annan lämpligare plats än att förstöra denna idyll vid Gunnebykile.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.18 Fritidsboende och besökare i kommunen (webbformulär)

En utbyggnad av hamnen [Vallhamn] skulle innebära en kraftigt ökad belastning på broarna ut till Tjörn under alla faser av uppbyggnad och verksamhet. De som pendlar över broarna behöver inte mer köer. Tjörnbron är redan idag en flaskhals och gör kommunen sårbar för såväl trafikolyckor som prioriterat mål i krig. En hamn är ett viktigt mål för en motståndare och en utbyggnad skulle göra hamnen mer prioriterad ur ett fiendligt perspektiv. Med dagens oroliga omvärldsläge bör Tjörns kommuns mål vara att bidra till befolkningens säkerhet och trygghet. Ett militärt prioriterat mål i närheten av hemmet skapar otrygghet, framför allt när även en av de få förbindelserna till fastlandet riskerar att skäras av. Förslaget på industrins utbyggnad bör därför noga granskas och omformas för att inte drabba kommunens invånare, utan i stället gynna dem.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.19 Fritidsboende i kommunen (webbformulär)

Tången och området däromkring är hem för många djur, fiskare, och är en viktig o fin plats för bad o rekreation för oss som har stugor i närheten. Vi är rädda att med industri i området kommer att påverka naturen, ge högre ljud, skräpa ner, mer utsläpp och allmänt ge sämre livskvalitet för djur i natur. Det är vårt paradiset på jorden.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.20 Fritidsboende i kommunen (webbformulär)

Vi motsätter oss med det starkaste tankar på att ändra översiktsplanen så att man utökar industriområdet kring Vallhamn på det sätt som redovisas på ovanstående karta. Att Vallhamns industriområde utökas till viss del förstår vi och har vi levt med snart 60 år, men återigen vill vi tydliggöra att bevarandet av udden medför att industriområdet inte har växt in i Gunnebyviken, utan den kan fortsätta att vara en vik för fåglar fiskar och barn som lär sig simma. Att våra hus blir värdelösa är en bisak i det hela, men att våra liv förstörs och att naturen förstörs, med fortsatta sprängningar som inte går att återställa är vidrigt. Om man läser handlingar från när sprängningarna tilläts från början, så skulle man spränga i steg som sen skulle fyllas upp med jord, vilket aldrig har gjorts. Det känns som man bara fortsätter med rovdriften på naturen.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.21 Fritidsboende i kommunen (webbformulär)

Jag är orolig att kommunen har för avsikt att göra om det område där min familj haft sommarbostad sedan 1958 till industrimark. Dels av rent privata skäl men också för den kommunala badplatsen som ligger längst ner i det randigt markerade området. Där hundratals barn lär sig bada varje sommar.

Svar: Se svar till privatpersoner i avsnitt 2.5.7.

2.5.22 Privatperson

Inledning:

I kommunens vision kan vi bland annat läsa att vi måste bli fler som vill bo på Tjörn. Att växa ger förvisso möjligheter att kunna erbjuda utökad service i olika former, men det innebär även en hel del utmaningar.

Några viktiga områden att beakta är vilka områden som behöver tas i anspråk för nybyggnation och hur vi kan säkerställa ett hållbart system för VA och energi. Vi behöver även reflektera över vad det är som gör Tjörn till en attraktiv kommun att bo och verka i? Varför vill vi bo på Tjörn? Kan vi fortsatt vara en attraktiv kommun för de som vi vill locka

till oss, även då vi blir fler – om vi inte löser de problem detta kan föra med sig?

Några delar som gör oss attraktiva är det kustnära läget, att vi har höga kulturella värden, ett varierat och relativt fritt landskap där man som boende och besökare har närhet till kust och hav med småskaliga kustnära samhällen samt kanske att ha tillgång till egen båt i sjön, rekreation m m. Det är även bra om vi kan erbjuda alternativa boendeformer men inte i form av stora huskroppar med arkitektur som påminner om stadsmiljö. Vi behöver låta Tjörns unika miljö styra vid utformning av nya bostadsområden och bostäder. Vi behöver bibehålla de värden som gör Tjörn unikt och attraktivt i förhållande till angränsande kommuner som även de konkurrerar om såväl nya invånare som verksamheter.

Det finns stora utmaningar inom infrastrukturlösningar för kommunikation där kollektivtrafiken behöver utvecklas liksom lösningar för förbindelser med fastland. Alternativ till Tjörnbröleden måste utvecklas för att möta en allt mer intensiv trafiksituation. Redan idag är belastningen stor, inte bara sommartid utan året runt. Om infrastrukturen inte kan lösas på ett sätt redan idag, så kommer det bli svårt att locka såväl nya invånare som företag att etablera sig i kommunen.

Allmänna synpunkter:

Vår jordbruksmark. Ska vi verkligen bebygga jordbruksmark i den utsträckning som anges? Det är viktigt att bevara mesta möjliga jordbruksmark. Det gäller inte bara de områden som brukas just nu, utan även de som har brukats och som kan återupptas för att bruka till såväl odling som djurhållning. Byggnation på dessa ytor gör de obrukbara i detta avseende för all framtid.

Trafiksituation och kommunikationer. Redan idag är läget mycket ansträngt under högtrafik på länsvägarna 160 och 169, med avsevärda risker för olyckor. Det är viktigt att först utreda och hitta långsiktigt hållbara trafiklösningar. Detta är något som vår kommun oftast inte ensamt löser, utan här behövs ett tätt samarbete med såväl angränsande kommuner som med framför allt Trafikverket och Västtrafik. Om detta inte kan lösas på ett sätt som blir verkningsfullt är risken stor att attraktiviteten hos både helårsboende som företag kommer att påverkas negativt. I förslag till ny översiktsplan pratas mycket om att hitta alternativ till transporter med egen bil, men att styra om människor från att i stor utsträckning nyttja det bekväma sättet att ta sig med egen bil i väldigt många sammanhang till att hitta andra transportlösningar lär inte bli enkelt. Bilpooler, nya färjelinjer, utbyggda cykelbanor och bättre kollektivtrafik har och kommer att ha svårt att konkurrera med bilismens många fördelar om vi ser till funktionen. Vi får acceptera att vi i stora delar inte

lever i en tätort och därför kommer att ha svårt att jämföra oss med vad man kan åstadkomma i en stadsmiljö.

Befolkningstillväxt. Tveksamt med att ha som mål att befolkningen ska öka. Detta medför en ökad belastning på en ofta känslig miljö, både på land och i omgivande hav. I ett läge då det finns en tydlig plan för hur en ökad biltrafik ska kunna hanteras, bra möjligheter till att på ett säkert sätt kunna förflytta sig via gång- och cykelvägar, en förbättrad kollektivtrafik samt ett påbörjat arbete med att etablera fler förbindelser med fastlandet – då kan man sätta upp målet att växa befolkningsmässigt.

Klimatpåverkan, med bl a stigande havsnivåer. Detta är inget som kommer att avta. År 2100 är "bara" 75 år bort. Bostadsutveckling på lågt liggande områden som visserligen ligger på nivåer över angiven minimigräns kommer med all sannolikhet att behöva revideras. Här bör man se längre fram än 2100 och därmed avstå från att bebygga områden som ligger nära gränsen för vad som är godkänt och i många fall även är jordbruksmark. Till riktlinjerna för lägsta marknivå skall adderas geografi då det kan skilja väldigt mycket på t ex västra och östra sidan av Tjörn. Vid lågtryck med ogynnsam vind- och strömriktning är vattennivån redan idag ca 1,5 över medelvattennivån i norra delen av Hakefjorden. Dessutom har idag flera av våra allmänna vägar delar som ligger under denna nivå. Denna del av infrastrukturen behöver lösas nu.

Utbyggd samhällsservice. Kanske det inte är ett egenvärde i att uppnå ett visst antal boende i kommunen? Jag vet att det är lätt att önska sig mycket av den service som kanske andra (större) kommuner kan erbjuda, men som mitt resonemang i övrigt visar, innebär detta många negativa konsekvenser. Måste Tjörn tillhandahålla allt i egen regi? Hur ser samarbetet med angränsande kommuner ut och hur kan det utvecklas?

Småbåtshamnar. Redan idag finns en stor efterfrågan som inte kan mötas. Hur kan behovet mötas och hur kan det mötas i framtid om vi ska bli än fler? Utveckla alternativ till sjöförvaring sommartid är ett förslag.

Energiomställning. Förslag till att Tjörns kommun går före i klimatomställningen och tydligt visar en positiv inställning till etablering av havsbaserad vindkraft. Här gäller det att ställa om från en inställning till att allt som ev kan bryta en fri horisont är fullt, till att se till nyttan. Visst existerar negativa konsekvenser, men vill vi kunna bygga ut våra samhällen genom elektrifiering så måste vi vara beredda att ta en viss kostnad också. Även möjligheten till gemensamhetsanläggningar för energiproduktion (vind och sol) bör utvecklas samt att mjuka upp regelverket för privatpersoner som vill etablera solceller på egna byggnader.

Wallhamn. Vilka krav ställs på att de olika verksamheterna minimerar störningar i form av ljus och ljud? Kvälls- och nattetid genereras ett störande buller från hamnområdet – 5 km norrut!

Svar: Se svar till Tjörns naturskyddsförening i avsnitt 2.4.1. gällande jordbruksmark, befolkningstillväxt, utbyggd samhällsservice, energiomställning och klimatanpassning.

Kommunen samverkar kontinuerligt med regionala aktörer för att lösa problem gällande trafik och kommunikationer och upprätthålla fungerande flöden och service. Kommunen är medveten om lokalbefolkningens resvanor och delar uppfattningen att bilresande sannolikt är svårt att helt ersätta med andra färdmedel. Kommunen vidhåller dock inriktning mot att fortsatt arbeta för att främja hållbart resande.

I översiktsplanens genomförandeavsnitt lyfts behovet av fortsatt arbete med kunskapsunderlag och strategier kring hur småbåtshamnar och plats för fritidsbåtar kan utvecklas hållbart i framtiden.

För Wallhamn är Länsstyrelsen tillsynsmyndighet för fartygshamnen och dess verksamheter. Kommunen är tillsynsmyndighet för övriga miljöfarliga verksamheter och utövar tillsyn varje till vart femte år, beroende på verksamhetens art. Störningar i form av ljus och ljud är aspekter som kommunen bevakar i samband med tillsyn. Vid inkomna klagomål om störningar kontaktar tillsynsmyndigheten i regel berörd verksamhetsutövare för en bedömning av eventuellt åtgärdsbehov.

Höviksnäsområdet:

Kleva 1:4:

- Till stor del jordbruksmark som idag framför allt till helt nyligen nyttjats som betesmark men är fullt brukbar för odling eller bete.
- Högsensitiva lerjordar (kvicklera). Dessa områden är dessutom lågt liggande. Att exploatera dessa områden innebär stora exploateringskostnader + att det kvarstår risk för såväl översvämning som rörelser i marken eller t o m skred. Samtidigt som brukbar mark förstörs för all framtid.
- Risk för att angränsande områden, både bebyggda och obebyggda, kan påverkas under byggnation med sättningar och påverkad grundvattensituation.
- Vissa lågt liggande delar som har nivån + 1,5 m och som vid särskilda väderförutsättningar idag mer eller mindre årligen översvämmas. Även trafikverkets väg ner till Gamla Höviksnäs har lågt liggande delar där risk för översvämning finns. Allt pekar mot att så k extrema händelser inom några decennier kommer att betraktas som vardagshändelser.

- Knyter ihop "nya" med "gamla" Höviksnäs, vilket jag betraktar som väldigt märkligt om hänsyn ska tas till kulturhistoriska värden. Dessutom föreslås en utformning med en arkitektur som kraftigt avviker från omgivande bebyggelse i övrigt, inte bara husen som hör till "Gamla Höviksnäs".
- Allt ovan nämnt gör detta område olämplig som mark för bostadsbyggande, särskilt på ett sådant massivt sätt och utformning som framgår av förslag till detaljplan.

Hövik 3:23 m fl:

- Delvis förorenad mark, bl a dioxiner. Det behöver framgå att en fördjupad analys behöver göras jämte vilka åtgärder som måste genomföras innan arbetet med detaljplanen kan fortsätta.
- Påverkan på gammal kulturmiljö. Den arkitektoniska utformning som har föreslagits är kraftigt avvikande från den befintliga kulturbygden i anslutning.
- Vägar, tillgänglighet och säkerhet medger inte en byggnation i den omfattning som föreslås.
- Att ytterligare exploatera Gamla Höviksnäs genom att öka med 40 bostäder från dagens 22 bostäder. Och detta i ett delvis mycket lågt liggande område, för bostäder såväl som för vägar och parkeringsytor.
- Det som idag är ett tomt och övergivet industriområde bör kunna utvecklas till något positivt och som harmonierar med den gamla kulturmiljön. Ett mindre antal bostäder, mindre serviceverksamhet, område öppet för rekreation och kanske t o m bad (efter en grundlig analys av bottensediment med tanke på de gifter som noterats i området). Ett öppet område att besöka för rekreation för närboende som inte medför en påtagligt ökad belastning i form av människor och fordon på den nuvarande miljön.

Höviksnäsvägen:

- Behov av säkrare vägar för gående och cyklister. Att anlägga GC---väg är dyrt och kräver ingrepp i intilliggande fastigheter. Ett alternativ kan vara att få till en mindre breddning av befintlig väg ner till Gamla Höviksnäs, etablera en GC--- del genom markering i vägbanan och kombinerat göra hela vägsträckningen till 30---väg (jfr exempel från lokal väg utmed väg 160 vid Almösund). Kanske något regelverk hindrar att göra på detta sätt, men det är angeläget att redan nu få till stånd en säkrare väg för gående och cyklister utmed Höviksnäsvägens ostligaste del.

Svar: Synpunkter som rör pågående detaljplanering hänvisas till planprocessen som rymmer formell hantering av yttranden vid samråd och granskning

av detaljplan. Synpunkterna har förmedlats vidare till ansvariga handläggare för detaljplanerna.

2.5.23 Boende i kommunen (webbformulär)

Jag ifrågasätter att man kvantifiera antalet nya bostäder på Gamla Höviksnäs. Just antalet bostäder, trafiksituation och utformning för att den volymen bostäder har varit det mest ifrågasatta vid detaljplane-granskningen. På de flesta andra områden står det att det är lämpligt med bostäder utan att ange mängd.

Svar: Antal bostäder stryks enligt förslag.

2.5.24 Privatperson i Höviksnäs

Gamla Höviksnäs;

Att bygga ca 40 lägenheter längst ut på udden (gamla trävaruhandels mark) skulle bli katastrofalt för trafiksituationen, som redan idag är svårframkomlig och farlig för de boende. Vore bättre att göra ett allmänt rekreationsområde för alla i närområdet.

Kleva;

I Höviksnäs behövs inte fler bostadsrätter de som redan finns idag är tillräckligt, efterfrågan är låg så fler lägenheter skulle göra att marknaden blir mer än övermättad. Det är småhus, parhus och radhus, gärna både 1-plans och 2-plans hus som efterfrågas av folk. Det är blivande barnfamiljer och barnfamiljer som önskar sin egen fastighet med trädgård. Sedan är de äldre som vill flytta från sitt stora hus som är jobbigt att sköta och vill bo i 1-plans hus.

Allmänt för all nybyggnation på Tjörn;

Gröna ytor och parker måste finnas i och emellan bostäderna. Efterfrågade boendetyper som borde byggas i största möjliga utsträckning är småhus, parhus och radhus, både 1-plans hus och 2-plans hus. Ej i bostadsrättsform utan friköpta fastigheter. Att bygga 1-plans boende gör att de äldre kan bo kvar i sitt egna hus längre tid och behöver inte flytta till ålderdomshem direkt när "inte ben bär". Det är positivt att det ska möjliggöras att fler sommarstugeområden kan komma att permanentas och underlätta utbyggnation.

Svar: Synpunkter som rör pågående detaljplanering hänvisas till planprocessen som rymmer formell hantering av yttranden vid samråd och granskning av detaljplan. Synpunkterna har förmedlats vidare till ansvariga handläggare för detaljplanerna.

Områden för ändrad markanvändning i och i anslutning till serviceorter bedöms förutsätta prövning i detaljplan. Under detaljplaneprocessen studeras vilka delar av områdena som lämpar sig för bebyggelse respektive grönytor.

Inspel gällande efterfrågade boendetyper noteras.

2.5.25 Privatpersoner i Höviksnäs

Som bofasta på Gamla Höviksnäs lämnar vi följande synpunkter på nya översiktsplanen som är ute för granskning.

I planen finns fortsatt att industrimarken, utfyllnaden vid Olssons Träs tidigare verksamhetslokaler, upptagna som ett lämpligt område för att kunna uppföra ett 40- tal bostäder.

De synpunkter som vi framfört i samband med granskningen av detaljplanen för Hövik 3:23 mfl i december 2023 kvarstår. Bifogar dessa som bilaga.

Vi anser att det fortsatt saknas förutsättningar för bebyggelse på utfyllnaden. Den föreslagna planen saknar stöd i Öps intentioner vad gäller markanvändning.

Trafikfrågan är inte klarlagd. Hur väg 711 som inte tillåter mötande trafik ska klara den ökade trafiken från de planerade bostäderna och samtidigt säkerställa att samtliga trafikanter erbjuds en trafiksäker miljö saknas.

Gamla Höviksnäs är en kulturmiljö som ska bevaras. Idag består samhället av 21 fastigheter med historia från den tid då Höviksnäs var den plats dit man kom om man skulle från fastlandet till Tjörn. Man kom sjövägen med färja eller annan båt. Att bebygga med 40 bostäder i fyravåningshus och skära av samhället från kustremsan enligt nya ÖP är inte förenligt med att bevara kulturmiljön.

De tänkta fastigheter har inte någon som helst likhet med befintlig bebyggelse. Det som presenterats är fastigheter med enorma volymer, som har dubbla höjden mot de befintliga skjul som finns i dag. Enligt ÖP ska ny byggnation utgå från platsens förutsättningar, karaktär och identitet för att ta tillvara estetiska och kulturhistoriska värden.

Den befintliga kulturmiljön skulle helt förtas av den nya byggnationen. Ny bebyggelse ska enligt ÖP enbart tillkomma om det inte påverkar natur-, kulturmiljö- eller friluftslivsvärden negativt. Vi kan inte se att detta efterlevs.

Det saknas naturliga förutsättningar att bebygga utfyllnaden. Marken består av fyllnadsmassor som vräktes i havet på 1980-talet utan

stabiliserande åtgärder. Översvämningensrisken gör att marken ligger för lågt och behöver höjas avsevärt för att klara nuvarande och kommande havsnivåer. Näringidkarens eldning av avfall har förgiftat marken.

Hamnen är ett rekreativområde för de boende i hela Höviksnäs. Utveckla hamnen för den stora mängden kommuninnevånare som vill bo på norra Tjörn och ha närhet till hav och natur. Piren har spontant blivit en badplats sommertid och en del vintertid också, båtföreningens bastu och klubblokal används flitigt. Många lägger sin promenad eller löprunda ner runt hamnen. Sommertid är det liv och rörelse på bryggor och i båtarna i hamnen. Att tillföra en riskfylld trafiksituation och privatisera området närmast havet skulle inte gynna allmänheten.

Hur strandskyddet och riksintresset för högexploaterad kust hanteras framgår inte. Ny bebyggelse ska enligt ÖP enbart tillkomma om det inte påverkar natur-, kulturmiljö- eller friluftslivsvärden negativt.

Det som verkar glömmas genomgående är vilka värden som är viktiga för oss som vill bo på Tjörn. Närhet till natur och hav, skogsområden att ströva i, jordbruksmiljöer med odling och djurhållning nära inpå. Förtätning och exploatering av närområden på redan bebyggda områden som Höviksnäs, Kleva, Tångeröd mm som redovisas i ÖP gör att man riskerar ta bort stora delar av naturvärdena. I stället byggs en stadsmiljö med villor och lägenheter men utan service, handel och kultur. Det saknas inplanerade ytor för spontanidrott, lek, parker, service och mötesplatser. Skogsområden offras för vägreservat och ny bebyggelse.

Om man vill bo i en stad så kan man bosätta sig i en stad. Låt Tjörn behålla sina naturvärden.

Till yttrandet hör en bilaga med ett yttrande från 2023 om en detaljplan. Bilagan finns i kommunens diarium.

Svar: Synpunkter som rör pågående detaljplanering hänvisas till planprocessen som rymmer formell hantering av yttranden vid samråd och granskning för detaljplan. Synpunkterna har förmedlats vidare till ansvarig handläggare för detaljplanen.

I yttrandet anförs att "Ny bebyggelse ska enligt ÖP enbart tillkomma om det inte påverkar natur-, kulturmiljö- eller friluftslivsvärden negativt". Detta stämmer inte helt med översiktsplanens skrivning. I granskningsförslaget finns däremot ett ställningstagande för angränsande naturområde sydost om den pågående detaljplan som yttrandet berör som lyder: "Ny bebyggelse bör endast tillkomma om den inte påverkar natur-, kulturmiljö- eller friluftsvärden negativt". För utvecklingsområdet där planarbete pågår anges i

objektsspecifikt ställningstagande att "Hänsyn ska tas till områdets höga kulturhistoriska värden."

I översiktsplanen har övergripande avvägning gjorts mellan exploatering och bevarande av natur- och grönområden i och i anslutning till kommunens serviceorter och verksamhetsområden. Översiktsplanen är utformad för att möjliggöra och främja en ökad helårsboende befolkning, bland annat genom att ange ytor för prövning av ny bebyggelse i serviceorter, nära goda kommunikationer. De markområden som ännu inte är bebyggda i och i anslutning till serviceorterna utgörs ofta av naturmark med mer eller mindre betydelse för lek, vistelse, upplevelse, rekreation och andra ekosystemtjänster. Ändrad markanvändning inom dessa områden bedöms förutsätta prövning i detaljplan för att kunna genomföras.

Under detaljplaneprocessen görs undersökningar och utredningar för att ta reda på bland annat vilka natur-, kultur-, landskaps- och rekreativvärden som finns i området, och om de bör finnas kvar delvis eller i sin helhet. Precisering och avgränsning av vilka delar av området som lämpar sig för bebyggelse för bostäder och service samt för friytor för exempelvis lek och idrott kommer att studeras noggrannare och prövas inom ramen för den framtida detaljplaneringen.

2.5.26 Privatpersoner i Höviksnäs

Undertecknade ägare av fastigheten Tjörn Hövik 3:221 lämnar följande synpunkter beträffande rubr. ÖP.

Planen anger att Gamla Höviksnäs ska utgöra ett område för utvecklad användning och att ett fyrtiotal bostäder ska kunna tillföras området. Därtill anges att detta ska ske med beaktande av den gamla bebyggelsen på platsen samt att översvämningsfrågan ska övervägas.

Undertecknade har i yttrande av december 2023 beträffande planförslag benämnt 2022/97, framfört synpunkter beträffande bl.a trafikomjölighet, översvämningsproblem, strandskyddsuppväckande vid ändring av planändamål samt beträffande utförande av intresseavvägningar. Dessa synpunkter är alltså gällande. Yttrandet biläggs, **Bilaga**. Enligt vår uppfattning har inte ÖP:n i tillräcklig utsträckning, eller alls, beaktat de svårigheter som lyftes fram vid granskningen i nämnda ärende.

I tillägg vill vi framföra att översiktsplanen inte i tillräcklig utsträckning hanterar hur den redan "byggda miljön" ska skyddas vid översvämningsfrågan. Fokus verkar vara att endast överväga detta beträffande nyttkommen byggnad. Detta är felaktigt.

Det är inte fråga om en "utvecklad användning" när planändamål ska ändras. Angivelsen verkar vara felaktig. ÖP:n bör därför också behandla

varför strandskydd kan upphävas när användningsändamålet ändras. Klimatförändringseffekter såsom översvämning, 100-års regn mm, ges en i förhållande till betydelsen för Tjörnboende, undanskymd behandling. En kommun belägen i/vid havet bör ha ett mycket större fokus på detta vid planering av markanvändning särskilt i det låglänta område som Höviksnäs utgör.

Slutligen; det är inte, enligt vår uppfattning, möjligt att bibehålla karaktären av gammalt fiskeläge samt skydda kustlinjen mot bebyggelse som kraftigt avviker från ortens nuvarande byggnader och samtidigt tillföra ett fyrtiotal bostäder. Vi har pekat på liknelsen med uppochnedvänd atlantångare tillsammans med små fiskebåtar. Helt oförenligt. Även Länsstyrelsen har givit uttryck för denna uppfattning. Med hänsyn härtill och till den alltmera tydliga och stora översvämningsrisken, så bör kommunens markanvändning längst ut på udden vid Gamla Höviksnäs bättre beakta de faktiska förhållandena och få en helt annan inriktning.

Till yttrandet hör en bilaga med ett yttrande från 2023 om en detaljplan. Bilagan finns i kommunens diarium.

Svar: Synpunkter som rör pågående detaljplanering hänvisas till planprocessen som rymmer formell hantering av yttranden vid samråd och granskning för detaljplan. Synpunkterna har förmedlats vidare till ansvarig handläggare för detaljplanen.

Kommunen delar uppfattningen att arbete återstår för att i tillräcklig utsträckning hantera hur den redan byggda miljön ska skyddas vid översvämning. Av översiktsplanens genomförandeavsnitt framgår att klimatanpassning och hantering av klimatrisker behöver fördjupas och konkretiseras. Kommunen avser fortsätta arbetet med sikte på preciserade klimatanpassningsåtgärder på kort och lång sikt, gällande såväl befintlig som tillkommande bebyggelse, infrastruktur och miljö.

Angivelsen "utvecklad användning" refererar till att området idag huvudsakligen utgörs av bostadsbebyggelse. Området är idag inte planlagt för något specifikt ändamål utan omfattas enbart av en avstyckningsplan utan preciserad markanvändning. I översiktsplanen ska markanvändning anges på en övergripande nivå och kommunen anser att området med före detta trävaruhandel är för litet för att särredovisas som verksamhetsområde.

2.5.27 Privatpersoner i Skärhamn

Hej, Min man och jag bor i Skärhamn i södra Kroksdal. Vi är oroliga för hur den nya översiktsplaneringen (Diarienummer KS 2024/182) kommer att påverka oss, då den talar om att bygga bostäder, villor och en skola i närheten av vårt hus. Vi är oroliga för negativ påverkan på boendemiljö,

och för negativ press på bostadspriser. Vi ser också att bristen på parkeringsplatser redan idag är ett problem i området och vi ser ingen lösning på detta i er plan. Det vi gillar mest med området idag är att det är naturnära och lugnt. Vi vill inte att det förändras.

Svar: Flera yttranden från privatpersoner innehåller liknande synpunkter om bebyggelseutveckling inom naturområden i Skärhamn, och hänvisas därför till detta svar.

I översiktsplanen har övergripande avvägning gjorts mellan exploatering och bevarande av natur- och grönområden i och i anslutning till kommunens serviceorter och verksamhetsområden. Utifrån kommunens aktuella målsättning om befolknings- och näringslivstillväxt kan de naturområden som utpekats för bebyggelse prövas vidare för exploatering i detaljplanering och bygglov.

Kommunen behöver ökad helårsboende befolkning för att kunna upprätthålla kommunal serviceförmåga och samtidigt vidhålla en kommunal ekonomi i balans. Översiktsplanen är utformad för att möjliggöra och främja en sådan utveckling, bland annat genom att ange ytor för prövning av ny bebyggelse för bostäder och service. För att uppnå transporteffektivitet och begränsa klimatpåverkan föreslås ny bebyggelse huvudsakligen som förtätning i kommunens serviceorter, nära goda kommunikationer.

De markområden som ännu inte är bebyggda i serviceorterna utgörs ofta av naturmark med mer eller mindre betydelse för lek, vistelse, upplevelse, rekreation och andra ekosystemtjänster. I Skärhamn är flera sådana områden utpekade i översiktsplanen som möjliga att pröva vidare för ändrad markanvändning till bostäder eller mångfunktionell bebyggelse. Ändrad markanvändning inom dessa områden bedöms förutsätta prövning i detaljplan för att kunna genomföras.

Under en detaljplaneprocess görs undersökningar och utredningar av så kallade allmänna intressen för att ta reda på bland annat vilka natur-, kultur-, landskaps- och rekreationsvärden som finns i området, och om de bör finnas kvar delvis eller i sin helhet. Utifrån utredningsresultaten görs en avvägning mellan de allmänna och enskilda intressena inom planen. Precisering och avgränsning av vilka delar av området som lämpar sig för bebyggelse kommer alltså att studeras noggrannare och prövas inom ramen för den framtida detaljplaneringen. Detaljplaneringen är en juridisk process där exempelvis berörda markägare har inflytande över planeringen i rollen som sakägare.

2.5.28 Privatpersoner i Skärhamn

Hej! Vi har sett att Tjörns kommun har planer på att bygga bostäder/skola i skogen mellan Södra Kroksdal och Lönneskogen/Lönnebegret. Vi flyttade till Södra Kroksdal år 2020, en stor anledning till detta var just skogen. Vi är ute och går i skogen näst intill varje dag, vår tvååriga son börjat älska att gå där och vi hoppas ju på att han får leka och springa där när han och hans lillebror blir äldre. Det är en fantastisk plats för vuxna, barn och djur att vistas i och att ta bort den för att ersätta med hus är något vi tycker är otroligt tråkigt och ledsamt. Det är riktigt synd att det finns förslag på att ta bort det lilla av skog vi har i Skärhamn. Skogs- och grönområde behöver bevaras, inte tas bort. Vi är absolut positiva till att bygga fler hus i Skärhamn, men snälla låt det inte gå ut över denna skog. Närhet till natur, inte bara till hav utan även skog och mark, behövs. Det är många småbarnsfamiljer som flyttat till Lönneskogen och Södra Kroksdal. Vi vill ju att våra barn ska få leka tryggt i skogen, inte ha fler trottoarer och bilar de måste se upp för. Snälla, låt skogen få vara kvar!

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.29 Privatperson i Skärhamn

Som boende i Skärhamn, **Södra kroksdal** så vill vi lämna några synpunkter som saknas helt eller delvis i översiktsplanen.

Natur.

En av de stora fördelarna med Skärhamn och det området där vi bor, Södra Kroksdal, är att det är helt omgivet av naturen. Det var den största anledningen till att vi med många andra köpte eller byggde hus i detta område. Är mycket sällsynt att man kan bo i ett kustnära samhälle och ändå ha natur med berg och skog som närmste granne. Skogen och bergen som är närliggande används dagligen människor. Barn leker, hundar på promenad, närliggande paus i dagens stress. Antingen går man en promenad på berget söder om Söder Kroksdal om vinden tillåter. Om inte i "Lönneskogen". Det är en riktigt livskvalitéhöjare för oss och uppenbart för många andra Skärhamnsbor.

Läget.

Vi kan också se på de planerande områdena att inte någon hänsyn har tagits till befintliga hus när det gäller väderstreck. Skulle man tex. bygga hus på berget, söder om Södra Kroksdal, så kommer befintliga hus på båda sidor om vägen hamna i skugga hela vinterhalvåret. Idag är det precis så att solen kommer överberget och det vore mycket tråkigt att skugglägga befintliga bostäder för att man planera bygga på berg högre om befintliga boende i riktning söder, sydväst och väster. Detta kommer

sänka både boende värdet och ekonomiska värden i befintliga bostadsområden. Med det förstnämnda boendets värde menar jag att din bostad ger dig mindre livskvalité. Tror ingen vill ha nytt bostadsområde som granne högre och som kommer skugga ditt boende. Att göra en ÖP där det inte tas hänsyn till kommer med all säkerhet bara skapa irritation och senare överklagades när detaljplanen skall fastställas.

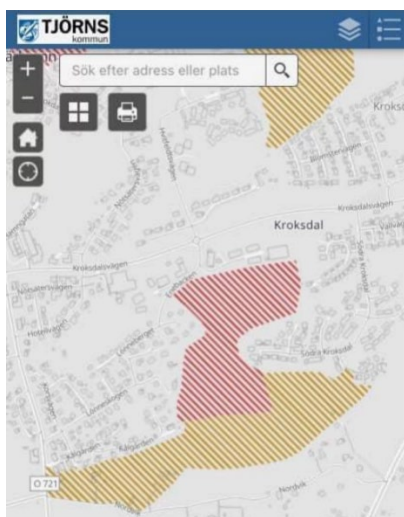
Summering.

Summeringen är att man tagit för lite hänsyn till de befintliga boende i denna ÖP och man har enbart tittat på möjliga ytor att bygga expandera utan att ta hänsyn till den närliggande naturen. Man ämnar ta bort de fina insprängda grön och bergsområdena som höjer livskvalitén för samhället.

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.30 Privatperson i Skärhamn

Hallå. Bifogar en bild. Det röda på bilden motsätter jag mig samt många andra i Kroksdal. I Lönneskogen som vi kallar det finns det ett ganska rikt djurliv kvar med Rådjur, räv ibland älg med mera. Det är en av få grönområden/skog på denna sidan skärhamn där mycket folk går med sina hundar samt barn leker. (jag har växt upp och lekt där med) Mina barn leker där samt grannar med mera. Så med detta försvinner ju djurliv, grönområde med mera..... Varför skall man ta bort ett grönområde som detta? Snart har vi bara berg kvar och inget annat. Så jag kan inte förstå att man lägger en plan för detta. Det måste finnas bättre alternativ för att utveckla Skärhamn framåt.

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.31 Boende i kommunen (webbformulär)

Lönneskogen och Tubbeskogen i Skärhamn är inte bara en oexploaterad oas för boende och besökare – det är en vital del av vårt lokala ekosystem och en viktig mötesplats för friluftsliv. Här leker barn, hundägare njuter av dagliga promenader, och många hittar lugn och ro i naturens omfamning. Områdena erbjuder inte bara höga naturvärden och biologisk mångfald, utan är också en livskraftig miljö för vilda djur och fåglar, och en skatt för skolor som använder skogen för utflykter. Genom att exploatera dessa områden riskerar vi att förlora några av Tjörns mest värdefulla naturmiljöer – platser som binder samman människor och natur på ett sätt som inte kan ersättas. Det är också ett livsrum för alla som söker en fristad för lek, fysisk aktivitet och rekreation. Vi uppmanar därför till att vi värnar om dessa platser och ser till att våra framtida generationer kan fortsätta njuta av det rika djurlivet, de orörda landskapen och den frihet som naturen här erbjuder.

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.32 Privatpersoner i Skärhamn, sex familjer

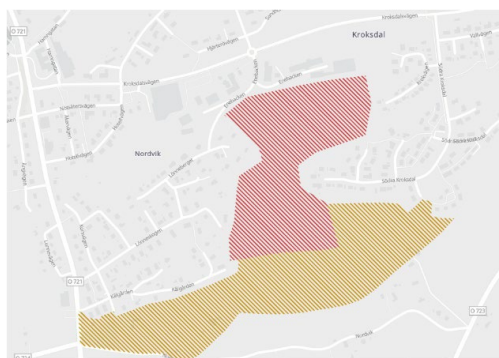
Bevara Lönneskogen och Tubbeskogen – Värdefulla naturpärlor för framtiden

Lönneskogen och Tubbeskogen i Skärhamn är inte bara en oexploaterad oas för boende och besökare – det är en vital del av vårt lokala ekosystem och en viktig mötesplats för rekreation och friluftsliv. Här leker barn, hundägare njuter av dagliga promenader, och många av oss hittar lugn och ro i naturens omfamning. Områdena erbjuder inte bara höga naturvärden och biologisk mångfald, utan är också en livskraftig miljö för vilda djur och fåglar, och en skatt för skolor som använder skogen för utflykter och lärande. Genom att exploatera Lönneskogen och Tubbeskogen riskerar vi att förlora några av Tjörns mest värdefulla naturmiljöer – platser som binder samman människor och natur på ett sätt som inte kan ersättas. Det är också ett livsrum för alla som söker en fristad för lek, fysisk aktivitet och rekreation. Vi uppmanar därför till att vi värnar om dessa platser och ser till att våra framtida generationer kan fortsätta njuta av det rika djurlivet, de orörda landskapen och den frihet som naturen här erbjuder. Låt oss inte offra dessa unika naturområden för bebyggelse. Bevara Lönneskogen och Tubbeskogen för framtiden – en plats för alla!

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.33 Privatperson i Skärhamn

Som boende i Södra Kroksdal har vi flera synpunkter på eventuell framtida exploatering i vårt närområde.

Skrafferade områden i rött och gult på bild ovan innebär en stor försämring för närliggande fastigheter i såväl Södra Kroksdal, Lönneskogen och Nordvik. Båda områdena tar viktiga naturvärden i anspråk. Såväl berg som skogsdalgångar används flitigt av både människor och djur. I Skärhamn råder stor brist på nära tillgång till naturupplevelser som ligger lättillgängligt för invånarna. Skogsområdena och bergen bjuder på rekreativsmöjligheter i en annars stressad vardag. Det är även förvånansvärt fullt av djurliv, - allt ifrån grodor och salamandrar, fåglar, igelkorrar och ekorrar till större däggdjur som rävar, och rådjur. Till och med älg har syns till. Denna möjlighet för lugn och återhämtning försvinner med en framtida exploatering. Och innebär en mycket nedsatt livskvalitet för närboende.

Gulskrafferat område föreslås innebära bostäder i olika form. Även om vi är positiva till att bostäder byggs inom kommunen anser vi att området uppe på ett berg kommer innebära en stor oangelägenhet för närliggande fastigheter som traditionsenligt ligger vid bergens fot. Områdets utbredning är för det första alldeles för stort och brett. Vid exploatering anser vi att man ska lämna mark orörd och inte tangera redan gällande detaljplaneområden, för att på så vis bevara naturvärden och utblickar. Givetvis är detta en diskussion som ska föras även i senare detaljplaneskede men vi anser att översiktsplanen medger en alldeles för stor areal för framtida detaljplaner. Området ligger också uppe på ett berg som syns från långt avstånd vilket sannerligen försämrar landskapsbilden som är signifikant för Skärhamn och liknande kustsamhällen.

Rödskrafferat område innefattar bebyggelse för centrumändamål och bostadsändamål. Likt gulskrafferat område är även detta område alldeles för stort och utbrett. Det är förstäligt att ytan på en platt karta ser attraktiv ut för att knyta samman olika delar av Skärhamn men området är mycket kuperat med berg och dalgångar. En exploatering med infart från Enebacken skulle innebära oerhörda ingrepp i naturen i form av massiv sprängning, schakt och utfyllnad för att uppnå de tekniska krav

som ställs på vägar och byggnader i form av lutningar, säkerhetskrav, tillgänglighetskrav osv. Dessa ingrepp i natur, berg och mark rimmar mycket dåligt med en god planerad bebyggelse där hänsyn ska tas till miljön. Topografin i såväl gulskrafferat som rödskrafferat område tillåter inte en massiv exploatering utan stora stödmurar och branta otillgängliga lutningar likt Nordviksberg och Skalåsberget. Rödskrafferat område bör minskas till att endast innefatta området kring Enebacken för visst centrumändamål och bostäder.

Skola

Vidare pekar man även ut rödskrafferat område som en potentiell plats för skolområde. Med anledning av just topografiska svårigheter är detta en mycket dåligt plats för en skola. Skolor kräver mycket ytor omkring sig, där skolgårdar ska vara minst 40 kvm per elev. Logistiken med säkra transporter, parkeringsmöjligheter, och hämtning och lämning kräver stora och öppna ytor. Med denna anledning är området vid Röavallen mycket mer lämpad för en eventuell framtida skola där eleverna får möjlighet och uppmuntras att röra på sig i en vardag som blir allt mer stillasittande. Det gynnar såväl fysisk som psykisk hälsa för barn och ungdomar. Eventuell strandskyddsproblematik vid Röavallen är stark men inte statisk. Vid en stor samhällsnytta som just skola finns möjligheter att lyfta strandskydd just där. Avslutningsvis anser vi att man bör titta på möjligheten att exploatera de relativt stora områdena kring Kroksdalsvägen istället för mindre exploateringsvänliga terränger ovan. Större hänsyn måste tas till befintliga fastighetsägares intressen och eventuella exploateringar ska göras med försiktighet och med respekt för naturen.

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.34 Privatpersoner i Skärhamn

Hej Spännande med ny ÖP. Precis som ni skriver i MKBn är sammanhängande bebyggelse viktig men även gröna stråk. Många boenden o Södra Kroksdal, Lönneskogen samt Bö nyttjar området mellan de tre områdena för daglig motion, rekreation men även som lunga då man finner både skog, äng och berg inom området. Många boenden i områdenas kanter har bosatt sig där då de vill ha närheten till grönområdet men även ha en "tyst" sida. Inom området finns även ett flertal dammar som inrymmer skyddsvärda arter så som stor och liten vattensalamander. Förtätning av områden är bra men man får inte glömma att vissa gröna stråk bör bestå. Av ovan skulle vi vilja att man ser över ÖPn och låter det gröna stråk som finns mellan Bö, Södra Kroksdal och Lönneskogen bestå.

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27.

2.5.35 Boende i kommunen (webbformulär)

Det nämns i ÖP kring sammanhängande bostadsbebyggelse i b.l.a skogsområdet (Nordvik och söder om Kroksdal) att ett alternativ är att angöra området från Kålgården, Lönneskogen och Södra Kroksdal. Vägarna i området Lönneskogen och Kålgården kan inte hantera mer trafik än vad de redan gör, inte sällan behöver bilar backa, köra upp på gräsmattor m.m för att kunna mötas. Vägen hade behövts breddas för att det skulle vara rimligt med mer trafik. Det är för tätt mellan fastigheterna och byggnaderna på flera ställen för att det ska vara genomförbart utan att riva byggnader. Sett från perspektivet Kålgården har det redan, vad jag förstått, uteslutits att från Kålgården angöra det som nu står inför samråd; Nordvik 1:37, även från kommunens håll. Det vore motsäggelsefullt att ha med skrivningen att angöra ett nytt bostadsområde från Kålgården i nya ÖP i det fall kommunen redan fattat ett sådant beslut rörande Nordvik 1:37.

Svar: Se svar till privatpersoner i Skärhamn i avsnitt 2.5.27. Lämplig tillfart till området studeras och avgörs i samband med eventuell framtida prövning i detaljplan.